

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTA ÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
COĞRAFYA EĞİTİMİ BİLİM DALI

MAKEDONYA CUMHURİYETİ'NDE İLKÖĞRETİMDE UYGULANAN
COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

HAZIRLAYAN
Mübeccel AHMED

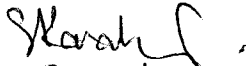
113305

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Servet KARABAĞ

ANKARA - 2002

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼'ne

M¼beccel AHMED'e ait "Makedonya Cumhuriyeti'nde İlköğretimde Uygulanan Coğrafya Dersi Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi" adlı çalışma, j¼rimiz tarafından Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalında Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan
Yrd. Doç. Dr. Servet KARABAĞ

Akademik Ünvani, Adı Soyadı (Danışman)

Üye
Yrd. Doç. Dr. Melek okmak

Akademik Ünvani, Adı Soyadı (Danışman)

Üye
Yrd. Doç. Dr. Salih Salih

Akademik Ünvani, Adı Soyadı

ÖNSÖZ

Bireyde kişiliğin gelişmesine yardım eden, onun gelecekteki yaşantısında başarılı, mutlu, ülkesi ve ulusu için yararlı bir insan olmasını sağlayan bilgi, beceri, tutum ve davranışları kazandırma süreci olan eğitimde, en çok üzerinde durulacak konulardan biri öğrenci davranışlarının değiştirilmesidir.

Bireyin kişisel, duyuşsal ve devinimsel özelliklerini istendik yönde geliştirip değiştirme işi eğitimi kapsamı içindedir. Her toplum, o toplumu oluşturma kişileri kendi amaçları doğrultusunda yetiştirmek ister.

İlköğretim okullarında yıllardır oluşturulmakta olan coğrafya dersinin temel amacı öğrencilere doğal, toplumsal ve ekonomik çevrelerini tanıtmak ve onlara çevreleriyle sağlıklı bir uyum kurma gücü kazandırmak, vatan sevgisini geliştirmek ve iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Bu bakımdan coğrafya dersinin ilköğretim programlarında öncelikli bir yeri vardır.

Coğrafya öğretiminin niteliği coğrafya öğretim programı ile ilişkilidir. Öğretim programı, eğitim programı içinde önemli ölçüde ağırlık taşımakta, genellikle belli bilgi kategorilerinin bir sistem içinde düzenlenmesinden oluşmaktadır.

Ulusal eğitim politikasının uygulanmaya dönüştürülmesinde öğretim programları önemli bir rol oynamaktadır.

Programların sürekli olarak değişen ve gelişen toplumun koşullarına ayak uydurması, bireyin beklenti ve gereksinimlerine yanıt vermesi önemli bir gerekliliktir. Bu modelde varolan programların araştırmalara duyarlı bir süreç içerisinde sürekli olarak geliştirilmesi bir zorunluluk olmaktadır. Program geliştirme olarak adlandırılan bu süreçte amaç, içerik, öğretme – öğrenme süreci ve değerlendirme arasındaki dinamik ilişkiler araştırılmaktadır. Programların geliştirilebilmesi için bilimsel araştırma gözlemleri kullanarak programla ilgili verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanması bir başka deyişle

değerlendirilmesi gerekmektedir. Değerlendirme, program sürecini tamamlayarak programın daha etkili bir duruma gelmesini sağlar.

Bu nedenle, bu araştırma ilköğretim beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflarındaki coğrafya programının uygulayıcısı olan öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak coğrafya programı ile ilgili uygulamaları değerlendirmek ve programla ilgili sorunları belirleyerek bu konuda önerilerde bulunmak amaçlanmıştır.

Araştırmanın gerçekleşmesi sürecinde bana sürekli rehberlik eden her aşamada katkı ve yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Servet KARABAĞ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Araştırmanın her aşamasında sürekli katkılarını ve yardımlarını gördüğüm başta Sayın Prof. Dr. Cemalettin ŞAHİN'e, Sayın Yrd. Doç. Dr. Ersin GÜNGÖRDÜ'ye, Sayın Yrd. Doç. Dr. Ülkü Eser ÜNALDI'ya içten teşekkürlerimi sunarım. Araştırmayla ilgili olarak her zaman ilgi ve desteğini gördüğüm Arş. Gör. Mücahit COŞKUN'a, Arş. Gör. Bülent AKSOY'a, araştırmada verilerin çözümlenmesinde yardımlarını esirgemeyen Araş. Gör. Halil TOKCAN'a ve Arş. Gör. Oktay AKBAŞ'a teşekkürü bir borç biliyorum. Makedonya'da anket uygulamasında yardımcı olan okul müdürleri ve öğretmenlerine teşekkürlerim sonsuzdur. Ayrıca çalışmamın her aşamasında beni destekleyen Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü Sayın Prof. Dr. E. Semih YALÇIN'a, Müdür Yardımcısı Sayın Prof. Dr. Necdet HAYTA'ya ve Öğrenci İşleri Sekreteri Sayın Ceylan KONUK Hanım'a sonsuz minnet ve şükranlarımı sunarım.

Uzun yıllardır bütün çalışmalarım da yanımda olan dostlarım Nada KUZMANOVIÇ ve Suzana RİSTOVSKA'ya teşekkürlerim sonsuzdur.

Tüm hayatım boyunca bana sürekli destek olan aileme özellikle abime, ablalarım a, yengeme ve yeğenlerime ne kadar teşekkür etsem azdır.

Ankara, 2002

Mübeccel Ahmed

ÖZET

Bilim ve teknolojide ortaya çıkan gelişmelerin eğitim programlarına yansımaları düzeyini saptamak ve program geliştirme sürecindeki gelişmeleri görmek için eğitim programlarının sürekli olarak değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bilindiği gibi eğitim kurumlarının en önemli işlevlerinden biri çocuğu iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir.

Coğrafya programının eksik yanlarının belirlenmesi için amaç, içerik, öğretim süreçleri ve değerlendirme açısından incelenmesi, geliştirilmesi ve coğrafya öğretiminde karşılaşılan sorunların hangi öğelerden kaynaklandığını bilimsel veriler ışığında belirlenerek giderilmesi gerekmektedir.

Bu araştırma, Makedonya’da ilköğretimin beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflarında uygulanan coğrafya öğretim programlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Programın değerlendirilmesine yönelik öğretmenlerin görüş ve önerileri alınmıştır. Bu araştırma, araştırmanın amacına uygun olarak toplanan veriler ilgili kaynaklar ile anket sonuçlarına dayanmaktadır.

Araştırmaya 2000 – 2001 öğretim yılında Makedonya’nın farklı bölgelerinden 34 ilköğretim okulunda beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflarda görev yapan öğretmenler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlere uygulanmış anketlerin tümünün geri dönüşü gerçekleşmiştir.

Uygulanan veri toplama aracı, kişisel bilgilerle ilgili 7 soru, coğrafya programının varolan durumuna yönelik 26 soru ve geleceğe yönelik 16 öneriden oluşmuştur. Veri toplama aracının geçerliliğinin ve güvenliğinin sağlanmasına özen gösterilmiştir. Toplanan bilgilerin işlenmesi ve istatistiksel analizler SPSS paket programı ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır.

Araştırma “Problem”, “Yöntem”, “Bulgular ve Yorumlar”, “Sonuçlar ve Öneriler” olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın Problem bölümünde

Coğrafyaya ilişkin kuramsal bilgilere; Program, program çeşitleri, programın öğelerine ve Makedonya Cumhuriyeti'nde ilköğretimde uygulanan coğrafya öğretim programlarına yer verilmiş ve problem ortaya konmuştur. Yöntem bölümünde, araştırmanın gerçekleştirilmesinde izlenen çalışmalar açıklanmıştır. Bulgular ve Yorumlar bölümünde öğretmenlerin Coğrafya Öğretim Programına ilişkin görüş ve önerileri ortaya konmuştur. Sonuçlar ve Öneriler bölümünde ise bulgulara dayalı sonuçlar dile getirilmiş ve elde edilen sonuçlar ışığında önerilere yer verilmiştir.

ABSTRACT

Continual evaluations of educational programs are very important to find out the level of reflection of new developments in science and technology in the educational programs and to determine progresses in the program development processes. As it is known, one of the most important roles of the educational institutions is to raise children as a good citizen.

In order to find out the deficiencies in the geography programs, such programs should be examined and developed in respect to their scopes, contents, educational processes and evaluations, and further types of elements causing problems in geography teaching should be determined under scientific studies and removed from these programs.

This study is conducted to evaluate the geography programs applied in fifth, sixth, seventh and eighth grades of elementary education in Macedonia. Teacher's opinions regarding evaluation of the program are sought. This study is based on sources of data collected in appropriate to the scope of the study and results of the related polls.

The study is conducted during 2000 – 2001 academic year, among the teacher's that were teaching in fifth, sixth, seventh and eighth grades of 34 different schools scattered all over Macedonia. All the questionnaires distributed to teachers were responded.

Data collection questionnaires consist of; 7 questions on personal information's, 26 questions on existing conditions of geography programs, and 16 suggestions for future of the program. The SPSS package program performed the data processes and evaluations and statistical analysis. The frequencies and percentiles of data also were calculated.

The thesis research is consist of four chapters, that are; "Problem", "Methods", "Findings and Comments", and "Results and Suggestions". In the Problem, theoretical information related to geography, program, varieties of programs, elements of programs, and geography programs applications in elementary educations in the Macedonia are explained and the problems are stated. In the Methods, studies performed during research are explained. In the Findings and Comments, teacher's opinions and suggestions regarding Geography Education Programs are given. And finally, in the Results and Suggestions, results of the findings are explained, and suggestions based on these results are listed.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
RESİMLER LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM I

PROBLEM.....	3
1. COĞRAFYANIN TANIMI, COĞRAFYA ÖĞRETİMİNİN AMAÇLARI VE COĞRAFYA ÖĞRENİMİNİN ÖNEMİ.....	6
1.1. Coğrafyanın Tanımı.....	6
1.2. Coğrafya Öğretiminin Amaçları.....	11
1.3. Coğrafya Öğreniminin Gerekliliği.....	15
2. EĞİTİM VE ÖĞRETİM.....	18
2.1. Eğitim.....	18
2.2. Öğretim.....	20
3. PROGRAM, EĞİTİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI.....	21
3.1. Program.....	21
3.2. Eğitim ve Öğretim Programları.....	22
3.3. Programın Dayandığı Temeller.....	23
4. PROGRAMIN ÖĞELERİ.....	27
4.1. Hedef- Amaç.....	28
4.2. İçerik- Muhteva.....	29
4.3. Öğretim Süreçleri.....	31
4.3.1. Öğretim İlkeleri.....	31
4.3.2. Coğrafya Öğretiminde Stratejiler (Yaklaşımlar).....	35
4.4. Öğretim Yöntemleri.....	38
4.4.1. Yöntem Seçimini Etkileyen Faktörler.....	39
4.4.2. Anlatım Yöntemi.....	41
4.4.3. Soru-Cevap Yöntemi.....	42
4.4.4. Gösteri Yöntemi.....	43

4.4.5. Ders Gezileri Yöntemi	44
4.4.6. Problem Çözme Yöntemi.....	45
4.5. Eğitim ve Öğretimde Eğitim Teknolojilerinin Kullanımı.....	46
4.5.1. Coğrafya Öğretiminde Kullanılan Araç ve Gereçler	49
4.5.1.1. Ekonomik Değeri Yüksek Araçlar.....	53
4.5.1.2. Projeksiyon Makinaları	55
4.5.1.3. Modeller	55
4.5.1.4. Haritalar.....	57
4.5.1.5. Coğrafya Atlasları.....	57
4.5.1.6. Grafikler.....	58
4.5.1.7. Fotoğraflar	58
4.5.1.8. Yazı Tahtası	59
4.5.1.9. Diğer Öğretim Materyalleri	59
4.6. Ölçme ve Değerlendirme.....	60
4.6.1. Sınav Türleri ve Soru Yazımı	61
4.6.2. Yazılı Sınavlar	62
4.6.3. Sözlü Sınavlar	63
4.6.4. Çoktan Seçmeli Testler.....	63
4.6.5. Kısa Yanıtlı Testler	63
4.6.6. Öğrenci Davranışlarının Değerlendirmede Kullanılan Temel İstatistikler .	64
5. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	66
6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	67
7. VARSAYIMLAR	68
8. SINIRLILIKLAR.....	68
9. TANIMLAR VE AÇIKLAMALAR.....	69
10. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	71
11. MAKEDONYA CUMHURİYETİNDE İLKÖĞRETİM 5. 6. 7. VE 8. SINIF COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARI	73
11.1. İlköğretimde Coğrafya Öğretiminin Amaçları.....	74
11.2. İlköğretim Coğrafya Öğretim Programlarının Tarihsel Gelişimi, Değişiklikleri ve Düzenlemesi.....	75
11.2.1. 5. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı.....	90
11.2.2. 6. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı.....	94
11.2.3. 7. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı.....	97

11.2.4. 8. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı.....	103
12. PROGRAMLARIN UYGULANMASI.....	107
13. PROGRAM GELİŞTİRME.....	110
14. PROGRAMIN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	116

BÖLÜM II

YÖNTEM.....	120
1. Araştırma Modeli.....	120
2. Evren ve Örneklem.....	120
3. Veri Toplama Teknikleri.....	122
4. Uygulama.....	122
5. Verilerin Çözümlemesi.....	123

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUMLAR

1. ARAŞTIRMADA KİŞİSEL BİLGİLER İLE İLGİLİ BULGULAR.....	124
2. PROGRAMDAKİ AMAÇLARA VE İÇERİĞE AİT BULGULAR.....	128
2.1. Amaçlara İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	128
2.2. İçeriğe İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	131
3. ÖĞRETİM SÜREÇLERİNE (YÖNTEMLER, TEKNİKLER, ARAÇ – GEREÇLER, SÜRE) İLİŞKİN BULGULAR.....	136
4. ÖLÇME -DEĞERLENDİRMEYE AİT BULGULAR.....	141

BÖLÜM IV

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

1. SONUÇLAR.....	147
1.1. Coğrafya Öğretim Programı ve Uygulanışına İlişkin Sonuçlar.....	147
1.2. Geleceğe Yönelik Önerilerle İlgili Sonuçlar.....	151
2. ÖNERİLER.....	153
KAYNAKÇA.....	156
EKLER.....	160

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1. Ders Konularının Gerçekleşmesine Ait Ders Saatlerinin Yüzdeliği	86
Tablo 2. Makedonya Cumhuriyeti İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Coğrafya Dersi Öğretim Programının Sınıflara Göre Haftalık Ders Saati Dağılımı	89
Tablo 3. Örnekleme Alınan Kurumların ve Kurumlara Göre Öğretmenlerin Dağılımı	121
Tablo 4.1.1. Ankete Katılan Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okulların İllere Göre Sayısı	124
Tablo 4.1.2. Ankete Katılan Öğretmenlerin Okutmakta Olduğu Sınıflar	125
Tablo 4.1.3. Ankete Katılan Öğretmenlerin Meslekteki Hizmet Süreleri.....	125
Tablo 4.1.4. Ankete Katılan Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakülte veya Okul Türü.....	126
Tablo 4.1.6. Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Lisans Eğitimi Esnasında Coğrafya Öğretim Programı Hakkında Bilgilendirmeyi Yeterli Bulma Oranları	127
Tablo.4.2.1. Ankete Katılan Öğretmenler Coğrafya Öğretim Programını Genel Olarak Yararlı Ve Uygun Buluyorlar Mı?.....	128
Tablo.4.2.2. Ankete Katılan Öğretmenler Coğrafya Programının Amaçlarını, Toplumun Gereksinimlerinin Karşılacak Nitelikte Buluyorlar mı? .	128
Tablo.4.2.3. Ankete Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Programdaki Amaçların Açık Ve Anlaşılır Olmasına İlişkin Görüşleri.....	129
Tablo.4.2.4. Ankete Katılan Öğretmenlerin Programın Amaçlarını, Öğrencilerin İhtiyaçlarını Karşılama Yeterli Görme Oranları.....	129
Tablo.4.2.5. Ankete Katılan Öğretmenlerin Programın Amaçlarının Konulara Uygun Verilmesine İlişkin Görüşleri.....	130
Tablo.4.2.6. Ankete Katılan Öğretmenlerin Programın Amaçlarını Konuların İşlenişinde Gerçekleştirilir Bulma Oranları	130
Tablo 4.2.7. Ankete Katılan Öğretmenlere Göre Coğrafya Ders Programları Hangi İlkelere Dayanarak Hazırlanmıştır	131
Tablo.4.2.8. Ankete Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Konularını Öğrencinin Fiziksel Ve Zihinsel Seviyesine Uygun Bulma Oranları.....	131

Tablo.4.2.9. Ankete Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Programlarının Genel Ve Özel Amaçlara Ulaşılabilecek Nitelikte Görme Oranları.....	132
Tablo.4.2.10. Ankete Katılan Öğretmenlerin İlköğretim Coğrafya Programlarındaki Konuların Temel Bilgiler Açısından Öğrencinin Orta Öğretime Devam Etmesi İçin Yeterli Olmasına İlişkin Görüşleri	133
Tablo 4.2.11. Ankete Katılan Öğretmenlere Göre 5., 6., 7., 8., Sınıf Öğrencileri Programdaki Konuları Zor Kavramakta Mıdır?.....	133
Tablo.4.2.12. Ankete Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Programında Yer Alan İçeriğin Yaşamla Bağlantı Kurmasına Olanak Tanınmasına İlişkin Görüşleri ...	134
Tablo.4.2.13. Ankete Katılan Öğretmenlerin Öğrencilerin Coğrafya Dersine Karşı Tutumlarının Olumlu Olup Olmadığına İlişkin Görüşleri	135
Tablo 4.2.14. Ankete Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Programının İçeriğinin Sınıflara Göre Dağılımlarının Nasıl Olmasına İlişkin Görüşleri.....	135
Tablo 4.3.1. Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri ve Tekniklere İlişkin Bulgular	136
Tablo 4.3.2. Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Derslerinde Araç-Gereç Kullanım Durumları.....	137
Tablo 4.3.3. Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Derslerini İşledikleri Derslik Türüne İlişkin Bulgular	137
Tablo 4.3.4. Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okullarda Bulunan Araç-Gereçler.....	138
Tablo.4.3.5. Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Öğretimine Ayrılan Haftalık Ders Saatinin Yeterli Olup-Olmadığına İlişkin Görüşleri.....	139
Tablo 4.3.6. Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Ders Programlarının İçeriğinin Sınıflara Göre Gerçekleşmesi İçin Haftalık Kaç Ders Saatine İhtiyaç Olduğuna İlişkin Görüşleri.....	139
Tablo.4.3.7. Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Öğretimine Ayrılan Haftalık Ders Saatinin Gezi-Gözlem Ve Araştırma Yapmak İçin Yeterli Olup Olmamasına İlişkin Görüşleri	140
Tablo. 4.3.8. Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Öğretim Yaptıkları Sınıflarda Ortalama Bulunan Öğrenci Sayıları	141

Tablo 4.4.1. Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Öğrenci Başarısını Değerlendirmede Kullandıkları Ölçme-Değerlendirme Teknikleri.....	141
Tablo 4.4.2. Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Öğrenci Ölçme-Değerlendirmesinde Kullandıkları Soruları Hangi Yöntemle Hazırladıklarına İlişkin Görüşleri.....	142
Tablo 4.4.2. Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin 5'lik Not Sisteminin Öğrenci Başarısını Değerlendirmede Yeterli Olup Olmadığına İlişkin Görüşleri.....	142
Tablo 5. Öğretmenlerin Programa İlişkin Geleceğe Yönelik Önerileri	144

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No
Şekil 1. Programın Öğeleri.....	27
Şekil 2. Öğretim İlkeleri.....	32
Şekil 3. Anlatım Yöntemi Şekil İle Gösterilebilir	41
Şekil 4. Soru Cevap Yöntemi Şekil ile Gösterilebilir.....	42
Şekil 5. Resimlerin Öğretim Değeri.....	47
Şekil 6. Ders Araç ve Yöntemlerini Gösteren Geliştirilmiş Edgar Dale'in “Yaşantı Konisi” (Çilenti, 1991, s. 54).....	50
Şekil 7. Eğitimde Program Geliştirme Modeli.....	111
Şekil 8. Program Geliştirme Sürecindeki Aşamalar	115

RESİMLER LİSTESİ

	Sayfa No
Resim 1. Volkan Maketi	43
Resim 2. Mesken Tipi Maketler.....	48
Resim 3. Peribacaları Fotoğrafları ve Maketi.....	52
Resim 4. Maket Çeşitleri	56

GİRİŞ

21. yüzyıla girerken dünyada, her alanda çok hızlı bir değişim ve gelişim süreci yaşanmaktadır. Bilgi üretimi, bilgidен yararlanma, bilgi ile teknolojinin bütünleşmesi günümüze “Bilgi Çağı” adı verilmesine yol açmıştır.

Bilgi ve bilgi toplumunun önemini vurgularken hemen aklımıza, bilgiyi araştıran, üreten ve insan ve insanın yetiştirilmesi gelmektedir. İnsanın yetiştirilmesini sağlayan en önemli faktör ise eğitimidir. Eğitim sayesinde bilgi araştıran insanlar yetiştirilmekte ve yetiştirilen insanlar da bilgi üretimi yapmaktadırlar.

Bilgi çağının temel unsuru ve gerçek kaynağı olan eğitim ve bu alandaki tüm faaliyetler, bilgi toplumunu ve bilgi üretimini meydana getirmektedir. Böylece eğitim yükselen ve gittikçe önemi daha da artan bir değer olarak ortaya çıkmaktadır.

Eğitim kavramı hakkında çok farklı görüşler ve tanımlar yapılmış olmakla birlikte genel olarak; bireyin davranışlarında iyiye doğru bir değişim meydana getirme süreci olduğu kabul edilir.

— Ertürk’e göre eğitim; “bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir” (Ertürk, 1984 :12).

— Varış’a göre eğitim, “kişilik, zeka, ilgi ve yaşantılar gibi kuvvetlerin etkileşmesidir. Bu etkileşme sonucunda kişinin, amaçları, bilgileri, davranışları, ahlak ölçüleri ve tutumları değişir” (Varış, 1985 : 42).

Eğitim Terimleri Sözlüğünde eğitim; “yeni kuşakların, toplum yaşayışında yerlerini almak için hazırlanırken, gerekli bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliği, önceden saptanmış amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkinlikler dizgesi olarak tanımlanmaktadır” (Oğuzkan, 1981 : 57).

Yukarıdaki tanımlar dikkate alınarak eğitimin içeriği şöyle özetlenebilir :

- Eğitim bir süreçtir.
- Eğitim sürecinde bireyin davranışlarının istenilen yönde değiştirilmesi amaçlanmaktadır.
- Davranışlardaki değişme kasıtlı olarak gerçekleştirilmektedir.
- Eğitim, birbirleri ile sürekli ve karşılıklı etkileşim içinde bulunan ve bir bütün oluşturan üç temel unsurdan meydana gelen dinamik bir süreçtir (Koç, 1981 : 1).

Bu unsurlardan birincisi; bireylerde sağlanmak istenen davranış değişikliklerinin neler olduğunu belirleyen Eğitim Amaçları'dır. İkincisi; bireylerde istenen davranış değişikliklerinin sağlanmasında yararlanılan muhteva, yöntemler, teknikler, araç ve diğer hususları belirleyen, Eğitim-Öğretim Uygulamaları'dır. Üçüncüsü de, yapılan eğitim-öğretim uygulamaları ile eğitim amaçları yönündeki davranış değişikliklerinin ne ölçüde gerçekleştirilebildiğini belirleyen ve bir değer hükmüne bağlayan, Değerlendirme'dir (Koç, 1981 : 1).

İnsanlar, hayatları boyunca çeşitli ortamlarda çeşitli durumlarda karşılaşır ve sürekli etkileşim halinde bulunurlar. Bu etkileşimler bireylerde tepkimeler ve kalıcı davranış değişiklikleri meydana getirir. Bireyde öğrenme dediğimiz olgu bu şekilde başlar. Öğrenme her ne kadar çeşitli ortamlarda etkileşim yoluyla meydana gelse de öğrenmenin planlı, programlı bir şekilde gerçekleştiği yerler okullardır. Okullarda programlı olarak yapılan öğretme faaliyetlerine öğretim denmektedir.

Devletin ve toplumun ihtiyaç duyduğu, toplumun değer yargılarına sahip, yeterli bilgi, beceri ve yeteneklerle donatılmış, kendisi, çevresi, ülkesi ve toplumu için faydalı, verimli ve üretken, ruhen ve bedenen dengeli kişiliğe sahip insanların yetiştirilmesinde en büyük görev ve sorumluluk eğitim kurumlarına düşmektedir. Bu niteliklere sahip kuşakların yetiştirilmesi için yapılmak istenen tüm eğitim-öğretim faaliyetleri, eğitimin amaçları, okulun amaçları, dersin ve konunun amaçları doğrultusunda ve bu amaçları gerçekleştirebilecek nitelikte olmalıdır.

BÖLÜM I

PROBLEM

Eğitimde amaçlar, içerikler (muhteva), öğretim yöntemleri ve değerlendirme eğitim programları ile tespit edilir ve uygulamaya konur. Eğitim programları ve programların sürekli geliştirilmesi bu nedenle büyük önem taşır.

Eğitim programlarının geliştirilmesi alanında çalışmalar yapan bilim adamları, eğitim programlarının amaç, içerik, yöntem ve değerlendirme boyutlarının bir bütün oluşturduğu ve bu boyutların birbiriyle koordineli olduğunu öne sürmektedirler. Bu eğitim programı modeli temel sorulara cevaplar aranarak şekillendirilir.

- Eğitim programlarının amacı nedir?
- Bu amaca gerçekleştirmek için hangi konulara yer verilmelidir?
- Hangi öğretme tecrübelerine ve öğretim yöntemlerine yer verilmelidir?
- Değerlendirilmesi gereken sonuçlar nelerdir? (Kısakürek, 1982 : 218).

Eğitim programı kavramı genel ve geniş kapsamlı olup, okul programı, öğretim programı, ders programı gibi kavramların tümünü kapsar.

Eğitim programlarının dinamik olması, gelişmeleri izlemesi ve amaçları gerçekleştirebilmesi “program geliştirme” ekiplerinin sürekli çalışmasını gerektirir.

Program geliştirme Varış’a göre, “gerek okul içinde ve gerekse okul dışında ülke eğitimin ve okulun amaçlarını etkinlikle geliştirmek ve gerçekleştirmek üzere düzenlenen muhteva ve faaliyetlerin uygun yöntem, teknik, araç ve gereçlerle geliştirilmesine yönelmiş koordine çabaların tümüdür” (Varış, 1987 : 20).

Eğitim programlarında yer alan amaçlar, içerikler, öğretim yöntemleri ve değerlendirme boyutları birbirini tamamlayan ve etkileyen bir bütün oluşturmaktadır.

Bu boyutlardan herhangi birinde olabilecek olumsuzluklar veya yetersizlikler birçok sorunlara ve amaçlanan hedeflerin gerçekleşmemesine neden olabilir.

Eğitim programlarının gerçekleşme düzeyini, aksayan yönlerini karşılaşılan sorunları ve bu sorunların nereden kaynaklandığının uzmanlar tarafından tespit edilmesi ve bunlara çözümler üretilmesi oldukça önemli ve gereklidir.

Günümüzde ilmi faaliyetlerdeki gelişmeler, bilgi birikiminde gün geçtikçe artıp çoğalmasına neden olmaktadır. Toplumlar ve ülkeler bu gelişmelerde öne geçebilmek için yarışmakta ya da bu değişiklikleri en yakından takip etmek istemektedirler. Her alandaki gelişmelerden haberdar olabilmek ve bu yarışta yer alabilmek için milletler, biriken bilgi muhtevasını yeni nesillere aktarmak ve onları bu bilgilerle donatmak zorundadırlar. İşte bu noktada eğitime duyulan ihtiyaç önem kazanmaktadır.

İnsanın, içinde yaşadığı toplumun kendinden beklediği ya da yapmasını istediği davranışları yapacak biçimde yetiştirilmesi, eğitimin görevidir.

Coğrafya dersi, bireyin iyi bir vatandaş olarak yetişmesini, içinde yaşadığı çevreyi ve vatanını iyi tanımasını, temel bilgi ve genel kültürü kazandırmakla yükümlüdür. Ancak öğrencilere bu davranışların kazandırılması, çağın şartlarına uygun bilimsel bilgiler ışığında hazırlanmış programların uygulanmasıyla sağlanabilir.

Coğrafya dersinin öğretiminde genellikle ders kitaplarına bağlı olarak anlatım ve soru-cevap yöntemlerine ağırlık verildiği görülmektedir. Bu yöntemler esas olarak kulağa hitap eder. Oysa öğretimde ne kadar çok duyu organı işin içine girerse öğretim o denli verimli olmaktadır. Öğretimde çeşitli materyallerden öğrencide ilgiyi artıracak ve başarıyı yükseltecektir.

Öğretmen, öğretim süreci sırasında öğretim yöntemlerin çok iyi seçmeli, bir tek öğretim yöntemine ısrarla bağlı kalmamalıdır. Böyle bir bağlılık öğretimde büyük

boşluklar yaratabilir. Öğretim yöntemi konunun niteliği, öğretim ortamı, öğrencinin gelişim seviyesi ve ilgileri, öğretim materyalleri dikkate alınarak seçilmelidir.

Günümüzde gelişen bilim ve teknoloji, öğretmenlerin yararlanabilecekleri çok çeşitli eğitim ortamlarını hizmete sunmaktadır. Televizyon, video, programlı öğretim, bilgisayar bunlar arasında yer alan birkaçıdır. Coğrafya bilgilerin öğretiminde temel kaynak ders kitabı olmakla birlikte, bugün buna ek olarak, yardımcı ders kitaplarını; görsel-işitsel araçları, radyo programlarını, toplumsal, çevresel ve güncel olgu ve olayları, haritaları, küreleri, teyp bantlarını, levhaları vb. birçok öğretim ortamını saymak olanaklıdır. Bu çeşit ortamların, öğretimde, yerinde ve etkili biçimde kullanılması, öğrencinin ilgisini çekerken, öğretimi de zenginleştirmektedir.

Coğrafya öğretiminde diğer bir problem de ölçme ve değerlendirme boyutuyla ilgilidir.

“Ölçme ve değerlendirme süreci yalnız öğrenciye not vermek için değil, aynı zamanda öğretmenin etkinliğini değerlendirmek, öğrenme ile ilgili problemlerin tanınmasında ve öğrencilere, kazandıkları yeterliliklerin düzeyi hakkında bilgi verilmesinde kullanılır. Değerlendirme süreci dersin etkinliğini ve verimini gözden geçirirken dikkate alınacak önemli bir aşamasıdır.(Alkan, 1991 : 86)

Ulusal ve uluslararası ilişkiler çok hızlı değişmekte olduğundan programların da buna göre değiştirilmesi ve geliştirilmesi gerekir.

Coğrafya Öğretim Programı incelendiğinde amaçların çok genel ifade edildiği, muhtevanın ders saatine göre çok ağır olduğu görülmektedir. Bu da öğrenme faaliyetlerin düzenlenmesinde problemleri ortaya çıkartmaktadır. Araştırmada İlköğretim 5. 6. 7. ve 8. Sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programlarında amaçların gerçekleşme durumu, muhtevanın yapısı, coğrafya öğretiminde kullanılan yöntem, araç-gereçler ve ölçme ve değerlendirmeye ilişkin öğretmenlerin görüşleri tesbit edilmeye çalışılmıştır.

Coğrafya öğretim programının da kendinden beklenen işlevi daha iyi yerine getirmesi, aksak ve eksik yanlarının belirlenerek geliştirilmesi için değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu araştırma, ilköğretim 5, 6, 7 ve 8. sınıf coğrafya öğretim programının öğelerini gözden geçirmeyi, programın aksayan ve eksik yönlerini belirlemeyi, programın işleyişinde karşılaşılan sorunları analiz etmeyi, programın uygulayıcısı olan ve sorunları çok iyi bilen öğretmenlerin programın geneline ve öğelerine ilişkin görüş ve geleceğe yönelik önerilerini belirleyerek elde edilen bulguların bir değerlendirmesini yapmayı amaçlamaktadır. Programın bugünkü ve gelecekteki başarısı için, programla ilgili yargılara ve karara varmadan veya çözüm önermeden önce, bilimsel araştırma yöntemleri kullanılarak gerekli verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlarının yapılması gerekmektedir. Bu gereklilikten yola çıkarak, aşağıda araştırmanın temel amacı ortaya konmuş ve bu amaç doğrultusunda belirlenen birtakım sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır.

1. COĞRAFYANIN TANIMI, COĞRAFYA ÖĞRETİMİNİN AMAÇLARI VE COĞRAFYA ÖĞRENİMİNİN ÖNEMİ

1.1. Coğrafyanın Tanımı

Terim olarak Coğrafya ilk kez, M.Ö. 3. yüzyılda Eratosten (Eratosthenes) tarafından kullanılmıştır. Eski Yunanca'da yer anlamına gelen "Geo" ile yazılarak çizilerek tanımlama (yazı ve çizgiyle ifade) anlamına gelen "Graphie" sözcüklerinin birleşmesinden oluşmuştur. İlk önce batı dillerine giren sözcük, daha sonra İslâm dünyasında ve Osmanlılarla birlikte de Türk dünyasında kullanılmıştır.

Coğrafyanın tanımı zaman içinde değişmiştir. Bu değişimin nedeni, bilimlerdeki gelişmeler ve bilimlerin gelişmesini sağlayan bilim adamlarının görüş ve anlayışlarının değişmesidir. Yer'in düz bir şekilde olduğunun kabul edildiği dönemlerdeki coğrafya anlayışı ile günümüzdeki coğrafya anlayışının aynı olmaması kadar doğal bir şey olamaz. Coğrafyanın bütün yer bilimlerini kapsadığı zamanlardaki tanımıyla günümüz uzay çağındaki coğrafya tanımının aynı olması beklenemez. Onun için tarihin akışı içinde coğrafyanın çeşitli tanımları yapılmıştır.

Bunlardan bazıları şöyledir : “Yeryüzünün grafiği”, “Yer bilimi”, “Yeryüzünün bilgisi”, “Yeryüzünün fiziki ve beşeri özelliklerini araştıran bilim”. (Şahin, 2000 : 3)

Ancak son zamanlarda yapılan tanımlarda bazı ortak ifadeler vardır.

Doğanay’a göre “Coğrafya ilminin kökeni (orjini) olan ge’graphie’ (jegefe) terimi, ge’ (je) yani Dünya (yer), graphe’ (grafe) de tasvir veya anlatım demektir. Bunlara dayanarak coğrafyanın, en basit ve en yalın anlamıyla bir yeryüzü ilmi olduğunu, yani yeri başka bir ifadeyle Dünya’yı tasvir eden (anlatan) bir ilim olduğunu söyleyebiliriz. Dünya’yı tanıtan bir ilimdir de diyebiliriz”(1997).

Coğrafya ilmi, temelde bir yeryüzü ilmi olmakla birlikte, tanımda geçen yer kavramı ve yeryüzü terimi, bu ilmin anlamını doğru kavramış olmak bakımından, öncelikle çok iyi anlamak gerekir. Gerçi yer kavramı; yeryüzü, yeryuvarı, dünya, mevki, konum, lokasyon gibi anlamlara da gelir.

Coğrafya, temelde bir yeryüzü ilmi, hatta veri bilimi olarak da tanımlanır. Bununla birlikte, çok değişik bilim alanlarından oluşur. Bunlar arasında bazı bilim alanları (örneğin kartografya gibi) fen bilimleriyle büyük yakınlık gösterir. Bazı bilim alanları iktisat ilmine (örneğin ekonomik coğrafya) ve bazıları da sosyal bilimlere (örneğin nüfus coğrafyası) yakınlık gösterir. Dolayısıyla da coğrafyayı, bütünüyle fen bilimlerine, ya da bütünüyle sosyal bilimlere dahil edemeyeceğimiz gibi, tasvirle uğraşan bir bilim diye kabul edilmesi de kesinlikle doğru değildir. Böyle kabul edilmesi, XIX. yüzyıl sonlarında temelleri atılmış ve bugün de geçerli olan çağdaş coğrafya ilmi anlayışının yöntem ilkeleri ile amaçlarına ters düşer.(Doğanay, 1997)

Gerçekten de, modern coğrafi anlayışta sadece yeryüzünün tasviri şeklindeki tanımı ile uğraşılmaz. Şayet coğrafyada sadece tasvir ile yetinilse idi, coğrafi araştırmalar, coğrafi fikir ve düşünceler, birer tanıtım yazısı veya seyahat izlenimleri olmaktan başka bir anlam taşımazlardı. Oysa bu ilimde, çevre ile ilgili fenomenler, yani bilim konusu olaylar ve olgular, sadece tanıtılmakla kalınmaz. Coğrafi fenomenler, başka bir ifade ile coğrafya ilmine araştırma konusu teşkil eden olaylar tanıtımları yanında, bunların oluşma nedenleri, sonuçları, insan (toplum) la olan

ilgileri, yeryüzü genelinde ya da belli bir bölgedeki dağılım düzenleri de araştırılır.İşte bunlardan da yararlanarak coğrafyanın tanımı şöyle yapılabilir : Coğrafya, insanın içinde yaşadığı çevrenin doğal özelliklerini, insan-doğal çevre etkileşimini ve bu etkileşim sonucu insanın ortaya koyduğu beşeri ve ekonomik etkinlikleri kendi prensipleri çerçevesinde inceleyerek sonuçlarını açıklayan bilimdir.

İnsan-çevre etkileşiminde doğal çevrenin insan üzerine olan etkileri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki grupta toplanabilir. İnsanlar olumlu özelliklerden yararlanmaktadır. Olumsuz özelliklerden ise daha az etkilenmek ve hatta etkilenmemek için çeşitli faaliyetler yapmaktadır. Bu faaliyetlerin bir kısmının doğal çevreye zararı olmamaktadır. İnsanın doğal çevreye zararlı olan girişimleri kendi karşısına çevre sorunları olarak çıkmaktadır. (Şahin, 2000 : 20)

Tanımda geçen coğrafi fenomen terimini, biraz açmak ve yorumlamak, yararlı olacaktır. Çünkü, bu terimin analizi yapılmadan, bilimsel coğrafi araştırma konularının neler olabileceğini anlamak ve ayırt etmekte güçlük çekilir. Hata bu nedenlerdir ki, coğrafi görüşü algılamak zor olduğunda, deyim yerinde ise yedisinden yetmişine herkes coğrafya ilmini bildiğini ileri sürer ama; bu ilmin eğitimini görmüş olanlar dışındaki bazı eğitilmiş kimseler bile, bu ilmi dağ, ırmak, köy, kent... adı öğreten ilim, diye algılar ve tanıma, tanımlama girişiminde bile bulunurlar.

Coğrafya ilminin konusunu belirlemesi bakımından, şu tanım da dikkat çekicidir : Coğrafya; yeryüzündeki doğal, beşeri ve ekonomik olayları, insanla ilgi kurarak inceleyen bir bilimdir.

Bu tanım çok önemlidir çünkü : coğrafya ilminde bilimsel ilgi odağı insan, yani toplumdur, görüşünü vurgular. Zaten, doğrusu da budur. Gerçekten de, doğal ve beşeri çevre olayları, hatırlanacağı üzere sadece coğrafya ilminin araştırma konuları değildir. Coğrafyaya komşu ilimler de bu tür bilimsel sorunları inceler. Ancak bunlar coğrafya ilminde, İnsanın sosyal ve ekonomik faaliyetlerini kolaylaştırmaları, ya da güçleştirmeleri ölçüsünde incelenirler. Bu nedenle de, coğrafya ilminin ilgi odağı insandır, veya coğrafi görüşün ağırlık merkezinde insan (toplum) vardır tezi, coğrafya ilmi tezleri arasında, en rasyonel yaklaşım olarak düşünülmelidir.

Coğrafya ilmi, insan ve çevre etkileşimi, diğer bir ifadeyle, çevre faktörleri ve insan faaliyetlerinin karşılıklı birbirini etkilemesi üzerinde önemle durmaktadır. Bu etkileşim sisteminin çözümlenmesi (analizi), sebeplerin ortaya çıkarılması ve sentezi, başlıca amaçlardır. Dolayısıyla coğrafi düşüncede esas tema (temel görüş, esas kökün), toplumun odak noktası kabul edilmesi kaydıyla, insan ve çevre etkileşimi sistemini çözümlemek (analiz etmek) olup, bu ilimde esas tema bu sorun olmalıdır.

Coğrafya ilminde esas tema bu olunca, coğrafya ilminin öncül terimlerinden (önde gelen, öncelikli) olan insan ve çevre terimlerinin, daha yakından (detaylı bir biçimde) tanınmasından sonra bu konuya girilmesi, uygun olur.

Coğrafya ilminde insan, bir nüfus topluluğu olup, bu toplum, yerine göre göçer bir oymak (aşiret) olabileceği gibi, basit bir barınan, doğal veya insan eseri mağara-ev, bağımsız ev, apartman veya gökdelerde oturan bir aile, ya da aileler; köy veya kent toplumu, bir bölge, ülke ya da bütün Dünya nüfusunu da ifade edebilir : Ancak, coğrafi anlamda nüfus, daha çok yerleşme bölgeleri ölçeğinde gözönüne alınır. Bu bölgelerin en küçük birimi ev ve ek yapıları, en büyüğü ise, kent yerleşmeleri'dir. Bunlardan, ev ve ekyapıları, yerleşme çekirdeği (nüvesi) yani en küçük yerleşme, kentler ise, en büyük yerleşme diye tanımlanırlar. Bununla birlikte hemen hatırlamak gerekir ki, bir nüfus topluluğunu, ya da yerleşme bölgesini, sadece yerleşme çekirdekleri ve bunların bir araya toplanmasından oluşmuş mahalleler, köyler, kentler gibi yerleşme şekilleri topluluğu görmek, doğru değildir. Çünkü bir yerleşme bölgesi dahilinde tarım faaliyet bölgelerini, ulaşım sistemlerini, turistik kaynaklar ve yatırımları insan eseri parkları, korulukları ve benzerlerini de içerir. Bütün bu konular, yerleşme coğrafyası, nüfus coğrafyası, sanayi coğrafyası, ziraat coğrafyası, turizm coğrafyası ve ulaşım coğrafyası gibi coğrafya ilmi anabilim dalı bilim alanları olarak, eğitim programında yeri geldikçe ayrı ayrı incelenir.

Coğrafi anlamda çevre teriminin, anlam ve kapsamına gelince; Bütün canlılar, coğrafi yeryüzünün (biosfer) belli bölgelerinde yaşarlar. Bu yaşama bölgeleri; bir orman bölgesi, tarım bölgesi, köy ya da kent yaşama bölgeleri, akarsu yatağı, göl ve deniz ortamı, step bölgesi gibi çevre tipleri olabilir. Canlıların (insanlar, havyanlar ve

bitkiler) yaşadığı bu yaşama bölgelerine, çevre denir. Yaşama, çoğalma ve yaşayışın devamlılığı bakımından yaşama bölgesi, yani çevre ile canlılar arasındaki sıkı korelatif ilişkiler vardır. Bunların yaşama faaliyetleri, çevre faktörlerinin denetimindedir.

Canlılar ve çevreleri arasındaki ilgi ekoloji, yani çevre bilim denilen bilimin konusudur. Ancak, başlı başına bağımsız bir çevre ilminde söz edilemez. Bu bilim, interdisipliner bir bilimdir. Interdisipliner bilim, ya da diğer anlamı ile disiplinler arası bilim, konularını yakın komşu bilimlerden yararlanarak açıklayabilen bilim anlamına gelir (Doğanay, 1997 :).

Günümüzdeki anlamı ile coğrafya, yeryüzünün şekillenmesini ve şekillenmede etkili olan amilleri, yeryüzündeki canlı hayatı oluşturan (insan, bitki, hayvan) ile doğal ortam arasındaki dağılışı inceleyen bir bilim dalı olarak tarif edilebilir. Çok kısa olarak coğrafya, yeryüzündeki fiziki ortamları, insan dahil diğer canlılar arasındaki ilişkileri ve bunların dağılışını, dağılışındaki nedenleri ele alan bir bilim dalıdır. Bu tarif dikkate alındığında coğrafyanın iki ana unsuru olduğu görülür: Bunlardan biri doğal ortam veya çevre, yani mekan veya yer, ikincisi ise insan topluluklarının çeşitli faaliyetleri ve bunların dağılışıdır. Diğer bir ifadeyle bu iki unsurla ilgili olayların nedenleri, sonuçları ve birbirlerine etkileridir. Bunlardan ilki fiziki coğrafya, ikincisi ise beşeri ve ekonomik coğrafyanın inceleme konuları arasına girmektedir. Bu açıdan bakıldığında coğrafya doğa bilimleri ile sosyal bilimler arasındaki bir köprü durumundadır (Atalay ve diğerleri, 1991).

Fiziki coğrafya; yeryüzünde hem canlı hem de cansız ortamı oluşturan öğeleri dikkate alır ve adeta bir ortam bilimi olan ekolojide olduğu gibi bunlar arasındaki karşılıklı ilişkileri inceler. Bu öğeler yeryüzü şekillerinin oluşumlarına göre veya şekillendirici etmenin özelliğine göre topoğrafya tipleri, iklim, toprak, doğal bitki örtüsü ve hayvan topluluklarıdır. Bunlardan arazi şekilleri, iklim ve ana kaya grupları ortamın cansız öğelerini, toprak (içerisinde flora ve fauna barındırdığı için), bitki ve hayvan toplulukları da canlı öğeleri oluşturmaktadır.

Beşeri ve ekonomik coğrafya; tek olarak insanla değil, insanların biraraya gelerek oluşturdukları toplumlar ve insanların her türlü faaliyetleri, nüfus dağılışı, yerleşme, ekonomik faaliyetler ve politik konularla da ilgilenmektedir. Ancak coğrafyanın bu ilgisi, insanların hertürlü faaliyetlerinin doğal ortamla olan ilişkilerini, yani insan toplumları üzerinde iklimi, yeryüzü şekilleri vs. üzerindeki etkileri araştırmakta ve doğal ortamın insan üzerindeki etkilerini incelemekte ve insanın doğal ortamı değiştirme gayretlerini belirtmeğe çalışmaktadır (1991 : 2, 3).

Bölgesel coğrafya; kıtasal veya bunun ayrılmış daha küçük ünitelerinden oluşan ülke, devlet ve hatta yöre ölçüsünde olmaktadır. Dünyanın alt bölümlere ayrılması, kültür bölgelerinde olduğu gibi insan hayatı üzerinde benzer özelliklere göre veya fiziki yönden benzer sahaları kapsayan özelliklere göre yapılmaktadır. Böylece, mesela Asya Kıtasının Coğrafyası, Türkiye Coğrafyası, Ege Bölgesinin Coğrafyası'ndan bahsedilebilir. Böylece, bir bölgenin, devletin veya kıtanın coğrafyası, bölgesel veya bölge coğrafyasını oluşturmaktadır (1991 : 7)

Coğrafya, fiziki coğrafya, sosyo-ekonomik veya beşeri-iktisadi coğrafya ve bölgesel coğrafya olmak üzere üç ana dala ayrılmaktadır (1991 : 9).

1.2. Coğrafya Öğretiminin Amaçları

Herhangi bir disiplinin öğretiminde önce esas alınacak genel amaçlar belirlenir. Coğrafyanın öğretiminde genel amaçlar :

- Bilisel yöntem bilgi ve becerileri geliştirme
- Bilimsel tutum ve düşünce yeteneği geliştirme
- Coğrafya bilimine karşı ilgi oluşturma
- Doğal ve sosyal çevreyi ve kaynakları tanıma ve akıllıca kullanma davranışları geliştirme olarak özetlenebilir.

Coğrafya öğretiminde bu genel amaçlar doğrultusunda öğrencilerin gelişim ve potansiyelleri dikkate alınarak özel hedefler belirlenir. Bu hedefler öğretim kademeleri, ve program türleriyle tutarlı ve uyumlu biçimde geliştirir.

Coğrafya öğretiminde

- Öğrenme ve öğretmede somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru bir yaklaşım izlenmelidir.
- En etkili öğrenme yaparak ve yaşayarak öğrenmedir.
- Bir konudaki yaşantıların zenginliği konuya karşı olumlu tutumların gelişmesine neden olur.
- Çok sayıda ve değişik örnek kullanıldığında kavram öğrenme kolaylaşır.
- Somut cisimlerin kavramları soyut kavramlardan daha çabuk oluşur.
- Duyuşsal davranışları öğrenmede öğrenme sürecine aktif katılım pasif algılamaya oranla daha etkilidir.
- Coğrafya öğretiminde, bölgesel ve sistematik incelemeler esastır.
- Coğrafi bilgi, bir yerle ilgili tüm bilinen olguların sentezinden oluşmuş bir nitelik taşımaktadır.
- Coğrafya öğretiminde haritalar aracılığıyla grafikte iletişim becerileri geliştirmek esastır.
- Coğrafya öğretiminde coğrafi olguların derslik dışında incelenmesi ve coğrafi imgelerin kültürlenmesi yöntemleri birbirini bütünleştirecek biçimde işe koşulmalıdır.
- Coğrafya öğretimi hem öğrenilenin öğrenme yeteneklerini geliştirmeli, hem de alana ilişkin bilgi ve beceriler kazandırmalıdır.

- Bir öğretim disiplini olarak coğrafya, eğitim programında diğer bilim alanları, öğretim kademeleri, öğrenci gelişim düzeyleri ile çevrenin özellikleri gibi unsurlarla uyum içinde olmalıdır (Aklan, 1991 : 40, 41, 42).

Coğrafya öğretiminde programda yer alacak konuların amaca uygun olmasına dikkat edilmelidir. Konular öğrencinin zeka, bilgi, beceri-tutum, ilgi alışkanlık ve geçmiş yaşantılarının düzeyine uygun olmalı ve eğitim ihtiyaçlarını gidermelidir.

Coğrafya öğretmenin coğrafya öğretimini teknolojisi açısından temel görevi öğrencilerini coğrafya öğretim programında öngörülen amaçlara ulaştırmaktır. Genel olarak öğretmenlerin eğitim etkinliklerindeki rolü ise :

1) Eğitim sürecini oluşturan faktörlerle olan ilişkileri ve

2) Eğitim hizmet alanları ile olan ilişkileri olmak üzere iki yönlüdür.

Hizmet alanları açısından görev ve sorumluluklarını; planlama-araştırma, program ve öğretim materyalleri geliştirme, yönetim ve denetime yardım, rehberlik ve danışmanlık grupları altında belirlemek mümkündür.

Öğretme-öğretme süreçleri açısından ise öğretmen görevleri şu beş grup altında toplamaktadır :

- Öğretme öğrenme süreçlerini inceleme ve tasararlama,
- Muhtevayı analiz etme, düzenleme, takdim etme ve geliştirme,
- Öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını ve sorunlarını tanıma, uygun yaşantılar sağlama,
- Çağdaş öğretim teknolojilerini kullanma,.

Yukarıdaki görevleri yerine getirebilmek için öğretmende aranan yeterlilikler beş boyutlu bir bütün oluşturmaktadır. Birinci boyut genel eğitim, genel kültür boyutudur. İkinci boyut öğretim alanı ile ilgili formasyondur. Üçüncüsü, eğitim

bilimlerinin kuramsal yönüne ilişkin yetenekleri içerir. Dördüncü boyutta eğitimin teknik ve teknolojik yönüyle ilgili yetenekleri kapsamaktadır. Beşinci boyut ise yukarıdaki dört alandaki yeterlilikleri belli amaçlar için kaynaştırabilme boyutudur. Daha özel olarak bu yeterlilikleri şu şekilde sıralamak mümkündür :

- Program geliştirebilme,
- Öğretilecek konuyu bilme ve öğretebilme,
- Tesis-araç-gereç kullanabilme,
- Öğrenme-öğretme etkinliklerini yürütebilme,
- Danışmanlık ve rehberlik yapabilme,
- Zaman ve mekan planlayabilme,
- Takım çalışması yapabilme,
- Kendi kendini yetiştirebilme ve değerlendirebilme,
- Belirli alanlarda uzmanlaşabilme.

Öğretmenin görevini başarı ile yerine getirebilmesi için sıralanan bu yeterliliklere sahip olması gerekmektedir.

Öğrenci, öğretimin uygulanacağı kimse, programın geliştirmeyi, yetiştirmeyi hedeflediği konudur. Coğrafya öğretimi açısından öğrenci belirli bir doğal ve sosyal çevrede belirli ihtiyaçlarını karşılamak üzere belirli ilişkiler içinde bulunan bir varlıktır. Bu fizik ve sosyal çevre ile ilişkiler insanın doğuşu ile başlayıp ailede devam eder. Bilinçli ve planlı biçimde okulda gelişir.

Coğrafya öğretimine ilişkin olarak öğrencinin başlıca görevlerini üç ana noktada toplamak mümkündür. Bunlar; 1) öğrenme becerileri geliştirme, 2) disiplin alanında dayanıklı bilgi edinmek, ve 3) Alana karşı ilgi, ihtiyaç ve motivasyonunu geliştirmek ve potansiyelini tanımaktır.

Coğrafya dersleriyle yakın çevreyi tanıyacağını, ülkesinin doğal ortamını kavrayacağını, diğer ülkeler ve kıtalar hakkında fikir sahibi olacağını, dünyadaki

doğal, ekonomik ve beşeri olgu ve olayların ve varlıkların dağılımının ve bunların neden ve sonuçlarının büyük ölçüde coğrafya bilim dalında izlenen yöntem ve yaklaşımla öğrenileceğinin bilincinde olması gerekir.

Herşeyden önce, öğrencinin, üzerinde yaşadığı yurdun sahip olduğu doğal ve ekonomik potansiyelin ve sorunlarının öğrenilmesinde coğrafyanın önemli bir öğretim alanı olduğu ve bu konuda bilgi sahibi olmanın doğal bir vatandaşlık görevi olduğunu bilmesi gerekir.

Öğrencinin başarılı bir coğrafya öğretimi için: önceden hazırlıklı olma; öğrendiği konularla yaşam arasında ilişki kurma; öğrenime aktif katılma; coğrafyanın doğal ortam ve insan toplulukları arası sosyo-ekonomik ilişkileri sistematik olarak inceleyen bir bilim dalı olduğunu kavrama gibi görev ve sorumlulukları vardır (Atalay ve diğerleri, 1991 : 52, 53,).

1.3. Coğrafya Öğreniminin Gerekliliği

İnsanlar yaşayabilmek ve yaşam düzeylerini yükseltebilmek için çeşitli bilgilere ihtiyaç duyarlar. Sağlık bilgileri, fen bilgileri, matematik bilgileri, gibi. Bunlardan birisi de coğrafi bilgilerdir. Coğrafi bilgiler ancak coğrafya öğrenimiyle edinilir. Bu amaçla ilk ve orta öğretim kurumlarının çeşitli sınıflarında coğrafya dersleri okutulmaktadır. Coğrafya derslerinde okutulan bilgiler insan hayatını çeşitli yönlerden ilgilendirir, insanlara çeşitli konularda yararlı olur. Bu konuların başlıcalarını sıralamak coğrafya öğreniminin her insan için gerekli olduğunu anlatmaya yeterlidir.

* **Yer bulmada** : Yaşadığımız yeri belirtirken; dağ, deniz, akarsu gibi coğrafi kavramlar kullanırız. Ayrıca yön kavramından yararlanırız. Bu bilgiler coğrafya öğrenimiyle elde edilir.

* **Haritalardan yararlanmada** : Haritalardan yararlanabilmek için yön, ölçek ve haritadaki sembolleri tanımak gerekir. Bu coğrafi bilgilere sahip olmadan haritalardan yeterince yararlanılamaz. Onun için yeterli coğrafi bilgisi olmayan kişiler

fiziki haritalardaki yeşil renkli yerlerin ova, kahverengi yerlerin ise dağ olduğunu sanırlar. Bu haritalardaki renklerin yükseklik ve derinlik basamakları olduğunu bilemezler. Dolayısıyla haritalardan yararlanamazlar.

* **Yurt sevgisi ve vatandaşlık bağlarının güçlenmesinde** : Coğrafya öğrenimi çevremizi, yurdumuzu ve bütün dünyanın doğal güzelliklerini tanımamızı sağlar. Ayrıca diğer bölgelerimizdeki insanların yaşayış biçimleri ve kültürel özellikleri, coğrafya derslerinde öğrenilir. Ülkemizin yer altı ve yer üstü kaynakları yine coğrafya derslerinde öğrenilir. Bu bilgiler sayesinde bizler ülkemizi ve ülkemiz insanının çeşitli özelliklerini daha iyi tanırız. Böylece hem yurdumuzu hem de yurdumuzun çeşitli yörelerindeki insanları daha iyi tanır ve daha çok severiz. Bu da bizlerde zaten var olan yurt sevgisinin ve vatandaşlık bilincinin güçlenmesini sağlar.

* **Kalkınma planlarının hazırlanmasında** : Artık ülkeler kalkınmaların planlar çerçevesinde yürütmektedirler. Planlar ise büyük ölçüde coğrafi bilgiler üzerine oturtulmaktadır. Nüfus, nüfus artış hızı, toprak, su, arazi eğimi, hava sıcaklığı gibi coğrafi temeller üzerine oturtulmayan bilgiler gerçekçi ve yararlı olamaz. Otuz yıl sonrasının eğitim planlamasını yaparken yapılacak olan okul ve yetiştirilecek öğretmen sayısının hesaplanması, ancak ülkenin nüfus artışı hızının bilinmesiyle doğru olarak yapılabilir.

* **Çevre bilinci kazanmak için** : Çevre ile ilgili bilgiler en çok coğrafya dersinde öğrenilir. Çünkü çevredeki canlı ve cansız varlıklarla insanlar arasındaki etkileşim, coğrafyanın asıl konusudur. Böyle olunca çevrenin doğal ve kültürel elemanları coğrafya derslerinde verilmektedir. Sonuç olarak coğrafya öğrenimi insanlara çevre bilgisi vermekte ve çevre bilinci kazandırmaktadır.

* **Savaş sırasında** : Savaş öncesinde ve savaş sırasında düşman ülke hakkında çeşitli bilgilere ihtiyaç duyulur. Bunlar arasında doğal kaynaklar, yol, köprü, tünel, baraj, nüfus sayısı gibi bilgiler başta gelir. Yer şekilleri, ormanlık alanlar, akarsular hakkında bilgiler de çok önemlidir. Ayrıca hava sıcaklığı, yağış ve rüzgar durumu da savaş esnasında çok gerekli olan bilgilerdir. Bütün bunlar coğrafya

ile ilgili olan konulardır. Bu konulardaki harita ve raporların doğru olarak değerlendirilmesi coğrafya bilgilerine ihtiyaç gösterir.

Yukarıdaki örnekleri daha da çoğaltmak mümkündür. Bütün bunlardan da anlaşıldığı gibi coğrafya öğrenimi, çeşitli nedenlerden dolayı herkes için gereklidir. (Şahin, 2000 : 59, 60)

Coğrafyayı bilmek, dünyayı görmek demektir. Bu ilmin, bir siyasal gücü vardır. Devlet adamlarına yol göstermesi, rehberlik etmesi yanında aynı zamanda da, milli kültürlerin kaynağı durumundadır. Adına, vatan dediğimiz bir coğrafi ünite olmaksızın, devlet kurulamaz : milli kültürler ve medeniyet eserleri oluşamaz. Bu vatan diye tanımlanan sınırları belirli ülkenin yer altı ve yerüstü doğal kaynakları zengin değilse, yada zengin olduğu halde mevkileri belirlenip işletilmeye açılmamışlarsa: o ülkeyi vatan tutan toplum, müreffeh bir toplum olamaz. İlimde ve fende geri kalır. atta böyle bir toplumun, dünyada bir uygarlık yarışı yapıldığından haberi bile olmayabilir. Yeryüzünün herhangi bir yerinde cereyan eden aktüel (güncel bir olay, bu bireyler için ay kadar, yıldızlar kadar uzaktır. Öyle hayal edilir ve uzaklığı, şiddeti, boyutları hiçbir zaman algılanamaz. Bunu çok iyi bilen her gelişmiş ülkenin eğitim programcıları, müfredat programlarında coğrafya eğitim programlarına da özel bir yer ve önem vermişlerdir. Ama temel ilkeleri; önce ülkemiz, daha sonra diğer ülkeler şeklinde düşünülmüştür.

Ayrıca hatırda tutmak gerekir ki, vatan sevgisi, bir bütün olarak ülke coğrafyası ve bireysel olarak da, onun öznel ve nesnel kaynaklarında saklıdır. Örneğin nesnel kaynaklardan; dağlarını, platolarını, denizlerini, göllerini akarsularını, bölgesel yazları-kışları ve buharlarını tanıdıkça; öznel kaynaklarından, örneğin yine köylerini, kasabalarını, kentlerini, her türlü bayındırlık eserlerini, turistik değerlerini öğrenip tanıdıkça, ülkeye yönelen sevgi duygularının şiddeti artar, boyutları genişler ve giderek bütün ülkeyi kucaklayacak şekilde, tüm benlikleri sarar. Bakış açısı bu olunca, o ülkenin insanları için, örneğin soğuk rüzgarlı sert kara kışları, ılık mevsim rüzgarları gibi gelecek; yalçın kayalıklardan oluşan yüksek dağları, delice akan coşkulu ırmakları onlara, yaşama azmi ve başarıya heyecanı verecektir.

Bu bakımdan coğrafya ilmi, genel kültürü besleyen, destekleyen ve milletlerarası karşılaştırmalar yapma becerisini devlet adamlarına sağlayan, rehber bir ilimdir (Doğanay, 1997).

2. EĞİTİM VE ÖĞRETİM

2.1. Eğitim

Eğitim; genel anlamda bireyde davranış değiştirme sürecidir. Diğer bir tanımla eğitim sürecinden geçen kişinin davranışlarında bir değişme olması beklenmektedir.

Eğitim yoluyla kişinin amaçları, bilgileri, davranışları, tavırları ve ahlak ölçülerinin değiştiğini ifade etmektedir. Eğitim sürecine giren kişilerde bu değişmelerin istendik değişme meydana getirme süreci olarak ifade eder (Varış, 1981).

Dictionary of Education'da eğitim bireyinin yaşadığı toplumda, uygulama değeri olan yetenek, yöneliş ve diğer davranış ürün türlerini kazandığı süreçler toplamı olarak tanımlanmakta, ayrıca eğitimin bireyin toplumsallaşmasında ve bireysel gelişimini oluşmasında seçkin ve kontrollü bir çevreyi ve okul etkinliklerini içine alan toplumsal bir süreç olduğu vurgulanmaktadır.

Eğitim bireyin tüm yaşamı boyunca sürmekte ve okul dışında ve içinde yaşam boyu eski deneyimlerinin kültürünü kapsamaktadır. Böyle bir yaklaşımda okulun eğitim rolü önem kazanmaktadır (Varış, 1994).

Eğitim bireyin kişiliğinin gelişmesine yardım eden, onu yetişkin yaşamına hazırlayan, gerekli bilgi, beceri davranışların kazanmasına yarayan bir süreçtir.

Eğitim gerekli bilgi öncesi, davranışlar, alışkanlıklar kazandırmak, bireyin yeteneklerini geliştirmek, kişiliğini oluşturacak ilgi, eğitim ve yeteneklerine göre bir meslek sahibi yapmak, topluma uyum sağlamak ve yeniliklere açık olmaya kazandırmak, süreci olarak da tanımlanabilir.

Toplum sürekli bir değişim içindedir. Bunun için eğitim de değişmektedir. Eğitim bir süreçtir.

Yüzyıl, yarım yüzyıl hatta daha az bir zaman gerilere gidersek kültür değerlerimiz, sosyal, ekonomik yaşantımız, gelecek ve göreneklerimizin ve bilgilerimizin topluma göre çok değişik olduğunu görürüz.

Eğitim bireyin ve toplumun değişmelere uyumunu sağlamak, yetişmekte olan gençlerin topluma sağlıklı ve verimli birer vatandaş kazandırmak, eğitimin önceki amaçlarından görevlerinden, birisidir.

Eğitimin görevleri, ilgili bulunduğu ulusun eğitiminin amaçlarını belirlemek, eğitim programlarını hazırlamak, eğitim araç ve gereçlerini sağlamak, iyi bir öğretim ortamı hazırlamak ve öğrencilerin başarılarının değerlendirmektir.

Eğitimin amaçları :

1. Bireyin yeteneklerini dengeli ve sonuna kadar gelişmesini sağlayabilme.
2. Bireye gerekli bilgi, beceri, olumlu davranışları ve iyi alışkanlıklarını kazandırabilme.
3. Bireyin kişiliğini kurabilme.
4. Bireyi ülkesine ve insanlığa iyi insan yetiştirebilme.
5. Bireyi içinde bulunduğu zamana ve gelecek yaşamına hazırlayabilme.

Çağın gereklerine göre, toplumun bütün özelliklerinin ilgi, ihtiyaç, gelenek ve göreneklerinin doğrultusunda eğitim ve öğretimi düzenlemek gerekmektedir.

Okul bir eğitim ve öğretim kurumudur. Burada yetişen, çocuklar ve gençler yaparak ve yaşayarak öğrenciler, gelişirler, hayata hazırlanırlar ve hayata atılırlar. Bütün bunlar eğitim ve öğretim sayesinde olmaktadır.

Eğitim ve öğretim aileden başlar. Her aile kendi çocuğunu eğitmeye ve öğretmeye çok önem verir. Fakat aile bütün olumlu sonuçlara sebep olsa bile, çocuğunu bütün yönleriyle planlı, programlı ve bir sistem içinde yetiştirmesi çok

zordur. Bu bakımdan okul çocuğu en iyi eğiten ve oğreten bir kurum denebilir. Burada bütun etkinlikleri amaçlı, planlı, programlı, yönetimli, oğrenme ve oğretim ilkelerine göre uygun olarak bir sistem içinde yapılır.

Eğitim ve oğretim bir bütündür. Büyük eğitimcilerden J.F. Herbart, “oğretimsiz bir eğitim düşünülmediği gibi, eğitmeyen bir oğretimde düşünülemez” demiştir. Eğitim ve oğretim dengeli bir biçimde yürütülmelidir. Yalnız bilgili olmak yeterli değildir. Hayatta bireye yarayacak bilgiler yanında, eğitim de hiçbir zaman göz ardı edilemez.

2.2. Öğretim

Öğretim; geniş bir kavramdır. Öğretim, Ertürk’e göre “oğretim bir oğretmeler, oğrenciye dönük faaliyetler veya kurumsallaşmış oğretmeler topluluğudur. Başka bir deyişle oğretim, okullarda gerçekleştirilen oğretme ve oğrenme faaliyetlerinin bileşkesidir. Yani oğretim, oğretme ve oğrenmeyi birlikte kapsamaktadır”(1994).

“Öğretim, bireyin hayat boyu süren eğitiminin, okulda , planlı ve programlı olarak yürütölen kısmı bireyin oğretimini oluşturur. Öğretim, oğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür” (Varış, 1978 : 16).

“Öğretim, oğretmenin uyarıcı ve oğrenme durumları (çevre, ortam) yaratarak, oğrencilerin amaçları yönünde davranışlar geliştirmesine yardım etmesidir” (Alıcıgüzel, 1978 : 13).

“Öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, gerekli araç ve gereçleri sağlama ve rehberlikte bulunma eylemidir” (Oğuzkan, 1979 : 133).

Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi oğretim, oğrenmenin gerçekleşmesine yardım ve rehber etkinlikleridir.

3. PROGRAM, EĞİTİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

3.1. Program

İnsanın, kendi yaşamını iyi bir şekilde geçirebilmek ve kendini gerçekleştirmek için, uzun ve kısa vadede kendisinin koyduğu ve kendisine konulan amaçlara ulaşması gerekmektedir. Bu amaçlara ulaşılabilmesi için kişinin eğitim sürecinden geçmesi gerekmektedir.

İnsanın kendini gerçekleştirmesi ve yaşadığı topluma katkıda bulunup onu geliştirmesi ancak birlikteliğin eseridir. Bunun yolu da eğitimin gelişigüzelliği, tesadüfleri ortadan kaldırarak gelişmelere göre sistemli bir eğitim vermede belirli programların geliştirilmesine bağlıdır. Bu yüzden kişileri sürekli geliştirmek, yeniliklere göre onları işlemek, ufuklarını açmak, ancak belirli programlarla sağlanabilir.

Eğitim ortamında öğrenciyi istendik davranış kazandırılırken istenmeyen davranışlara karşı da çeşitli önlemler alınmalıdır. Başka bir ifadeyle; bireyin davranışında istenmedik gelişmeleri önlemek ve istendik davranışları kısa sürede gerçekleştirmek için planlamaya gerek vardır. Bütün bunların en geniş kapsamlısı eğitim programlarıyla ele alınır ve başarılmaya çalışılır.

Eğitimin amaçlarına ulaşabilmek, öğretimi tesadüflerden kurtarmak ve öğretilmeye değer hususları belirlemek için eğitim programları hazırlanır. Buna bağlı olarak eğitim programlarının faydaları aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

- 1- Eğitim faaliyetlerine yön verir;
- 2- Aynı eğitim basamağındaki okullarda eğitimin aynı amaçlar çerçevesinde hemen hemen aynı yönde gerçekleşmesini sağlar,
- 3- Mesleğe yeni başlayan öğretmenlere rehberlik eder. (Atalay, : 11, 12)

3.2. Eğitim ve Öğretim Programları

Eğitim programı: Literatürde, eğitim programının çeşitli tanımlarının yapıldığı görülmektedir. Varış'a göre eğitim programı "bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar"(1978: 17).

Eğitim programı kavramı, öğretim programı, okul programı, müfredat programı ve ders programı kavramlarını da kapsamaktadır.

Şekil 1'de de görüldüğü gibi eğitim programı, program öğeleri olan hedef içerik, öğretim süreci ve değerlendirme boyutları arasındaki dinamik ilişkiler bütünüdür.

Ertürk'e göre " yetişek, bireyde gözlenmesi kararlaştırılan hedeflerin, bunları gerçekleştirecek düzenli eğitim ve sınama durumlarını içeren bir bütün olarak tanımlanmaktadır (1972).

Bir okulu eğitim programı, bir işletmenin üretim planı gibidir. Eğitim yönetiminin en önemli işlevi, eğitim programını uygulayıp gerçekleştirmektir. Öğrencilerin eğitsel amaçlarını gerçekleştirmek için okulda yapacakları her etkinlik, eğitim programının bir parçasıdır.

Bir eğitim programında bulunması gereken nitelikler :

1. Eğitim programları; öğrencileri ezberlemekten çok araştırmaya, düşünmeye, yaratıcılığa, bilgi, beceri ve tutumları yaşayarak öğrenmeye yönlendirmelidir.

2. Eğitim ve öğretim; öğrencilerin kişiliklerini geliştirmelerini, düşünce üretmelerini, kendilerine özgü yol ve yöntem bulmalarını yapabilmelidir.

3. Eğitim programları; toplumun eğitim gereksinimlerini hoş karşılayabilecek nitelikte olmalı, ülkenin ve çevrenin kalkınmasına kendi düzeylerinde katkıda bulunabilme, halkın beklentilerini karşılayabilmelidir.

4. Eğitim programları; ilgili bilim adamları, eğitim iş görevleri, meslek adamları ve öğrencilerin katılımlarıyla düzenlenmelidir (Başaran, 1996).

Öğretim programı: En belirgin özelliğiyle, belli bir öğretim basamağında çeşitli sınıf ve derslerde ele alınacak konuların ve bunların amaçlarının, sınıflara göre düzenlenmiş biçimini ve her dersin haftada kaçar saat okutulacağını gösteren bir kılavuzdur. Buradan anlaşılması olacağı üzere, öğretim programında önemli olan konudur. Öğretim programlarındaki amaç, ilke, yöntem ve teknikler, konuların seçimine yardım eden öğretim sürecinin öğeleridir. (Binbaşoğlu, 1981).

Öğretim programı; eğitim programı, içinde ağırlık taşıyan bu kesim, genellikle, belli bilgi kategorilerinden oluşan ve bir kısmı okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan ve bilgi ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına dönük bir programdır (Varış, 1976 : 18)

3. Müfredat Programı : Daha çok eski program anlayışını yansıtan bu terim, tek tek bir takım konulardan oluşan bir program anlamına gelir. Çünkü eskiden öğretim programları, birbiri altına sıralama anlamına gelen müfredat niteliği taşıyordu. Yani eğitim ve öğretim için amaçlar, ilkeler, metot ve teknikler belirtilmiyor.

4. Ders Programı : Bir disiplinin (dersin) amaç, muhteva (içerik) öğretme-öğretme süreçleri ve değerlendirmeden oluşan programdır. Ders Programı : Öğretim programı içinde yer alan ve dersle ilgili olan eğitim faaliyetlerinin sistematik bir biçimde düzenlenmesidir (Varış, 1978 : 338).

3.3. Programın Dayandığı Temeller

Sosyal Temel

Okul programları hazırlanırken toplumun mevcut eğitim değerleri veya amaçları esas olarak alınır. Toplumlar mevcut eğitim değerlerini okullar vasıtasıyla

bireylere kazandırmak suretiyle, hem toplumsal bütünlüğü sağlayarak, hem de hayat şartlarını geliştirmiş olacaktır.

Bir program toplumdaki ve toplumsal yapıdan uzak kalmaz. Çünkü yetiştireceği kişiler toplumun birer üyesi olacaklar ve o toplumda yaşayacaklardır. Bu üyeler toplumun ihtiyaçlarına cevap vereceklerdir. O halde toplumun ihtiyaçlarının neler olduğunu bilmeye gerek vardır. Bu ihtiyaçlar bilindikten sonra amaçlar ona göre düzenlenecek ve bireyler o ihtiyaçları giderecek biçimde yetiştirilecektir.

Yukarıda sıralanan ve bunlara benzer nedenlerle toplumdaki problemler programlara akseder. Bu programlar, öğrencilerin düzeylerine uygun olarak sınıflara bölünür. Bunun için okullarda aile, okul, yakın çevre, yurt, dünya biçiminde büyümek üzere konular ve bunlarla ilgili sosyal problemler üzerinde durulduğu görülür.

Öyleyse programlar bireyin sosyal gelişimini ve topluma uyumunu sağlayacak biçimde hazırlanmalıdır. Bu yapıldığı takdirde program toplumsal temel üzerine oturmuş olacaktır.

Psikolojik Temel

Coğrafya dersi programı psikolojik temele dayanmak zorundadır. Çünkü bireye vereceğimiz coğrafi bilgi bireyin psikolojik yapısına aykırı olur ise bireyde davranış bozukluğu meydana getirmeye sebep olur. Onun için Coğrafya Programının psikolojik temele dayalı olması şarttır.

Programın temellerinden biride psikolojik temeldir ki, bir Coğrafya Programı psikolojiyi dikkate almadan program olamaz. Denilebilir ki, eğitim psikolojisi programın bilimsel temelidir. Yalnız temel olmakla kalmaz, programı çepeçevre sarar. Eğitim psikolojisinin bulguları, Coğrafya Programını doğrudan doğruya etkiler. Psikoloji bilimsel araştırmalarla bireyin daha iyi tanınmasını ve dolayısıyla eğitim etkinliklerine yön verilmesini sağlar.

Bir Coğrafya Programının düzenlenmesinde eğitim psikolojisi “Nasıl” ve “Ne zaman” sorularına cevap verir. Örneğin; Coğrafya dersinde Beşeri Coğrafya konuları ne zaman verilmelidir? Hangi yaş çocukları programdaki ekonomik coğrafya konularını daha iyi kavrayabilirler?

İşte görüldüğü gibi, eğitim psikolojisi Coğrafya Programı ile ilgili çok önemli iki soruya bilimsel cevaplar vermektedir. Çünkü, bu soruların cevapları ancak bilimsel araştırmalarla bulunur. Bu işte eğitim psikolojisinin işidir. Bu iki soru dışında da Coğrafya Programına katkıda bulunmaktadır.

Öğrenim yaşantılarının düzenlenmesinde öğretmene daha çok eğitim yardım eder. Eğitim psikolojisi ise öğretmene, öğrenim yaşantıları ile öğrencilerin gelişimi arasındaki dengeyi sağlayacak ipuçları verir.

Felsefi Temel

Programlar felsefi görüşler üzerine kurulurlar. Değişik felsefi akımlar eğitimi doğrudan doğruya etkilerler.

Hangi biçimde olursa olsun ister grup halinde, ister bireysel olarak felsefeden kaçınmak mümkün değildir. Bu demektir ki her bireyin bir felsefi görüşü vardır. Coğrafya Programını hazırlayanlar ve geliştirenlerde insanlar olduğuna göre felsefe Coğrafya Programında doğrudan doğruya yer alacak demektir. Madem ki felsefeden kaçış yoktur. Öyleyse bunun Coğrafya Programını en verimli biçimde etkilemesine çalışılmalıdır.

Bunun için denilebilir ki, kişinin felsefesi donmuş ve değişmez değildir. O tamamen değişebilir. Öyleyse Coğrafya Programını geliştirmede görev alacak kişiler kendi kişisel felsefelerine saplanıp kalacaklarına ve onda inat edeceklerine felsefi görüşlerini geliştirmeye çalıştirmalıdır. bu işi yaparken içinde yaşadıkları çevredeki toplumsal bulgulara ters düşmemeye kendi içinde bir tutarlılığa sahip olmaya ve eğitimde uygulanabilir olmaya dikkat edilmelidir.

Eğitimde felsefi görüş eğitimin amacını, metodunu, konularını, araç ve gerecini ve uygulama esaslarını belirleyen bir düşünce sistemidir. Her öğretim programı bir felsefi görüşü yansıtır. Yalnız hiçbir ülkenin eğitim felsefesi saf bir felsefi görüşe dayanmaz. her ülkenin eğitim felsefesinde her tür felsefeden bir miktar bulunur. Hatta uygulayıcılarında kendilerine göre bir eğitim felsefesi vardır.

Ekonomik Temel

Burada hem doğrudan doğruya ekonominin hem de eğitim ekonomisinin Coğrafya Programı üzerindeki etkileri sözkonusudur.

Coğrafya Programının geliştirilip düzenlenmesi mali olanaklarla sınırlıdır. Bir Coğrafya Programının başarısı onun öngördüğü etkinliklerin yapılabilmesi için gerekli olan maddi olanakların var olmasıyla orantılıdır.

Coğrafya dersi haritalar yardımıyla işlenmelidir. Eğer okulda harita yoksa, coğrafya dersinin programında öngördüğü amaçlara ulaşmak bir hayli zordur. Eğer coğrafya programında öğretimimiz çeşitli kaynaklardan, araç ve gereçlerden faydalanarak yapılmasını öngörüyorsa bunların okul tarafından temin edilmesi gerekmektedir.

Bireysel Temel

Birey programın en önemli temelidir. Çünkü, bütün çabalar onun içindir. Amaçlar onun için düzenlenir, konular onun için seçilir, yaşantılar onun için aranır. Öyleyse, birey tam anlamıyla tanınmalı ve programla ilgili tüm çalışmalar ona göre düzenlenmelidir. "Bireye göre" ilkemiz burada tam olarak çalışılmalıdır.

Bireyi tanımamız iki yönlüdür. Biri bireyin yaşama süreçleriyle ilgili ihtiyaçlarının bilinmesidir. Mesela, fizyolojik ihtiyaçlar, sevgi ihtiyacı, kabul edilme ihtiyacı, itibar görme ihtiyacı gibi. Bunlar bireyin davranış tarihçesine ve içinde yaşadığı topluma bağlıdır. Bireyin bu durumları bilinmelidir ki programda ihtiyaçlarını giderici tedbirler alınabilsin. Programı bireye göre düzenleyebilmemiz

ancak, bireyin yaşama sürecine ait ihtiyaçlarını bilmemize bağlıdır. Onun için bu yönüyle iyice tanınmalıdır.

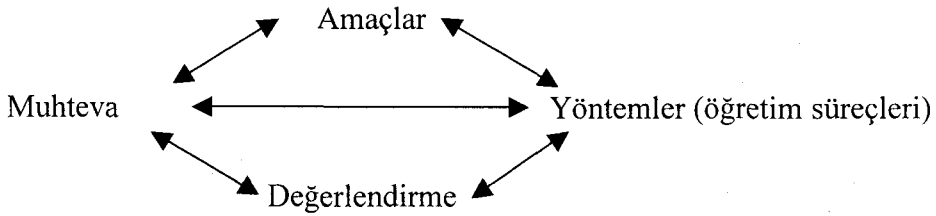
Bireyi tanımanın diğer bir yönü de eğitim ihtiyacının bilinmesidir. Başka bir deyişle, bireyin mevcut durumu ile istenen durumu arasındaki fark bilinmelidir ki, aradaki bu farkın giderilmesi için gereken tedbirler alınsın ve ona göre çalışılarak programa biçim verilsin. Bireyin eğitim ihtiyacı bilinmeden yapılan çalışmalar boşunadır. Bizim birey için düşündüklerimize belki bireyin ihtiyacı yoktur. O zaman bizim düşündüklerimiz geçersizdir. Ya da tam aksine, bireyin eğitim ihtiyacı bizim tasarladıklarımızdan çok daha fazladır. O zaman, bizim düşündüklerimizin yine değeri yoktur. Çünkü, birey o düzeyde olmadığından, bizim ona uyguladıklarımızdan gereği kadar yararlanamayacaktır (Büyükkaragöz, 1994 : 183).

4. PROGRAMIN ÖĞELERİ

Bir eğitim programının en az dört temel ögesinin olması gerekir. Bu öğeler, toplumun ve çağın gereklerine göre çok yoğun bir çalışma sonucunda belirlenir.

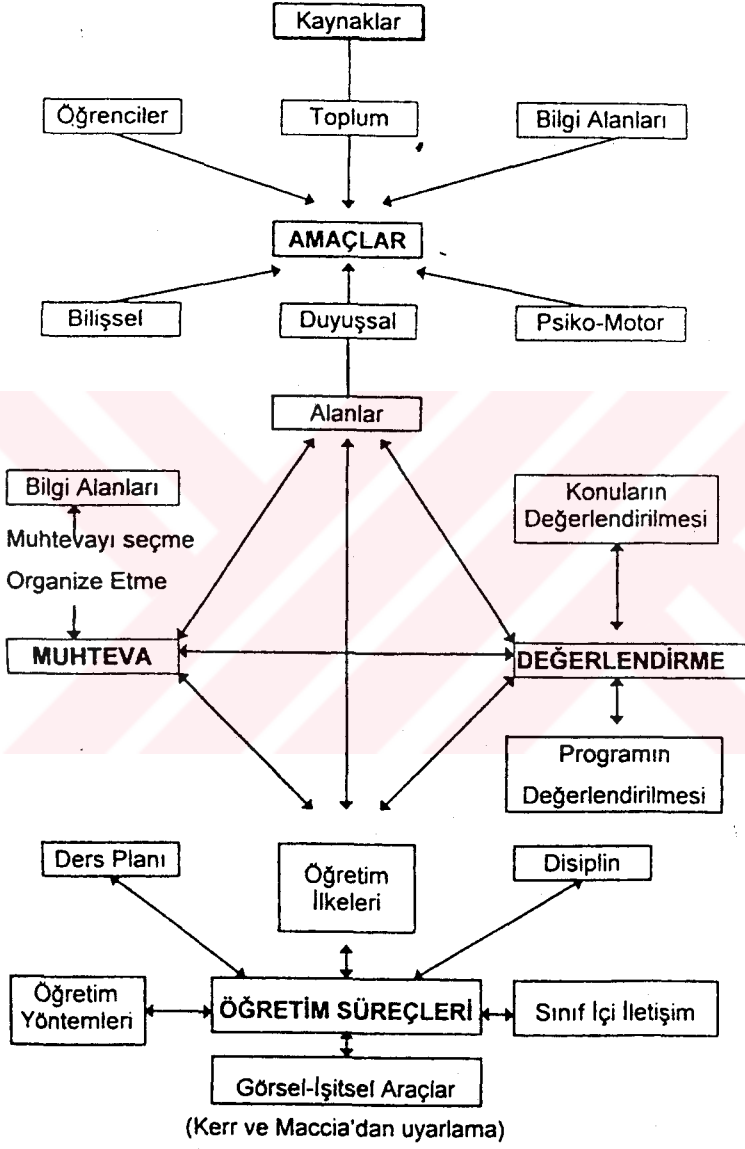
Programın temel öğeleri şunlardır.

- a. Amaç (hedef)
- b. İçerik (muhteva)
- c. Öğretim süreçleri
- d. Ölçme ve değerlendirme

Şekil 1. Programın Öğeleri

Eğitim Programı

Şekil 1.1. Eğitim Programı (Küçükahmet, 1997, s. 10)

Çağdaş program anlayışına göre bir eğitim programı amaç, içerik, öğretme-öğrenme süreçleri ve değerlendirme öğelerinden oluşmakta, eğitim programlarının geliştirilmesinde de bu öğeler arasındaki ilişkiler araştırılmaktadır.

4.1. Hedef- Amaç

Amaç: Eğitim programı, program öğeleri olan amaç, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme boyutları arasındaki dinamik ilişkiler bütünüdür. Bir eğitim programının temel öğelerinden birincisi olan amaç boyutunda “bireyleri niçin eğitiyoruz” sorusuna yanıt aranmaktadır (Demirel, 1997 : 115).

Eğitimde amaçlar hedefler çeşitli seviyelerde düşünülebilir. Buna göre uzak hedefler, genel hedefler ve özel hedeflerden söz edilebilir.

Uzak hedefler, politik felsefeyi yansıtır. Genel olarak eğitimin ülke seviyesinde çok genel amaçlarıdır. Eğitim hizmetlerinin ne yönde işe koşulacağını belirler.

Genel hedefler, eğitimin genel amaçlarını ve okulun genel amaçlarını belirler.

Eğitimin genel amaçları, uzak amaçlarının bir bakıma yorumu gibidir. Bütün eğitim etkinliklerine yön vermek için hazırlanır.

Özel hedefler (amaçlar) ise, öğrenciye kazandırılması uygun görülen özelliklerdir. Belli bir seviyede belli bir dersin ünitenin, konunun amaçlarıdır. Özel amaçlar; okulların genel amaçlarına uygun olarak düzenlenir.

Özel hedefler bir disiplin ya da çalışma alanı için hazırlanır. Belli bir öğrencinin yetiştirilmesi için yapılacak faaliyetlerin karşılaştırmasında ve değerlendirilmesinde alanın hedefler, o işteki özel hedeflerdir.

Öğretimin sonunda öğretimi başarı ile tamamlayan öğrencinin ne yapabileceğini gösteren ve öğrenme ürünü olan öğrenci davranışı bakımından dile getirilebilen ifade hedeftir. (Sönmez, 1985 : 18)

Coğrafya Dersi Programının Amaçları Nasıl Olmalıdır?

Coğrafya dersi programının amaçları, programı oluşturan temellere uygun olmalıdır. Yani amaçlar toplumsal çevre eğitim felsefesi, eğitim ekonomisi, eğitim psikolojisi birey ve konu alanları dikkate alınarak ve tamamen bu alanlara uyularak hazırlanmalıdır. Başka bir deyişle amaçlar toplumun ihtiyaçlarını, toplumun bireye sağladığı imkanları, toplumdaki önemli problemleri, toplumdaki değişme yöntemlerini, toplumun değer yargılarını, toplumdaki iş imkanlarını, çocuğun problemlerini dikkate almalı ve bunlardan hareket etmelidir.

Eğitim psikolojisinin bulgularına uymalı, ekonomik imkanlar yönünden uygulanabilir ve toplumun hakim politik felsefesine uygun olmalıdır.

Ayrıca amaçlar fonksiyonel cümlelerden meydana gelmeli; bir amaçlar cümlesinden birden çok amaç bulunmamalı; amaç cümlelerinin sonu çeşitli yorumlara yol açacak sözcüklerle bitmemelidir.

4.2. İçerik- Muhteva

İçerik: Öğrencilerin davranışlarında değişikliğin gerçekleştirilip amaçlara ulaşılmasında içerik önemli bir araçtır. Programın içerik boyutunda belirlenen amaçlara ulaşmak için “ne öğretelim?” sorusuna yanıt aranmaktadır. Bu bağlamda, programın içerik boyutu ile öğretilecek konuların düzenlenmesi söz konusudur (Demirel, 1997 : 23).

Bir içerik, davranışsal amaçlarla tutarlı, çağdaş, bilimsel, sanatsal ve felsefi bilgiyle donanık, öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine uygun, somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora ve birbirinin ön koşulu, bilinenden bilinmeyene, kendi içinde mantıklı bir tutarlılığı olacak biçimde düzenlenmelidir (Sönmez, 1994 : 68). İçerik, olguların ve olayların, ezberlenmek üzere, ansiklopedik bir şekilde bir araya getirilmesi değil, yaşama alanlarının anlam taşıyan bölümlerinin aktif bir çabayla düzenlenmesidir (Varış, 1996 : 114).

Coğrafya bilgiler öğretiminde içerik düzenlenirken ilk önce içeriğin amaç ve davranışlarla tutarlı olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. İçerik öğrencinin içinde bulunduğu zihinsel ve bedensel gelişimi, olgunluk ve hazır bulunuşluk düzeyi göz önünde bulundurularak onların ilgisini çekecek, gereksinimlerine yanıt verecek biçimde düzenlenmelidir. Öğretmenler de amaçları öğrenciye kazandırmak için içeriği sunarken konular ile yaşam arasında bağlantı kurmaya çalışmalı, güncel olaylarla, yakın çevreden örneklerle içeriği zenginleştirmeye çalışmalıdır.

İçeriğin Seçimi ve Düzenlenmesi

İyi bir öğretimin temel esaslarından biri, programa alınan öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik içeriğin seçilmesi ve aşamalı bir şekilde sıralanmasıdır. Ancak içeriğin seçilip sıralanması, belli bir öğretim durumunda öğretimin yapılması için tek başına yeterli değildir. Seçilmiş olan içeriğin, öğretme-öğretme sürecinde bir karışıklığa neden olmadan yürütülmesi ve işlenmesi için düzenlenmesi gerekir. Bu nedenle öğretilecek içeriği destekleyici kaynak kitapları, diğer yazılı ve basılı öğretim materyalleri, yaptırılacak ödev ve projeleri ve görsel ve işitsel araç-gereçleri de dikkate alıp kullanılacak şekilde kapsamlı olarak yapılır.

Hedef Davranışlarla İçerik Tutarlılığı

İçerik, dersin hedef davranışlarına ona paralellik gösterecek şekilde düzenlenmelidir. Bu düzenleme yapılırken kazandırılmak istenen hedef davranışların düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır. Hedeflerimiz ilköğretimdeki bir ders, ünitenin yada konuya ait hedef davranışları içeriyorsa, içerikte o düzeyde, o kademeyle yada o konuyla ilgili olmalıdır.

Hazır Bulunuşluk Düzeyi ve İçerik İlişkisi

Hazır bulunuşluk, bir öğrenmenin gerçekleşebilmesi yada bir öğrenme yaşantısının etkili olabilmesi için gerekli yeterliliğe sahip olma durumuna denir. Yani öğrencinin eğitim ortamına geldiğinde sahip olduğu bilgi, beceri ve tutumları olarak açıklanabilir. İçeriğin hedef davranışlara göre belirlenmesi gerektiğini ifade etmiştik.

Hedeflerin belirleyicilerinden biride öğrenci ve onun hazır bulunuşluk düzeyidir. Durum böyle olunca, hedeflere uygun bir içeriğin bir daha öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine göre belirlenmesi gerekir.

İçerik öğrencinin yaşadığı doğal ve toplumsal koşullara göre düzenlenmelidir. İçerik, öğrencinin içinde yaşadığı kültürel değerlere göre düzenlenmelidir. Kişinin yaşamını içinde yaşadığı doğal ve kültürel ortam etkiler ve değiştirir. İçerik, çocuğun yaşadığı ortam göz önüne alınarak içerik yazılmalıdır.

İçerik, somuttan soyuta, basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora, yakın çevre ve zamanda uzağa doğru sıralanmalıdır. Dersin içeriği, sıralanan öğretim ilkeleri göz önünde tutularak hazırlanmalıdır. İçeriğin kazandırılmasında, görsel ve işitsel öğretim araç-gereçleri ile derse ve konuya uygun öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılması sağlanmalıdır. Yani içerik, araç-gereç kullanımı ile yöntem ve tekniklerin kullanımına olanak verilmelidir.

4.3. Öğretim Süreçleri

Programdaki içeriği (muhtevayı) nasıl öğretim hususuna cevap veren boyut “öğretim süreçleri”dir. Öğretim süreçleri içeriğin öğrenilmesi için yapılabilecek her türlü etkinliği ifade eder. Bu etkinlikler sınıf içi yönetim, öğretim kurumlarının kullanımı, öğretim ilke, yöntem ve teknikler, öğretim araç ve gereçleri vb. öğretim süreçleri kapsamındadır.

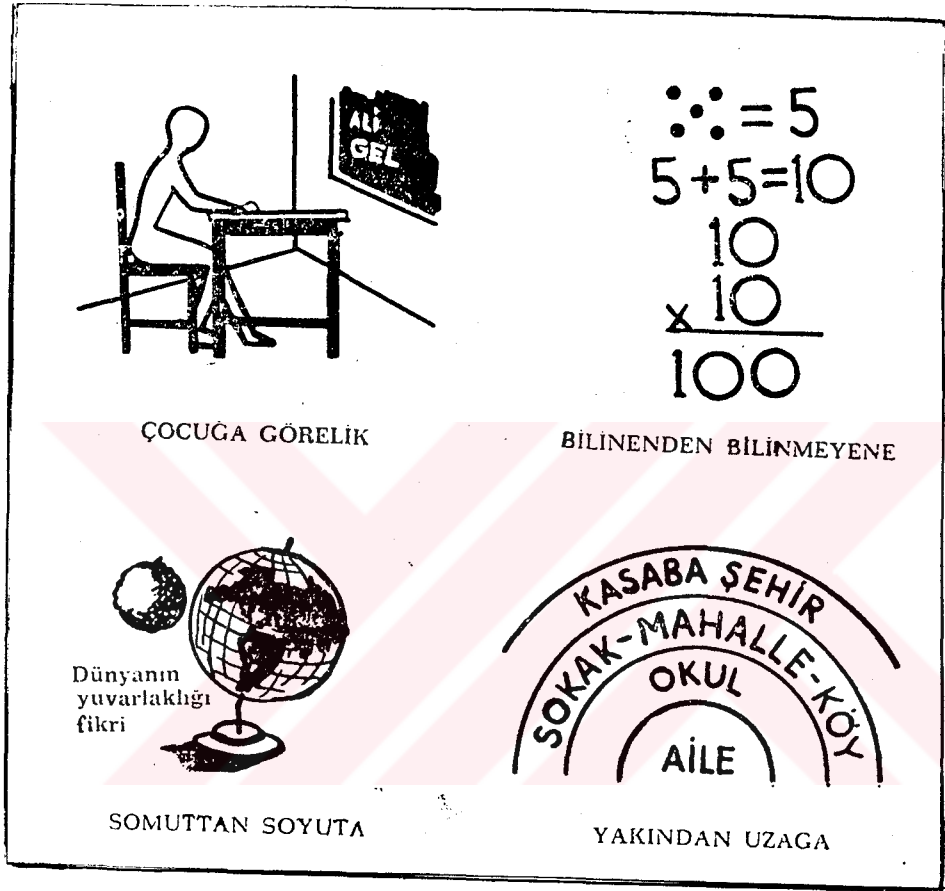
Öğretim sürecinde içeriğin (konuların) öğrencilere kazandırılması özellikle öğretim ilke, yöntem ve teknik, araç ve gereçlerle sağlanmaktadır.

4.3.1. Öğretim İlkeleri

İlkeler öğretmene yol gösteren kılavuz fikirlerdir. Programı uygulanırken hangi kılavuz fikirlere uyulması gerektiği genellikle programlarımızda bulunması gerekir.

Coğrafya programının uygulanmasında ilkeler Coğrafya dersini okutan öğretmene yardımcıdır. İlkeler Coğrafya dersini okutan öğretmenin başvuru kılavuzu özeliğindedir. Bu bakımdan ilkeler önemli özelliğe sahiptir.

Şekil 2'de öğretim ilkeleri verilmiştir.

Şekil 2. Öğretim İlkeleri

Binbaşıoğlu, 1981 s. 23.

Çocuğa Görelilik İlkesi

Öğrenme her yaş ve düzeyde olacağı için, öğrenciye sunulacak bilgiler öğrenciler için kullanılacak araç ve gereçler, uygulanacak metot ve teknikler, öğrenecek kişinin fiziksel, zihinsel ve sosyal seviyesi ile paralellik göstermelidir.

Bu ilkenin, coğrafya eğitiminde de çok geniş bir uygulama alanı vardır. Coğrafyanın öğretim basamaklarında konuların daha iyi anlaşılması bakımından bu ilkeye dikkatle ve titizlikle uyulması gerekir.

Öğrenene görelilik ilkesi Amerikalı John Dewey tarafından eğitime ve öğretime kazanılmıştır. Ona göre eğitimin amacı çocuğun yaşantısına direkt olarak yardımcı olmaktır. Bu nedenle okul, küçük bir laboratuvar örneği olmalı ve toplumun bir kesit haline getirilmelidir. Gerçekten de eğitim ve öğretimin odak noktası öğrencidir. Diğerleri bu faaliyetin yardımcı elemanlarıdır. Dewey'in görüşleri bugün de geniş bir uygulama gücüne sahiptir. Teoriden pratiğe geçmiştir.

Bilinenden Bilinmeyene İlkesi

Çocuğun bildiklerinden öğretime başlanır. Öğretimden iyi bir sonuç alabilmek için, bilinenden hareket edilmelidir. Ve bunların yardımıyla bilinmeyenlerin öğrenilmesi daha çabuk ve kolay olur.

Öğrenci, yeni bir konuyu öğrenmeye başladığı zaman, daha önce öğrenmiş olduğu konularla ilişki kurabilirse, daha çabuk ve kolay öğrenir. Bu biçimde kendi kendine etkinlik göstererek kendine güveni artırır. Öğretmen de yeni bir konuyu öğretirken, öğrencinin eski bilgilerine ne derece dayandığını bilmelidir. Ona göre hazırlığını ve öğretimini yapmalıdır.

Bu ilkeye uyularak çalışıldığı zaman, öğretmen ve öğrenci çok yorulmaz. Konu da çabuk öğrenilir.

Somuttan Soyuta İlkesi

Çocuklar, gözle görülen elle tutulan varlıkları daha kolay ve çabuk kavrarlar. Onlar, büyükler kadar soyut fikirleri kavrayamazlar. Onların zihin olgunluğu daha o seviyeye gelmemiştir. Soyut fikirleri kavrayabilmeleri için, önce somut olan şeylerden hareket edilmelidir.

Konular mümkün olduğu kadar somutlaştırılmalıdır. Bu yapılmazsa, bu ilkeye ters hareket edilmiş olur. Ortaöğretim kimya dersinde önce deney yapılmalı deney somut olarak görülüp kavrandıktan sonra konu formüllerle ifade edilerek soyut kavramlara geçilmelidir vb. Konu olarak ele alınan olay veya eşya nerede ise, öğretmen öğrencileriyle oraya gider. Fakat öyle konular vardır ki, gerçeğini görmek ve incelemek mümkün değildir. O zaman, o konuyu araçlarla somutlaştırmak gerekir.

Bu ilke, çocukta soyut kavramların meydana gelmesini sağlar. Bu bakımdan öğretimde bu ilkenin eğitim değeri çok büyüktür.

Öğrencilerin zihinleri geliştikçe, deneyimleri arttıkça soyut kavramlara doğru gidilir. Bu çalışma biçimi onun psikolojik ve zihin gelişimine uygundur. Somut öğretim, araç ve gereksiz olmaz. Araç ve gereksiz öğretim, çocuk psikolojisine, öğrenme psikolojisine ve öğretim ilkelerine ters düşer. Yalnız söze dayanan öğretim, eski bir öğretim biçimidir.

Konunun özelliğine göre konuya en uygun olan, onun en iyi biçimde açıklayabilen araçlar, en iyi araçlardır. Araçlar mümkün olduğunca beş duyuya yönelik olmalıdır. Araçları seçerken bu hususun önemi üzerinde durulmalıdır.

Şu Çin atasözü, öğrenmede somut öğrenmeyi çok güzel ifade etmektedir : Bir resim, çok zaman bin sözden daha çok etkilidir.”

Örneğin; Dünyanın yuvarlağını, eksenini ve güneş etrafında döndüğünü mevsimlerin oluşumunu ancak model küre veya bir deney tablosu ile gösterebiliriz. Çünkü bu konular öğrencilerin hayal gücünü büyük ölçüde zorlar. Çünkü bunlar anlaşılması güç konulardır.

Yer yuvarlılığının iç yapısı ile ilgili olarak verilen bilgiler, öğrenciler tarafından güç anlaşılan soyut bilgilerdir. Bu tür olayları kesit çizerek, renkli tebeşirlerle renklendirerek ve kesin ifadeler kullanarak öğretebiliriz. Volkan dağlarının meydana gelişi somut bir kavram olmakla beraber, magma hazinesi soyut bir kavramdır (Güngördü, 1999 : 91).

Yakından Uzağa İlkesi

Bu ilke aynı zamanda (çevreye, mahallilik, toplum, aktüalite ve zamana görelilik) ilkeleriyle içiçedir. Çocuk, içinde bulunduğu doğal ve toplumsal hayatın sürekli etkisi altındadır. Çocuğa öğretilcek konular da, çevresinden alınmalıdır. Çocuk psikolojisine uygun olarak yakından uzağa gidilmelidir.

Çocuğun en yakın çevresi olan ailesinden, okulundan, köy veya mahallesinden, kasabasından, şhirinden, bölgesinden, ülkesinden, komşu ülkelerden, dünyadan ve evrenden bir sıra izleyerek yaş, zihin ve sınıf seviyesine göre konular seçilmelidir.

Çocuğa, çevresinin ve ülkesinin coğrafyasını ve ekonomik durumunu öğreteceğiz. Sonra başka ulusların coğrafyasını, ekonomik vb. konularını bizimle olan ilişkisi açısından ele alacağız. Bu ilke, yakın yurdu esas alır.

Sınıf ve okul, eğitim ve öğretime en uygun çevredir. bunlar özel olarak hazırlanmış çalışma yerleridir. Çocuk çevresini inceledikçe çevresini tanıyacak, sevecek ve vatan sevgisi, ulus sevgisi buradan başlayacaktır. Yakından uzağa (çevreden uzağa) ilkesinin eğitim yönünden ne kadar önemli olduğu burada görülmektedir.

Görülüyor ki, öğretim karmaşık bir terimdir. Bilinçli olarak öğretimin amacına varabilmek için, öğrenme ilkelerini, öğrenme yöntemlerini, öğretim ilkelerini öğretim yöntemlerini, öğretim sistemlerini, öğretim planlarını yerine göre hangilerinin ne zaman ve nasıl uygulanacağını bilmek ve uygulamak, öğretmen için gereklidir (Selmani Andonovski, 1999).

4.3.2. Coğrafya Öğretiminde Stratejiler (Yaklaşımlar)

Öğretme yaklaşımları ya da stratejileri temelde üç ana grupta toplanmaktadır.

Bunlar :

1. Sunuş yoluyla öğretme yaklaşımı,

2. Buluş yoluyla öğretme yaklaşımı,
3. Araştırma yoluyla Öğretme yaklaşımı.

Demirel (1994); bu yaklaşımları şu şekilde açıklamaktadır :

Sunuş Yoluyla Öğretme Yaklaşımı :

Bu yaklaşım okullarda çok yaygın bir şekilde bilginin aktarılması, kavram, ilke ve genellemelerin açıklanmasında kullanılmaktadır.

Sunuş yoluyla öğretilen bilgilerin düzenlenmiş, sıralanmış olması gerekmektedir. Öncelikle genel ilke ve kavramlar verilir, bunu ayrıntılı bilgilerin kazandırılması izler.

Buluş Yoluyla Öğretme Yaklaşımı :

Bu yaklaşım öğrenci etkinliğine dayalı güdüleyici bir öğretme yaklaşımıdır. Öğretmen öğrencinin öğrenim sürecine etkin katılımını buluş yoluyla öğrenme stratejisini kullanarak sağlayabilir. Burada öğretmenin temel görevi öğrenciyi yönlendirmek ve cevabını ona buldurmaktır.

Öğrenciler daha önceden araştırılmış bir gerçeği kendileri için araştırırlar. Öğrenci problemi çözerken coğrafyayı bir coğrafyacı gibi çalışır. İlkeleri ve genellemeleri kendisi bulur. Böylece ileriki yaşantısında da bu düşünce tarzını kullanabilir.

Öğretmen tarafından yapılacak ilk iş amacın belirtilmesidir. Bu da öğrencinin geçmiş bilgilerinden faydalanmasını sağlar. Öğrencinin zihinsel gelişim özelliklerine uygun örnekler önceden belirlenmelidir. Böylece öğrenci örnekler üzerinde yorum yapabilir. Öğrenciye sorulacak sorular kolaydan zora doğru dizilmeli ve öğrenci kapasitesine göre sorulmalıdır. Bu motivasyon ve ilgiyi artırır. Öğrenci sonuçta geneleme ve tanımları kendisi yapmalıdır.

Araştırma Yoluyla Öğretme Yaklaşımı :

Bu yaklaşımda ise, izlenen yol problem çözmede izlenen yolun aynısıdır. Tümüyle öğrencilerin araştırma ve inceleme yapmasına ağırlık veren bir öğretim yaklaşımıdır. Öğretmen bu yaklaşımda yol gösterici yönlendirici, rehber konumundadır. Böylece öğrenci araştırma yoluyla bir problemin nasıl çözüleceğini öğrenmiş olur.

Aslında herhangi bir öğrenmenin kalıcı olması istendiğinde öğrencinin bu tür öğrenmede önemli rol oynaması gerekmektedir. Öğretmen merkezli bir öğretim bugün için çağ dışı kalmaktadır. Çağdaş öğrenme, öğrencinin aktif katılımını gerektiren bir tür öğrenme üzerinde durmaktadır (Rıza, 1991, a).

Geçmişte ve günümüzde pasif öğretim yöntemlerinin bir sonucu olarak öğrenciler, görevlilerinin bilgi üretmek değil, bilgi edinmek olduğunu düşünürler. Öğretmenler ise görevlerinin öğrencilerine bilgi üretme yollarını bulmada yardımcı olma yerine elde ettiği bilgiyi nakletme olduğuna inanırlar.

Binlerce olgu ve kavrama dayalı olan coğrafyanın da öğretimi problemi bu noktada yoğunlaşmaktadır. Sunuş yolunu kullanan öğretmenler karşısında öğrenciler için kavramları ezberlemek gibi bir sorumluluk ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucu olarak öğretmenler ve öğrenciler kendi yöntemlerini tartışmak yerine sorumluluğu ders kitabına atmakta ve kitabın dilinin ağır olduğunu söylemek gibi bir kolaycılığa kaçmaktadırlar.

Öğretmen, eğitim-öğretim etkinliklerinde bilgi aktaran kişi olduğu sürece aslında en iyi öğrenci rolünü oynamaktadır. Halbuki öğretmenin günümüzün çağdaş eğitim anlayışında “Etkili öğretim stratejileri yoluyla öğrencilerin öğrenme ve hatırlamasına en iyi ne şekilde nasıl yardımcı olabilirim?” sorusunun cevabını araması gerekir.

Yapılan araştırmalar kendi kendine öğrenme diye nitelenen yöntem ile öğrencilerin problem çözmede daha etkin olduklarını ortaya koymuştur. Ayrıca

kazanılan bilginin korunması ve saklanması, ilişkileri görme, sentez yapma, ilkeleri uygulama, sonuçlar çıkarma gibi yetenekleri ve davranışları kazanmada problem çözme yönteminin aktarma yöntemine oranla daha etkili olduğu da ortaya konulmuştur (Özoğlu, 1987).

Sonuç olarak, öğretmenin asıl işlevinin bilgi aktarmak değil, öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenlemek ve uygulamak olduğunu söylemek gerekir (Açıkgöz, 1996).

4.4. Öğretim Yöntemleri

Genel anlamına göre yöntem, bir amaca yada gerçeğe ulaşmak için gidilecek en kısa, en doğru, en güvenilir düzenli yoldur.

Eğitimde ve öğretimde amaçlanan hedeflere ulaşılması belli yöntemlerin uygulanmasına bağlıdır.

Yöntem, öğretimde bir konunun öğretiminde veya öğreniminde amaca ulaştırılan en kısa, en sağlam, en doğru ve en kolay yoldur.

Yöntemin geniş anlamı; öğretmenin öğretme, öğrencinin öğrenme çabalarını, ele alınacak konunun gereklerine duyulan ihtiyaca, belirlenen amaca ve psiko-fizik koşullara uygun olacak tarzda örgütlenmenin en sağlam ve uygun araçlarla çalışarak başarılı sonuçlar elde etmenin tekniğidir (Aytuna, 1994 : 344).

Çağımızda öğretimde öğrencinin özelliklerine, çevrenin koşullarına ve alınan konu ile ilgili uygun yöntemler kullanılır.

Akıllı ve kabiliyetli bir öğretmen çeşitli yollardan, örneklerden kendi kişiliğine ve felsefesine uyabilecek bir yöntem geliştirebilir (Hesapçıoğlu, 1992 : 135).

Öğretimde, öğrenciyi kazandırmak üzere ele alınan konuya en uygun düşen öğrenme ve öğretim yöntemleri, öğrenme ve öğretim ilkeleri, bu öğretim teknikleri bir uyum içinde ve gereğinde kullanabilirse, o zaman bilinçli öğretim yapılmış olur.

Öğretim yöntemi; öğrencileri, öğretimin öngördüğü amaç ve ilkelere ulaştırmak için en güvenilir yoldur. Yöntemler, öğretimi yapılacak derse göre değişir. Başlıca öğretim yöntemleri şunlardır : Anlatım, soru – cevap, problem çözme, gösteri ve gezi gözlem yöntemleri coğrafya öğretiminde en sık kullanılan yöntemlerdir.

Öğretme-öğrenme sürecinin etkili ve verimli hale getirilmesi için bir çok öğretim yöntem ve tekniği geliştirilmiştir. Her bir yöntem ve tekniğin kullanılması için bir takım koşulların sağlanmasıyla mümkündür. Etkili bir öğretim yoluyla istedik davranış değişikliği yaratmak için öğretmen, dersin içeriğine, konu alanına, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine ya da öğrenci sayısına göre kullanacağı tekniği seçmelidir. Öğretmenin seçtiği yöntem ve tekniği etkili olarak kullanabilmesi için her şeyden önce yöntem ya da teknik hakkında yeterli düzeyde bir bilgiye sahip olması ve teknik ya da yöntemi amaç ve ilkelerine göre kullanabilmelidir. Eğer öğretmen bu söylenenleri istedik şekilde uygulayabildiği takdirde yöntem ya da tekniği kullanmada başarılı olur.

4.4.1. Yöntem Seçimini Etkileyen Faktörler

Öğretmenin yöntem seçimini etkileyecek pek çok faktör vardır. Bunların en belli başlıları şunlardır :

1. Öğretmenin yönetime yatkınlığı : Bazı öğretmenlere alıştıkları bir yöntemde değişiklik yapmak istemezler. Örneğin, bazı öğretmenler sınıfta tartışma açarak ders işledikleri zaman mutlu olmaktadır. Bazılarına göre ise anlatım yöntemi en iyi yöntemdir.

2. Zaman ve fiziksel imkanlar : Zaman yöntem seçimin etkileyen en önemli faktörlerdendir. Yalnızca zaman faktörü açısından bakıldığında, modern yöntemlerin klasik yöntemlerden daha fazla zaman gerektirdiği görülmektedir. Günümüzde pek çok öğretmen klasik yöntemlere bağlılıklarını “zamanı daha idareli kullanma” ile açıklamaktadırlar.

Yine modern yöntemlerin uygulanabilmesi fiziksel ortamın hazırlanmasını gerektirmektedir. Örneğin, bir grup tartışması yönteminde sabit sıraların bulunduğu büyük sınıflar yerine, hareket edebilen iskemlelerin bulunduğu küçük sınıflar gerekmektedir.

3. Maliyet : Anlatım, soru-cevap ya da grup tartışması gibi yöntemler ek bir para gerektirmeyebilir. Oysa öğrencilere canlı tecrübeler kazandırmak istendiğinde yapılacak bir gözlem gezisi ilave para gerektirecektir.

4. Öğrenci grubunun büyüklüğü : Modern öğrenim yöntemlerinin uygulanabilmesi için en fazla öğrenci sayısının kaç olması gerektiği sorulduğunda “mümkün olduğu kadar az” cevabı alınmaktadır. 10-15 kişiden oluşan bir sınıfta rahatlıkla rol oynama, örnek olay incelemesi ya da gösteri yöntemi uygulanabilir.. Ancak öğrenci sayısının fazlalığının her türlü öğretim yöntemini etkinlikle uygulayabilmek için bir engel olduğu unutulmamalıdır.

5. Konunun özelliği : Bazı konular bazı yöntemlerle işlenmeye deha uygundur. Örneğin, pek çok tarih konularının öğretimi için anlatım yöntemi en ekonomik yöntem olarak görülmektedir. Diğer yandan konuların çoğu için böyle bir yöntemin yaralı olacağını söylemek mümkün değildir.

6. Öğretim sonucunda öğrencide geliştirilmek istenen nitelikler : Dersin amaçları o dersin hangi yöntemlerle işlenmesi konusunda ipuçları verebilmektedir. Örneğin, öğrencinin becerilerinin gelişmesi amaçlanan bir derste “yaparak öğrenmeye” yönelik yöntemlerin ağır basması gerekmektedir.

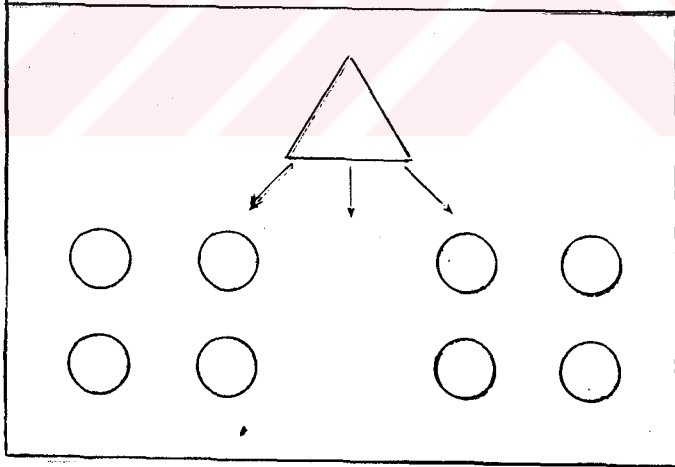
Etkin bir öğretim için yöntem zenginliğine gitme artık evrensel bir kural haline gelmiştir. Öğretmenin etkin bir öğretim için seçim yapabileceği yönden sayımda sınırsıdır. Çünkü her öğretmen kendi yaratıcılığını katarak yeni yöntemler geliştirebilmektedir. (Küçükahmet, 1999 : 72)

Öğretmen dersin amaçlarına, konusunun özelliğine, öğrenci grubuna, ortamın durumuna, zaman ve maliyet gibi hususlara göre çeşitli tür yöntemler arasında en uygun olan öğretme yöntem ve tekniklerini seçerek işe başlamalıdır.

Öğretmen coğrafya öğretiminde başlıca şu yöntem türlerinden yararlanmaktadır:

4.4.2. Anlatım Yöntemi

Anlatım Yöntemi; öğrencinin ilgisini çekecek şekilde mantıksal bir sıralama içerisinde konunun amaç ve önemi öğrencilere anlatılmalıdır. Bu yöntemle, her dersin başlangıcında dersle ilgili olarak temel bilgi ve kavramlar verilerek öğrencilere ders anlatılmalıdır. Örnek olarak iklim bahsine girmeden önce atmosferin katları, her katın güneşten gelen radyasyon üzerindeki etkileri, özellikle güneşten gelen radyasyonu tutma ve arz yüzeyine ulaştırma yönünden önemi belirtilmelidir. Bir kıta veya ülke işlenirken, o kıta veya ülkenin genel karakterleri, tanıtıcı özellikleri, güncel örnekler vererek öğrencilerin hafızasında yer etmesine çalışılmalı ve çağrışım yapacak bazı örnekler verilmelidir.

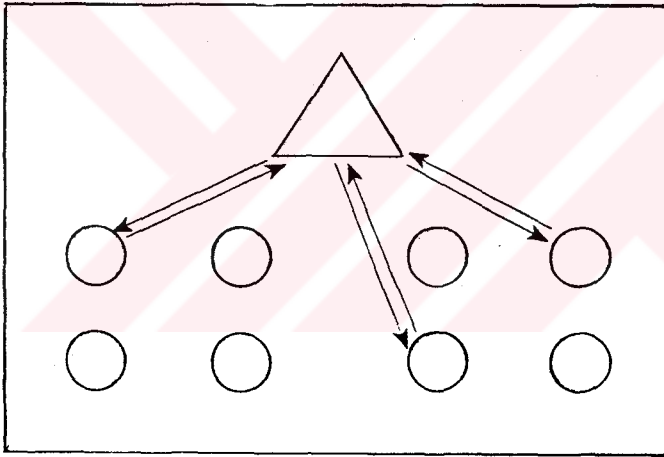
Şekil 3. Anlatım Yöntemi Şekil İle Gösterilebilir

Kaynak : W. MEMMERT 1983, s. 60.(Hesapçıoğlu)

Düzanlatım yönteminde öğrenciler pasif, öğretmen aktif durumda olduğundan, öğretmenin; öğrencinin devamlı olarak dikkatini toplayıcı şekilde dersin, işlenmesi de gerekmektedir.

4.4.3. Soru-Cevap Yöntemi

Konunun esasları belirtildikten sonra, öğretmen öğrencilerin derse katılmalarını sağlamak için, çevreden örnekler vererek ve güncel olayları anımsatarak soru-cevap yöntemi ile de dersi işlemeye özen göstermelidir. Örnek olarak, atmosfer anlatılırken, ozon tabakasının görevi belirtildikten sonra, ozon tabakasının incelmesinin dünyamız üzerinde ne gibi etkileri olacağı, aşırı katı yakıt ve eksoz gazları ile havanın nasıl kirlendiği, havaya dahil olan katı parçacıkların havanın ısınma ve kirlenmesinde etkisinin nasıl olacağı soru-cevap metodu ile işlenmelidir.

Şekil 4. Soru Cevap Yöntemi Şekil ile Gösterilebilir

Kaynak : W. MEMMERT 1983, s. 60 (Hesapçioğlu)

Bu suretle,

- Öğrencilerin dinleme ve konuşma yeteneklerinin geliştirilmesi,
- Öğrencinin düşünme yeteneğinin güçlendirilmesi,
- Öğrencinin konu ile ilgili olarak merak, ilgi, beceri, bilgi ve tutumlarının öğrenmeye yardımcı olması,

- İşlenmiş konuların tekrar edilmesi sağlanmış olacaktır.

4.4.4. Gösteri Yöntemi

Coğrafyada işlenen konu veya derslerin bir bölümü; tahtaya şekil ve harita çizmeğe, harita dahil çizilmiş çeşitli şekilleri kullanmaya dayanmaktadır. Bunun için başta öğretmenin sürekli ve düzgün şekilde tahtaya harita ve şekil çizme yeteneği kazanmış olması şarttır. “Olayı anlatan, karakterize eden şekil çizilmeksizin coğrafya dersi işlenemez” kuralı peşinen kabul edilmelidir.

Örnek olarak, sınıfta küre gösterilmek suretiyle, dünyamızın ekliptik düzlemi üzerinde yaptığı açıya bağlı olarak nasıl gece ve gündüz sürelerinin değiştiği, mevsimlerin nasıl oluştuğu gösterilmelidir.

Resim 1. Volkan maketi M.C. Üsküp, Tefeyyüz İlköğretim okulu öğrencileri tarafından hazırlanmıştır.

Resim 1. Volkan Maketi

Bölgesel coğrafya konuları harita üzerinde anlatılırken, atlaslardaki haritalar yardımı ile de öğrencilerin dersi takip etmeleri sağlanmalıdır.

Taşların tanıtılması için, her kaya grubunun tanıtıcı taş örnekleri muhakkak surette sınıfa getirilmeli veya varsa laboratuvarında öğrencilere gösterilmelidir.

Bunun yanında, hava fotoğrafları, uzay fotoğrafları, kabartma haritalar, blokdiyagramlar, grafik ve diğer şekiller göstermek suretiyle coğrafi olayların nasıl tesbit edildiği, nasıl yorumlandığı açıkça gösterilmelidir. Ayrıca, imkanlar ölçüsünde çeşitli coğrafik olayları tanıtan, konulara göre tertiplenmiş olan slayt ve filmler öğrencilere gösterilmelidir.

4.4.5. Ders Gezileri Yöntemi

Okul çevresine veya yakın civarına muhakkak surette geziler tertip edilmeli, çeşitli coğrafik olayların sahada nasıl tanıtılması gerektiği, nasıl değerlendirileceği belirtilmelidir. Bunun için önce öğretmen tarafından gezilecek sahanın coğrafik yönden amacı saptanmalı, gözlem yapılacak noktalar tesbit edilmeli ve bunlarla ilgili olarak gerekli hazırlıklar yapılmalıdır. Gezi esnasında öğretmen tarafından gerekli açıklama yapıldıktan sonra, öğrencilere çeşitli sorular sorularak, sahanın fiziki ortamının nasıl tanıtılmasının gerektiği, doğal ortamın özelliğine bağlı olarak arazinin nasıl kullanıldığı, işlendiği, nasıl bir yerleşme düzeni olduğu, yöre halkının geçim kaynakları ile doğal ortamın potansiyeli arasındaki ilişkilerin nasıl olduğu tesbit edilmelidir.

Bu bilgilerin ışığı altında, yörenin doğal zenginliğinin nasıl değerlendirildiği, yanlış arazi kullanmanın olup olmadığı belirtilmeli, çevre sorunları olup olmadığı, varsa bunun boyutları ve alınması gerekli önlemler üzerinde tartışılmalıdır. Konuya ders gezilerinin değerlendirilmesi açısından bakınca değerlendirmenin; sınıfta tartışılarak değerlendirme ve öğretmenin kendi kendine değerlendirmesi ve gelecekte yapacağı aynı amaçlı gezilere kolaylık sağlamak üzere gerekli notları alması şeklinde olmalıdır. Ders gezilerinin eğitim yönünden yararları incelendiğinde dersle ilgili olarak düzenlenen her türlü gezi ve arazi gözlemlerinin :

- Öğrencilerin gözlem yapma, veri toplama suretiyle sonuca ulaşarak yorum yapma yeteneğini geliştirdiği,
- Okulla çevre arasındaki ilişkilerin kurulmasına yardımcı olduğu,
- Öğrencinin çevreye karşı olan ilgisini artırdığı, çevrenin değerlendirilmesi ve sorunların çözümü yönünden öğrencinin duyarlılığını arttırdığı, toplumun bir ferdi olarak öğrencinin çevreye karşı olan ilgi ve sorumluluğunu arttırdığı görülür.

4.4.6. Problem Çözme Yöntemi

Öğretim metodları arasında en önemlilerinden biri, problem çözme metodudur (İng. problem-solving method). Yaklaşım, ünlü pedagog John Dewey tarafından metodolojiye kazandırılmıştır.

Metodun uygulanması, tümevarım, tümdengelim, analiz (çözümleme) ve sentez (birleştirme) gibi akıl yürütme (İng. reasoning) metodlarını, birlikte uygulanmasını gerektirir.

En genel anlamı ile tümevarım metodu (İng. inductive method), öğretimde örneklerden, sorunlardan, olaylardan ve özel durumlardan başlayarak; genel sonuçlara, kurallara veya yargılara varma yoludur. Başka bir ifade ile söylersek, örneklerden veya parçalardan genel sonuçlar çıkarma yoludur diyebiliriz.

Örnek: Akdeniz iklim tiplerinin en karakteristik bitkilerinden biri de, zeytin bitkisidir. O halde, zeytin ağacına rastlanan her bölgede, az çok Akdeniz iklimi tiplerinin özelliklerini taşıyan bir iklim tipi vardır diyebiliriz. Bu örneklerde ulaşılan yargılar, örneklerden genel yargılar veya genel sonuçlar çıkarılması şeklinde görüşlerdir. Başka sözlerle, tümevarım metodu uygulanmıştır.

Örnek: Volkanik kökenli bazı kayalarda, genel olarak metalik maden filizlerine rastlanır. Kromit cevheri de metalik bir filiz (cevher)'dir. O halde, volkanik kökenli kayalarda kromit cevherine de rastlanabilir. Bu örnekte,

tümdengelim metodu uygulanmıştır. Çünkü, genel bir yargıdan özel bir yargı, veya bütünlük gösteren bir görüşten, özel bir sonuç çıkarılmıştır.

Problem çözme metodunun bir diğer şekli olan çözümsel metod (İng. analytic method) veya analitik metod, bir konunun daha iyi anlaşılması için, konuyu elemanlarına ayırarak inceleme esasına dayanan öğretim metodudur. Kanaatimizce coğrafi görüşte, bu metodun önemli bir yeri vardır. Örneğin coğrafi yeryüzü terimi, öğrencileri için soyut bir terimdir. Terimi kavratırken, öncelikle terimin ana elemanlarını tanıtmak gerekir. Bunlar;

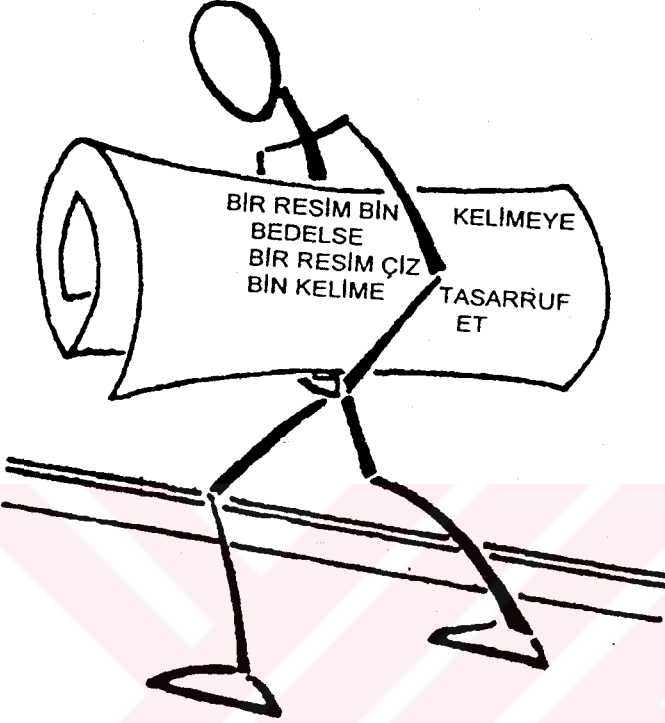
1. Taşküre (Litosfer)
2. Suküre (Hidrosfer)
3. Havaküre (Atmosfer)
4. Canlılar Küresi (Biosfer)

şeklinde sıralanmalı, bu temel ve genel bilgi kavrandıktan sonra, suküre, havaküre, taşküre ve canlılar küresi olaylarına, ve de bunlar arasındaki korelatif ilişkilerin incelenmesine geçilmelidir.

4.5. Eğitim ve Öğretimde Eğitim Teknolojilerinin Kullanımı

Bilgi akışının hızlı olduğu bir çağda, teknolojik gelişmelerin eğitim ortamlarında kullanılmasının da kaçınılmaz olacağı ortaya çıkmaktadır. Teknolojik gelişmeler, eğitim sisteminin yapısını ve eğitim ortamlarında uygulanan öğrenme-öğretme faaliyetlerini etkilemektedir. Eğitim-öğretim ortamlarında görev yapan öğretmenler her geçen gün etkili ve teknoloji temeli (internet, televizyon, radyo, vb.) olan yöntemleri kullanarak bilgileri öğrencilerine ulaştırma çabası içindedirler. Bu çabalara paralel olarak, öğrenciler daha nitelikli hale gelmektedirler. Yapılan bir çok araştırmalar, öğrenme ve öğretme ortamlarında kullanılan teknolojilerin, öğrenmelerin niteliğini ve kalıcılığını artırdıklarını ortaya çıkarmıştır. Öğrenciler, kullanılan bu teknolojiler sayesinde öğrendikleri bilgileri daha çabuk hatırlayabilmektedir. Diğer bir deyişle, öğrenciler öğrenilen bilgileri kısa-zamanlı bellekten uzun-zamanlı belleğe doğru hızlı bir şekilde kodlamaktadırlar. Uzun-

zamanlı belleğe yerleşen bilgilerin her zaman hatırlanması ve gerekli olan ortamlarda kullanılması daha çok artmaktadır.

Şekil 5. Resimlerin Öğretim Değeri

Kaynak : (Küçükahmet, 1999 : 134).

Görsel-işitsel araçlar

Öğrencilerin, gördüklerini, yaptıklarını ve yaşadıklarını, okuduklarından ve duyduklarından daha kolay ve hatta daha doğru öğrendikleri bir gerçektir. Böyle olunca, klasik şekilde öğretme ve öğrenme çabalarını, görmeye, yapmaya ve yaşamaya imkan verecek araçlarla desteklemenin zorunlu olduğu anlaşılır. İşte bunun için; her hangi bir ders öğretmeni, ders konularını işlerken, bazı düşünceleri, olayları ve varlıkları açıklamak amacı ile birtakım madde ve gereçlere dayanır. Bunlara ders aracı denir. Bu araçlar, öğrencilere verilmesi düşünülen bilgilerin duyular yolu ile benimsenmesine, kolay ve doğru öğrenilmesine ve öğretim yapmanın, öğretimi aktifleştirme yönünden de eğitsel değeri vardır. Böylece okuldaki çalışmalar, klasik,

ezberci, hazırcı, can sıkıcı bir çalışma olmaktan da çıkmış olur. Konular, çekici ve heyecanlı bir şekilde işlenir, derinleştirilir ve bilimsel bir manzara gösterecek araştırmalar yapılmasına yöneltmiş olur.

Genel olarak işaret edilen ve her ders için esas kabul edilebilecek bu öğretim şeklinin, coğrafya dersleri için de kabul edilmesini zorunlu kılan birçok nedenler vardır. Bu nedenler arasında en önde geleni, coğrafyada elle tutulur, gözle görülür şekillerin ve konuların fazla oluşudur.

Coğrafya konularının işlenmesinde araç adı altında topladığımız harita, şekil, grafik, resim ve diğer araçların büyük faydası vardır.

Örneğin, dünyadaki başlıca **mesken tiplerinin** sınıfta anlatılması sırasında, bunların sözle ifadesi yanında, resimlerinin öğrencilere gösterilmesi ve aralarındaki farkların açıklanması, konunun daha kolay kavranılmasını sağlar.

Resim 2’de M.C. Üsküp ,Tefeyyüz İlköğretim Okulu öğrencilerinin yapmış oldukları mesken tipi maketleri gösterilmiştir.

Resim 2. Mesken Tipi Maketler

Araç ve Gereçlerin Öğretim Değeri

Araç ve gereçler, öğretimi, elle tutulur, gözle görülür bir biçimde canlı tutmaya ve pekiştirmeye yardım eder. Aktif öğretimi sağlar, yaparak ve yaşayarak öğretimi meydana getirir. Araçlar, öğretimi ezbercilikten kurtarır. Yeni bilgi, beceri ve davranışlar kazandırır. Okulu çevreye ve hayata yaklaştırır. Çocuk seviyesine uygun ve konuya uygun bir araç yerinde kullanıldığında soyut konuları gereksiz sözlerden ve birçok kitap okumaktan daha iyi kavratır.

Araçlar, çocukları istekle çalışmaya motive eden en önemli öğelerden birisidir. Öğrenme kolay ve somut olur. Araç ve gereçler, el becerileri, zihin becerileri kazandırmada en önemli öğelerdir.

Araç ve gereçlerde aranan özellikler şunlardır; Araç ve gereçlerin öğrenciye ve konunun amacına uygunluğu, araç ve gereçlerin çekici olması, kullanışlı ve dayanıklı olması, araç ve gereçlerin sadeliği, ekonomikliği önemlidir.

4.5.1. Coğrafya Öğretiminde Kullanılan Araç ve Gereçler

a) Ekonomik değeri yüksek araçlar :

1. Bilgisayar
2. Video

b) Projeksiyon makinaları

1. Tepegöz
2. Slayt (dia)

c) Modeller

- 1) Küre
2. Maket

d) Haritalar (genel ve özel haritalar)

e) Atlaslar

g) Grafikler

h) Fotoğraflar

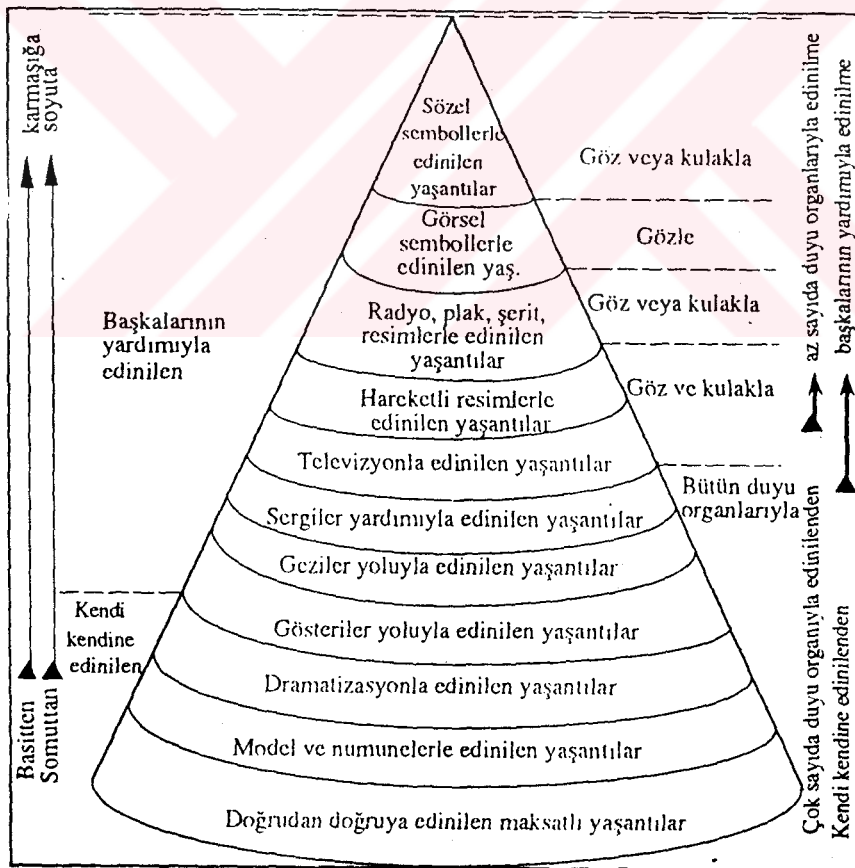
i) Koleksiyonlar

j) Yardımcı kitaplar

k) Ders kitapları

l) Tablolar

Coğrafya öğretiminin temel problemlerinden birisi konular işlenirken soyut olan kavramları öğrenciye görsel hale getirememedir. Bu yüzden de konuların öğrenen tarafından anlaşılır hale gelmesi zorlaşmaktadır. Dolayısı ile anlaşılır olmayan bir konuda zevkle dinlenmesi ve öğrenmenin konuya motive olması mümkün olmayacaktır. Her ne kadar öğretmenin tatbik ettiği öğretim yöntemi önemli olsa da bu yöntemi süsleyen araç ve gereçler de konunun anlaşılır olmasında önemli bir fonksiyondur. Araçlar, ders anlatımında canlılık getirerek öğreticiyi klasik anlatım tarzından uzaklaştırır. Öğrencinin araçlar sayesinde öğrenme arzusu artar.

Şekil 6. Ders Araç ve Yöntemlerini Gösteren Geliştirilmiş Edgar Dale'in "Yaşantı Konisi" (Çilenti, 1991, s. 54)

Coğrafya Öğretiminde Araç ve Gereçlerden nasıl istifade edilir?

Araç; herhangi bir iş veya eylemi başarmak için kullanılması gereken alet ya da aygıtı araç denir. Örnek : Tepegöz, slayt makinesi ve fotoğraf makinesi gibi mekanik araçlardır.

Gereç : Bir iş veya eylemi yapmak için gerekli olan malzeme ya da materyale gereç denir. Örnek : okumak için gerekli olan ders kitapları, daha iyi öğrenmeyi sağlayan haritalar, atlas ve benzer malzemeler gibi.

Diğer bir deyişle Gereç: Ders işlerken kullandığımız genellikle tüketilen lüzumlu eşyalara denir. Örnek : Kalem, defter, tebeşir, ve silgi birer gereçtir.

Araç ve gereç kavramlarını bir çatı altında toplamayı tercih eden John Dewery ekolü ise konuya şöyle bir boyut kazandırmıştır : “Öğretim faaliyetlerin kolaylaştıran, daha iyi öğrenmesi ve öğretmeyi sağlayan bütün öğretim ilkeleri, öğretim yöntemleri, araçlar ve gereçleri, hatta öğretmeni bile öğretim aracı olarak düşünülebilir” demiştir.

Coğrafya ders araç ve gereçlerinin bir şekil olayı görsel hale getirerek, bunların rasyonel bir şekilde izahına örnek verecek olursak; Dünyanın yuvarlaklığı öğrenci için soyut bir kavram olmaktadır. Halbuki “küre” bu kavramı somutlaştırarak öğrencinin dünya ile ilgili kavramları öğrenmesini kolaylaştırır. Çünkü araç ve gereçler öğrencinin ilgisini çekmekle kalmaz, duyu organlarına da hitap ederek kalıcılık etkisini gösterir.

Araç ve Gereçlerde Aranılan Özellikler

Konunun Amacına Uygunluk : Amaca, hizmet eden araç ve gereç konunun anlaşılmasının ve öğrenilmesini kolaylaştırır. Örnek : Dünyanın eksen eğikliğini anlatırken bir dünya haritasından istifade etmek mümkün değildir. Yine bir portakal veya top olarak dünyanın eksen eğikliğini anlatmak çok güçtür. Ancak bunun yerine dünyanın eksen eğikliğini gösteren bir kürenin bulunması konunun amaca ulaşmasını ve anlaşılır olmasını sağlayacaktır. Başka bir örnek Makedonya yer şekilleri konusunda morfografya haritasına bakmalıyız. Fiziki harita bu konuda yetersiz kalır.

Araç ve Gereçlerin Doğruluğu : Eldeki araç ve gereçler amaca uygun olarak kullanılabilmesi için öncelikle doğru olmalıdır. Konularla ilgili bilgiyi doğru

vermelidir. Doğruluğu tartışılır bilgiler daha çok haritalardaki yer adları ve yükseltilerde bu problem olmaktadır.

Araç ve Gereçlerin Öğrenciye Uygunluğu : Her düzeydeki öğrencinin müfredatına uygun araç ve gereç düzenlenerek yapılmalıdır. Öğrencinin seviyesini aşan ve seviyesine hitabetmeyen materyal öğretim açısından pek fayda getirmeyecektir. Örnek : İlköğretim öğrencisine büyük lise atlası uygun değildir. Meridyen ve paralel konusunu işlemeden öğrenciye enlem ve boylamı kavramlarını anlatmanın bir manası yoktur.

Araç ve Gereçlerin Çekici Olması : Araç ve gereçlerin öğrencinin ilgisini çekmesi, merakını gidermesi, aracı kullanma arzusunu arttırma niteliğinde olmalıdır. Örnek : Turizm Coğrafyasında Peribacalarını (Nevşehir, Ürgüp, Göreme) anlatırken sadece haritalarda yerini gösterip, peribacasının nasıl oluştuğunu tahtaya çizip kısaca anlatması öğrencinin motivasyonunu geciktirebilir. Ancak bu konu ile ilgili çeşitli broşürlere ve o yerle ilgili çeşitli fotoğraflar veya yapılmış maketlere gösterilmesi öğrencinin ilgisini çekecek ve öğrenmeyi kolaylaştıracaktır.

Resim 3. Peribacaları Fotoğrafları ve Maketi

Araç ve Gereçlerin Kullanışlı ve Dayanıklı Olması : Araç ve gerecin kolay kullanılmasının yanında sağlam olması da önemlidir. Bir slayt makinesinde slaytları gösterirken her bir slayt'ı elimizle tek tek değiştirirsek hem öğrencinin dikkatini dağıtır hem de konunun hedefine ulaşamayız 20 ayrı slaytı ard arda dizip düğmeye bastıkça ilgiyi dağıtmadan, dersin konusunu hedefe ulaştıracak ve verimli geçmesini sağlayacağız. Bu da gösterir ki makinanın kullanışlı olması konunun akışını ve verimliliğini etkilemektedir.

Araç ve Gerecin Sadeliği : Kullanılan araç ve gereç ne kadar sade, açık ve net olursa amaçlanan hedefe o kadar çabuk varılır. Öğrencinin, konunun anlaşılır hale gelmesi ile öğrenme arzusu bir kat daha artar. Örneğin; Ders kitabı içerisindeki yağış konusu ile ilgili grafiğin hem yağış, hem sıcaklık, hem de nemi göstermesi öğrencinin onu yorumlamasını, anlamasını zorlaştıracaktır. Fakat grafiklerin ayrı ayrı olması konuyu daha anlaşılır hale getireceklerdir.

Araç ve Gereçlerin Ekonomikliği : Ekonomiklikten kastımız araç ve gereçlerin ucuz, kaliteli, uzun süre kullanılabilir olmasıdır. Öğretime, araç ve gereçleri katabilmek için ekonomik olmasına dikkat etmek zorundayız. Hem ucuz hem de kaliteli olursa o materyali alıp kullanabiliriz. (Güngördü, 1999 : 124).

4.5.1.1. Ekonomik Değeri Yüksek Araçlar

Bilgisayar

Bulduğumuz çağ bilgi çağı olduğuna göre bu çağın en önemli aracı ise bilgisayardır. Bugün bilgisayarın hem ülkemizde hem de dünyada kullanılmadığı alan yoktur. Yine bazı okullarımızda bilgisayar laboratuvarı bulunmaktadır. Bilgisayardan istifade ederken iki önemli şeyi takip etmek zorundayız. Birincisi CD-ROOM'lardır. CD ROOM'lar da çeşitli amaçla yapılmış haritalar, şemalar, dünyada yaşanan önemli gelişmelerle ilgili yazılar, çeşitli fotoğraflar vb. bulmak mümkündür. Bir coğrafya öğretmenin bunları takip ederek anlatılan dersin amacına ve konusuna göre uygun harita, bilgi, şekil, fotoğraf ve grafikleri kullanarak öğrenciye bunu bilgisayar laboratuvarlarında anlatabilir. Öğrenci, öğretmenin anabilgisayarından verilen bilgileri kendi bilgisayarında görecektir, hem dikkati çekilecek hem de sonraki sayfada hangi

grafik, şekil, harita veya fotoğrafın geleceğini merak edecektir. İşte öğrencinin burada hem görecektir, hem de bilgisayarı kullanırken yapıp yaşayacak dolayısıyla motive olacaktır (Güngördü, 1999 : 128).

Video

Gelişmiş ülkelere baktığımız zaman video öğrenme-öğretme ortamlarında çok kullanıldıkları gözlenmiştir. Son on yıl içinde de videonun eğitim amaçlı kullanılmasında artışlar gözlenmiştir. Okullar, her sınıfa bir video sistemi kurma yarışına girmişlerdir. Çünkü bu sistem televizyondaki gibi hem kulağa hemde göze hitap etmektedir.

Bu konuda öğretmenlerin dikkat etmesi gereken olay, kesinlikle video kasetini önceden izlemeli ve ders süresinin tamamını video gösterimi için ayırmamalıdır. Çünkü, öğrencilerin ilgisi azalabilir. Video gösterimini zaman zaman keserek öğrencilere sorular sorup onların ilgisini çekebilir. Anlaşılmayan bir olay ve kelime var ise anında bunu açıklamalıdır. Dersin sonunda da, video gösteriminin hemen arkasından öğrenciler arasında konu ile ilgili tartışmaları organize etmelidir. (İşman ve ESKİCUMALI, 2000 : 162, 165).

Televizyon

Televizyondan bazen eğitim programları yayınlanıyor. Yayınlanan bu programlar sayesinde öğrencilere bilgiler öğretmekte ve etkili ve kalıcı deneyimler kazanmasına vesile olmaktadır. Yapılacak olan ders saatinde eğer televizyon kanallarında bir tanesinde dersinin öğretilen konusu ile ilgiliyse öğretmen televizyon kanalını açarak öğrencilerin yayınlanan programı seyretmesini sağlayabilir.

Yapılan çeşitli araştırmalar, öğrencilerin hem görüp hem de işittiklerinin %60'ını etkili bir şekilde öğrendikleri ortaya çıkarmıştır. Televizyonun kullanımı öğrenme-öğretme faaliyetlerini canlı hale getirebilir. Öğretmen seçeceği televizyon programları konusunda titiz olmalı ve gerçek olan bilgileri öğrenilmesini sağlanmalıdır.

4.5.1.2. Projeksiyon Makinaları

Tepegöz : Genellikle aydınlatıcı kağıdı ve asetat gibi şeffaf materyallerden ışığı geçirerek ekrana istenilen boyutta ve istenirse renkli olarak olay ve özellikleri cümle, şekil ve fotoğrafları yansıtan, sınıfın kararmasına gerek olmadan kullanılan bir araçtır.

Asetat kağıdını öğretici hazırlarken isterse asetata renkli yazı yazabilir. Konu içerisindeki akışı ve şekilleri göstermede daha akıcı hale getirebilir. Tepegöz makinasını ayrıca yazı tahtası olarak da kullanabilir. Boş bir asetatın üzerinde yazı yazarak bir tarafından da konuyu anlatabiliriz. Bu nedenle bu araç “ışıklı yazı tahtası” olarak da bilinir.

Slayd (Dia) : Herhangi bir görüntünün fotoğraf makinasıyla çekilen pozitif olarak banyo edilen 35 mm lik filmlerin her biri özel bir çerçeve içerisine alınmasıyla meydana gelen objeye slayd denir. Bu görüntüleri göstermek için kullanılan makinalara dia (slayd) makinası denir.

. Coğrafya öğretimi için oldukça faydalı bir materyaldir. Öğrencilerin gezip göremeyeceği bir çok yerin ve olayların renkli resimlerini olduğundan daha büyük göstererek inceleme fırsatı verir. Slayd ile öğretim görsel eğitime ve gösteri yöntemine hizmet etmesi bakımından büyük önemi taşır. Ancak bütün dersleri tek bir araçla işlemek dersin verimliliğini düşürecektir. Bu yüzden bütün derslerde Slayd makinası kullanmak yanlış olacaktır. (Güngördü, 1999 : 129, 130).

4.5.1.3. Modeller

Küre: Coğrafya konuları içerisindeki yerin şekli, hareketleri boyutları, eksen eğikliği, enlem, boylam, paralel, meridyen gibi konulardaki soyut ifadeleri somut hale getirmek için gerekli ve önemli bir araçtır. Coğrafya öğretiminde kullanılan küre sayesinde öğrenciler dünyanın kendi ekseni etrafındaki hareketi sırasında ekvatordaki dönüş hızının kutuplardan hızlı olduğunu daha kolay anlar. Yine dünyanın yıllık hareketi sırasında eksen eğikliğinin hiç değişmediğini kolaylıkla kavrar. Ayrıca meridyen, paralel kavramlarını anlatmakta yine küreden istifade edilir. Bunların

dışında kara ve denizlerin dağılışıını, birbirlerine uzaklıklarını ve şekillerini gerçeğe yakın olarak fakat küçültülmüş bir halde küre üzerinde görebiliriz.

Maket; yeryüzündeki herhangi bir yerin veya şeklin yatay ve dikey ölçeğe bağlı kalınarak aslında uyun olarak yapılan küçük bir şekildir. Coğrafya öğretiminde konu ile ilgili kavramları görsel hale getirmek adına kullanılması oldukça güzeldir. Maketler sayesinde dağ, tepe, vadi, ova, plato kavramlarının öğrencinin hayalinde canlandırmasından ziyade görerek öğrenmesi, bir daha o kavramlar, aklına geldiğinde hatırlamasını kolaylaştıracaktır. İç ve dış kuvvetlerin yeryüzünü şekillendirmesini bir maket üzerinde anlatmak Ancak bu aracın yapımının masraflı, zor ve uzun zaman alması ayrıca taşınmasının da zorluğu kullanımını azaltmıştır. Ancak maket türleri.

Okullarda coğrafya laboratuvarlarının olması ilgilenenlerin bu maketlerden istifade etmesi coğrafya konularını kavramalarına ve öğrenmelerine yardım eder.

Resim 4. M.C. Üsküp, Tefeyyüz İlköğretim Okulu öğrencileri gösteri yapmak amacıyla coğrafya derslerinde öğretmenleriyle beraber hazırlamış oldukları maket çeşitleri.

4.5.1.4. Haritalar

Coğrafi konuları işlenirken en önemli, vazgeçilmez aracı haritadır. C.R. Gürsoy'a göre, "harita coğrafya ilminin özüdür" demiştir. Artık günümüzde coğrafyacılar dışında, başka bilim mensupları bile haritalardan fazlaca istifade etmeye başlamıştır. O halde bu sahanın gerçek uzmanı olan coğrafyacıların haritasız ders vermesi bile düşünülemez olmasa gerek. Çünkü coğrafi olayların ve özelliklerin ifadesini harita üzerinde görmek mümkündür. Haritanın adı bize haritanın hangi amaca yönelik yapıldığını göstermesi açısından mümkündür. Çünkü haritanın amacı bize haritanın kullanılış ve hazırlanışını göstermektedir. Haritalar kullanılış ve hazırlanış amacına göre temelde iki gruba ayrılmaktadır. Bunlar :

Genel Haritalar: Bu grup içerisinde atlaslar, fiziki, beşeri ve ekonomik haritalar; duvar haritaları, siyasi haritaları, jeoloji haritaları; deniz haritaları, uçuş haritaları vb. İlk ve ortaöğretim kurumlarında bu haritalardan istifade ederiz. Örneğin : Dersin konusu Asya Kıtasının genel fiziki özellikleri olsun. Konunun işlenmesinde Atlas, duvar haritaları kullanabiliriz.

Özel Haritalar: Belli bir amaca uygun olarak yapılan haritalardır. Bu haritalar grubu içerisinde jeomorfoloji, iklimik, morfografya, hidrografya, nüfus, yerleşme, toprak, zirai faaliyet, yerel altı zenginlikleri, turizm, sanayi, vb. gibi haritaları sayabiliriz. Haritalarda bulunan her türlü özelliklerin sembol ve renklerle ifadesi harita işaretleriyle olmaktadır. Harita işaretleri (lejant) olmasa haritanın bir anlamı yoktur. Lejant başlığı altında ifade edilen harita işaretleri, haritanın okunmasını sağlayan, haritanın uygun bir tarafına yerleştirilen işaretlerdir.

Lokasyon Haritası ise : Mevcut bölge veya bölümün lokal olarak Makedonya haritasının bir köşesinde gösterdiği haritalardır.

4.5.1.5. Coğrafya Atlasları

Coğrafya atlası çeşitli coğrafi olayları ifade eden haritaların bir araya gelmesinden oluşmuştur.. Kısaca atlasa, haritalar topluluğu da diyebiliriz. Atlaslar,

içerisinde topladığı haritaların şekillerin ve fotoğrafların yapılış amaçlarına göre çeşitli isimler alırlar. Coğrafi konuları ihtiva eden haritaların meydana getirdiği Coğrafya Atlaslarıdır. Coğrafya atlaslarını ikiye ayırmak mümkündür.

Genel Atlaslar: Dünya üzerindeki fiziki, siyasi, beşeri ve ekonomik faaliyetleri konu alan haritaların özele inmeden meydana getirildiği atlaslardır. Örneğin: Asya fiziki haritası, dünya siyasi haritası gibi vb. haritalardan oluşan atlaslardır.

Özel Atlaslar: Yeryüzünün belli bir alanındaki fiziki, idari, beşeri ve ekonomik faaliyetleri konu alan haritaların oluşturduğu atlaslardır. Örneğin : Makedonya atlası, Türkiye atlası, ABD atlası, Japonya atlası vb. gibi.

4.5.1.6. Grafikler

Grafik, çeşitli coğrafi olaylardaki soyut olan sayısal verileri, somut hale getirmek için meydana getirilen geometrik şekiller olarak tanımlanabilir. Coğrafyada kullanılan grafikler statiksel grafiklerdir. Çünkü coğrafya konuları içerisindeki veriler bir sonucu ifade rakamlardır. Grafiklerin her alanda olduğu gibi coğrafya alanında da kullanımı geniş bir yer alır.

Coğrafya bilimi içerisinde önemli araçlardan olan grafikleri Sanayi Coğrafyası, Klimatoloji, Turizm Coğrafyası, Nüfus Coğrafyası, Yerleşme Coğrafyası, Ulaşım Coğrafyası, Tarımsal Coğrafya vb. gibi çeşitli alanlarda kullanılmaktadır. örneğin : sıcaklık, nemlilik, yağış, buğday üretimi (yıllara göre). nüfus artışı (yıllara göre), turist akımı (yıllara göre) gibi sayısal değerleri grafiklerle sergileyebiliriz. Bu da coğrafya öğretiminde öğretmeni için pratiklik, öğrenci için ise anlama kolaylığı sağlar. Dolayısıyla dersin verimliliği artmış olur (Güngördü, 2001 : 126).

4.5.1.7. Fotoğraflar

Fotoğraf makinası bir coğrafyacının vazgeçilmez araçlarından birisidir. Coğrafi geziler öğretimin en önemli unsurudur. Çünkü teorikte öğrenilen bilgileri pratikte görmek için gezi çok önemlidir. Yalnız bu gezi turistik olmaktan çok

bilimsel olmalıdır. Yapılan gezilerde görülen güzellikleri fotoğraflamak ilerisi için bir materyal zenginliği meydana getirecektir.

Öğrencinin gezip görmediği yerleri öğretmen konu geldikçe fotoğraflar üzerinde açıklayacaktır. Bölgenin bitki örtüsü ile ilgili fotoğrafları öğrenciye gösterirsek, öğrenci o fotoğrafları zihnine yerleştirecek ve unutmayacaktır. Bölgenin bitki örtüsü hakkında fikri olacaktır.

4.5.1.8. Yazı Tahtası

Yazı tahtasının tarihi gelişimine bakıldığında öğretmenlerin uzun yıllar yalnızca siyah renkte boyalı tahta üzerine yazı yazdıkları anlaşılmaktadır. Tebeşir dışında özel keçe uçlu kalemle yazılan yazı tahtaları da gittikçe yaygınlaşmaktadır. Büyük yazı alanının olması, kolayca silinebilmesi, üzerine yazılan yazıların kalabalık öğrenci grupları tarafından rahatça okunması yazı tahtasının en yararlı yönleridir. Özellikle yazı tahtasının üzerine çizilen diyagramlar, şemalar, şekiller konunun akılda kalmasını kolaylaştırır.

4.5.1.9. Diğer Öğretim Materyalleri

Ders Kitapları: Ders kitaplarının temel amacı öğrenciye coğrafyanın genel formasyonunun kazandırmaktır. Ancak bu ders kitapları araştırmayı seven, coğrafya konularını araştıran öğrenci için yetersiz kalacaktır. Meraklı öğrenciler ister istemez farklı kaynaklara yönelecek ve daha detaylı bilgiler arayıp bulacaktır. Ayrıca verilen ödevleri de tam manası ile yapabilmek için de ders kitaplarının dışında kaynak kitaplara ihtiyaç duyulmaktadır

Ders kitaplarında gerekli harita, grafik, diyagram, tablo, fotoğraf gibi öğretim materyalleri ile daha da zenginleştirilmeli ve ders kitaplarını konunun ehilleri yazmalıdır.

Yardımcı Kitaplar: Ders kitapları konusunda da belirttiğimiz gibi öğrencinin ders kitaplarında ayrıntılı olarak bulamadığı hususları, kılavuz kitapda dediğimiz

kaynaklara başvurur, yardımcı kitaplara ihtiyacı olan gerekli bilgileri yardımcı ders kitaplarından alacaktır.

Koleksiyonlar: Koleksiyon, aynı özelliklere sahip materyallerin bir araya toplanmış haline denir. Her konuda koleksiyon meydana getirmek mümkün olduğu gibi coğrafya konularıyla ilgili koleksiyon oluşturmak mümkündür. Coğrafya konularının işlenmesinden kullanılan koleksiyon türleri : Kayaç, dia, zirai ürünler, bitki türleri, maden türleri, harita çeşitleri ve fotoğraf koleksiyon çeşitleridir.

Coğrafya Odası: Bütün bu araç ve gereçlerin bulunacağı bir coğrafya odasının okullarımızda bulunması gerekir.Coğrafya odalarında bulundurulacak zorunlu araç ve gereçlerin en önemlileri haritalar, atlaslar, model küreler, slayt makinası, çeşitli koleksiyonlar (diya, ürün, maden, taş, toprak koleksiyonları gibi) grafik, kesit, profil ve şemalar ile diğerleri olmalıdır.

4.6. Ölçme ve Değerlendirme

Bütün eğitim faaliyetlerinde planlanan hedefler ve davranışlar bulunmaktadır. Öğretilen dersler, belirlenen bu hedefler ve davranışları eğitim – öğretim süreci boyunca öğrencilere kazandırmaya çalışmaktadır. Yapılan her eğitim faaliyetinin belirlenen hedeflerine ulaşip ulaşamadığının kontrol edilmesi, eğitim sisteminin sağlıklı yapısını korumak için önemi büyüktür.

Ölçme, herhangi bir niteliği gözlemek ve gözlem sonucunu sayılarla yada başka sembollerle ifade etmektir (Turgut, 1984 : 3).

Eğitimde ölçmelerin yapılabilmesi için mutlaka belli bir takım ölçme tekniklerinin kullanılması gerekir. Eğitimde ölçme, bireyin davranışlarında meydana gelen değişikliklerin miktarını bulma (ölçme) olarak tanımlanabilir.

Ölçme; öğretimin amacına ulaşma derecesini gösteren bir faaliyettir. Bu faaliyet sınavlarla gerçekleşir.

Değerlendirme; öğretim faaliyetinde, başarıya ulaşma durumunun ölçüsüdür. Değerlendirme sonucundaki ölçülen değere göre yaptığımız faaliyetler bu işe verdiğimiz önemi gösterir. Öğrencinin başarısının ölçüsü olan değerlendirme işlemi sonucunda öğrenci başarısı tespit not veya puan ile anlaşılır.

Genellikle ölçme ve değerlendirme kavramları birbirine karıştırılır. Bu karışıklığın nedeni büyük olasılıkla ölçme ve değerlendirmenin birlikte yapılmasındandır. Gerçekte ölçme ve değerlendirme birbirinden farklı kavramlardır. Bu farklılık şöyle açıklanabilir :

1) Ölçme, özelliğin (değişkenin) miktarının gösterir, değerlendirme ise bu miktarın yeterli olup olmadığını ya da amaca uygun olup olmadığını belirtir.

2) Değerlendirme, ölçmeyi de içine alan geniş bir kavramdır.

3) Ölçme değerlendirmeden önce gelen bir işlemdir. Ölçmeden sonra değerlendirmeye gidilir.

4) Ölçme, daha çok gözlem, değerlendirme ise karşılaştırma, yorum ve yargıya dayanır.

5) Ölçme daha objektif, değerlendirme ise daha çok kişisel kanılara dayanır.

Değerlendirme kesin olarak bir ölçme sonucu ile bir ölçüt gerektirir. Ölçsüz değerlendirme olmaz. Ölçüt önceden kesin olarak belirlenmiş standarttır, ya da gruba bağlı olarak çıkarılmış tipik bir puandır, normdur (Küçükahmet, 1999 : 173).

4.6.1. Sınav Türleri ve Soru Yazımı

Öğrenci başarısını değerlendirebilmek için öğretmenlere düşen asıl görev; öğrencilere sınavlar yapıp, o dersteki öğrenci başarısını yansıtan ölçümleri elde etmektir. Öğrenciyi başarılarını yansıtan güvenilir ve geçerli ölçümler elde etmek için öğretmenlerin öncelikle sınavla, nelerin ölçülmesi gerektiğini bilmeleri gerekmektedir. Bir sınav sorusu sorarken aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir :

- İstenilen cevap açık ve anlaşılır olmalı
- Test maddeleri hedef davranışlara uygun olmalı
- Objektif testlerde bir maddeyle birden fazla bilgi yoklanmamalı
- Maddeyi oluşturan cümle bir kaynaktan aynen alınmamalı
- Sonrada ipucu bulunmamalı
- Aynı sorular yıldan yıla hiç değiştirilmeksizin kullanılmamalı
- Puanlama objektifliğini arttırıcı tedbirlerin alınmalı

Öğrencilere ne tür hedef ve davranışların kazandırılması planlandığının net olarak ortaya konulması iyi bir öğretim etkinliği için ilk aşamadır. Bu aşama aynı zamanda öğrencilerin başarılarını değerlendirmede de temeldir. Soru yazmadan önce ölçülmesi amaçlanan hedefin, bu hedefi oluşturan davranışlarının bilinmesi (yani belirtke tablosunun hazırlanması), uygun soru yazımın kolaylaştırmaktadır.

4.6.2. Yazılı Sınavlar

hazırlanmasının kolay olması, iyi bilinen bir sınav türü olması ve kendisine alternatif olarak geliştirilen diğer sınav türlerinin yeterince bilinmemesi veya bu alternatiflerin biraz uzmanlık gerektirmesinden dolayı en çok kullanılan sınav türüdür. Yazılı yoklama; öğrencilerin problemleri formüle etme, organize etme, bazı fikirleri değerlendirme, bilgilerini değişik durumlara uygulama olanağı sağlama, orijinal görüş veya ürünler ortaya koyabilme davranışlarını ölçmede gayet uygun bir sınav türüdür.

Bir yazılı yoklama sorusu yazmadan önce, bu soruyla tam olarak öğrencilerde ne tür zihinsel işlemleri ortaya çıkarmayı tasarladığınızı düşünülmelidir. Yazılı yoklama soruları, dersin hedef davranışlarını temsil gücü yüksek olacak şekilde hazırlanmalıdır. Yazılı yoklama sınavındaki soru sayısı, öğrencilere verilen süre içerisinde cevaplandırılabilir miktarda olmalıdır. Yazılı yoklamalar objektif yöntemlerle puanlanmalıdır.

4.6.3. Sözlü Sınavlar

Bir kanaat döneminde, öğrencilere her dersten bir sözlü sınav notu verilmesi esastır. Daha çok sözlü sınav notu da verilebilir. Sözlü sınav için başlıbaşına bir ders saati ayrılmaz. Öğrencilere, ders içindeki faaliyetlerine göre sözlü sınav notu verilir. Bir dönemde öğrencilere her dersten bir sözlü sınav puanının verilmesi esastır. Sözlü sınav için başlı başına bir ders saati ayrılmaz. Sözlü puanı öğrencilerin, eğitim çalışmalarındaki etkinlikleri, ders hazırlıkları, ders içindeki etkinlikleri ve dersle ilgili araştırma çalışmaları değerlendirilerek verilir. Ve öğrenciye anında bildirilir.

4.6.4. Çoktan Seçmeli Testler

soruyla birlikte, sorunun cevabı olabilecek seçenekler de sunulur. Öğrencilerin sunulan seçeneklerden doğru olanı bulup işaretlemeleri beklenir. Anlaşılacağı üzere, çoktan seçmeli testler; sorulan bir sorunun doğru cevabını, verilen seçeneklerden bulduran bir sınav türüdür. Çoktan seçmeli testlerde cevaplayıcı dilediği gibi cevap veremez. Öğrencinin vereceği cevap sunulan seçeneklere bağlıdır. Çoktan seçmeli testlerde, öğrenciler verilen seçeneklerden doğru cevabı veya verilen seçenekler arasında en doğru olanı bulup işaretlemektedirler.

Çoktan seçmeli testlerden bir örnek

Makedonya Cumhuriyeti aşağıda verilmiş olan ülkelerden hangisiyle sınırdır?	
a. Bulgaristan	b. Türkiye
c. Romanya	d. Slovenya

4.6.5. Kısa Yanıtlı Testler

Ezberlenmesi, hatırlanması, gerekli görülen bilgilerin yoklanması için hazırlanan soru tipidir. Bu testte, bir metinde veya bir cümlede önemli görülen fikir veya kelime boş bırakılarak, öğrenci tarafından tamamlanması istenmektedir.

Cümler kısa ve dil kurallarına uygun olmalıdır. Sorunun bir tek cevabı olmalıdır. Cevap boşluklarının aynı olmasına dikkat edilmelidir. Soruda birden fazla boşluk olmamalıdır. Sorunun cevabı kısa olmalıdır.

Seçenekler aynı cinsten ve eşit ağırlıkta olmalıdır. Kökler bağımsız olarak düzenlenmelidir.

4.6.6. Öğrenci Davranışlarının Değerlendirmede Kullanılan Temel İstatistikler

1. Öğrenci başarısı derslerin özelliklerine göre yazılı, sözlü ve uygulamalı sınavlar ile ödev ve projelerden alınan notlar esas alınarak belirlenir.

2. Değerlendirmede 5'lik not sistemi kullanılır.

3. Öğrencinin başarısını belirlemek amacıyla hazırlanan ölçme araçlarında, sadece bilginin ölçülmesine değil kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme seviyesinde edindikleri davranışların da ölçülmesine ağırlık verilir.

4. Öğrencilerin ilgi, tutum ve kişilik tasarımı gibi psikolojik özellikleri belirlenir. Öğrencilerin bu özelliklerinin belirlenmesinde ilgi envanteri, tutum ve kişilik tasarımı ölçekleri gibi ölçme araçlarından da yararlanılır.

5. Öğrenci başarısının ölçülmesinde kullanılan ölçme araçları geçerlik, güvenilirlik, objektiflik, örnekleyicilik, kullanışlık, ayırt edicilik özelliklerine sahip olmalıdır. Ölçme ve değerlendirmede az sorulu-uzun cevaplı veya çok soru – kısa cevaplı yazılı yoklamalar, test uygulamaları, sözlü sınavlar, gözlemler, hazırlık ve alıştırmaya çalışmaları, ödevler, projeler ve benzeri araçlar ile yöntemlere başvurulur.

Not Verme

İlköğretim kurumlarında her sınıf için gösterilen derslerde öğrencilerin başarıları dört ayrı notla, başarısızlıkları ise tek bir notla değerlendirilir. Buna göre verilecek notlar ve puanlar şöyle değerlendirilir.

Derece	Rakam ile	Puanlama
Pekiyi	5	85 – 100
İyi	4	70 – 84
Orta	3	55 – 69
Geçer	2	45 – 54
Başarısız	1	0 - 44

Sınıf ve branş öğretmenleri, yazılı, sözlü ve uygulamalı sınav sorularını düzenlerken, öğretim yılı başında ders programına uygun olarak hazırlanan yıllık ders planındaki amaç ve konuları göz önünde bulundururlar.

Sınav Sayısı

5. 6. 7. ve 8. sınıflarda bir yarı yılda bir dersten yapılacak yazılı sınav sayısı, ikiden az olmamak üzere, ders yılı başında zümre öğretmenleri tarafından belirlenir.

Not Düzeni

Öğrenci başarısının değerlendirilmesinde “beşli not düzeni” kullanılır. Öğrencinin başarısı dört, başarısızlığı iki ayrı notla değerlendirilir.

Bütün sınavlar ile ödev ve projeler 100 tam puan üzerinden değerlendirilir. Bir dersin dönem sonu notu ise o dersten alınan puanların aritmetik ortalamasına göre takdir edilir ve nota çevrilir.

Puanların not değeri ve derecesi aşağıdaki gibidir.

Puan	Not	Harf Değerler	Derece
85 – 10	5	A	Pekiyi
70 – 84	4	B	İyi
55 – 69	3	C	Orta
45 – 54	2	D	Geçer
25 – 44	1	E	Başarısız
0 – 24	0	-	Etkisiz

Öğrenci Başarısının Belirlenmesi

Öğrenci başarısı; dersin özelliğine göre yazılı, sözlü ve uygulamalı sınavlar; ödev, projeler ile işletmelerde beceri eğitimi, ders içi ve ders dışı eğitim ve öğretim etkinlikleri değerlendirilerek belirlenir.

Yazılı ve Uygulamalı Sınavlar

Bir dönemde yapılacak yazılı ve uygulamalı sınavların sayısı, haftalık ders saati sayısı üç ve daha çok olan dersler için üçten az, bir ve iki saat olan dersler için ikiden az olamaz. Zorunlu hallerde bir yazılı sınav eksiği ile dönem notu verilebilir.

Yazılı sınavlar, genellikle çok sorulu ve kısa cevaplı ölçme aracıyla yapılır. Derslerin özelliklerine göre gerektiğinde az sorulu uzun cevaplı ölçme araçlarına da başvurulabilir.

5. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın temel amacı; ilköğretim kurumlarında uygulanan besinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf coğrafya dersi öğretim programlarını değerlendirmektir.

Belirtilen bu temel amaca bağlı olarak, aşağıdaki sorulara yanıt aranması yoluna gidilmiştir :

1. İlköğretim okullarında görev yapan coğrafya öğretmenlerinin kişisel özelliklerine ilişkin bilgiler nelerdir?
2. Coğrafya programını uygulayan öğretmenlerin programın amaçlar ve içerik boyutlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Coğrafya öğretmenleri, coğrafya programlarını yeterli buluyorlar mı?
4. Öğretmenlerin programlarda verilmiş olan amaçlar – konulara uygun şekilde düzenlenmesine ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Programları uygularken hangi yöntem ve teknikleri kullanıyorlar?

6. Programı uygularken hangi araç ve gereçleri kullanıyorlar?

7. Coğrafya öğretiminde, öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirmesinde hangi tekniklerden faydalanmaktadırlar?

8. Öğretmenlerin, coğrafya programı ile ilgili olarak geleceğe yönelik görüş ve önerileri nelerdir?

6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Coğrafya dersinin temel amacı; öğrencilere doğal, toplumsal ve ekonomik çevrelerini tanıtmak ve onlara çevreleriyle sağlıklı bir uyum kurma gücü kazandırmak, vatan sevgisini geliştirmek ve iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Bu bakımdan coğrafya dersinin ilköğretim programlarında önemli bir yeri vardır. İlköğretim okullarında coğrafya öğretiminden en üst düzeyde yararlanabilmek için etkili bir öğretimin gerçekleştirilmesi gerekir. Coğrafya öğretiminin etkililiği coğrafya programları ile ilgilidir.

Uygulanan coğrafya programlarının zaman zaman eksik yanları dile getirilmektedir. Bu yargılar bir araştırma sonucuna dayanmıyorsa geçerli olduğu kabul edilemez.

Eğitimle ilgili bir sorun için karara varmadan veya çözüm önermeden önce bilimsel araştırma yöntemleri kullanılarak gerekli verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması gerekmektedir. İlköğretim beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf coğrafya öğretim programlarının daha etkili, daha yararlı bir duruma getirilmesi konusunda alınacak önlemler bakımından değerlendirilmesine gerek duyulmaktadır.

Öğretmen uyguladığı programın iyi bir değerlendiricisidir. Böyle olunca programın değerlendirilmesi ve geliştirilmesinde uygulayıcı olan öğretmene büyük görevler düşmektedir.

Öğretmenin programa yönelik görüşleri ve geleceğe yönelik önerileri, gelecekteki uygulamalar açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu bakımdan ilköğretim 5, 6, 7, ve 8. sınıf coğrafya öğretimi konusunda yapılan etkinlikleri inceleyip, sorunları çok iyi bilen öğretmenlerin programın bugünkü durumu ve geleceğe yönelik görüşlerini saptayarak elde edilen bulguların bir değerlendirmesini yapmak ve yetkililere ışık tutacak öneriler geliştirmek bu araştırmanın yapılmasına gerek duyulmuştur.

Bu araştırmada programın öğeleri ele alınarak Makedonya'da coğrafya eğitiminde yapılan araştırmalardan ilkinin meydana getirecektir.

7. VARSAYIMLAR

1. İlköğretim 5, 6, 7 ve 8. sınıflarında uygulanan coğrafya programlarının başarı durumu öğretmenlerin program ve uygulanmasına ilişkin görüşleriyle doğrudan ilişkilidir.

2. Araştırmaya katılan öğretmenler, uygulanan anket sorularını, kendi gerçek görüşlerini yansıtmak biçimde içten ve tarafsız olarak yanıtlamışlardır.

3. Literatür taraması ile elde edilen bilgilerin araştırmanın amacını tasvir etmeye yardımcı olacaktır.

4. Araştırmanın evreninden elde edilen örneklem grubu evreni temsil edecektir.

8. SINIRLILIKLAR

1. Bu araştırma 2000 – 2001 öğretim yılında Makedonya'nın farklı bölgelerinden seçilmiş ilköğretim okullarının 5, 6, 7 ve 8. sınıflarında uygulanan coğrafya programları ve bu sınıflarda öğretim yapan coğrafya öğretmenleriyle sınırlıdır.

2. Araştırma, coğrafya dersinde kullanılan öğretim süreçlerinin öğretmen görüşleri ile sınırlandırılmıştır.

3. Geniş bir kaynak taraması dışında öğretmenlerin coğrafya programı ve uygulanmasına ilişkin görüşlerini belirlemek üzere geliştirilen anket sorularına verdikleri yanıtlarla sınırlıdır.

9. TANIMLAR VE AÇIKLAMALAR

Program : Öğrenci davranışlarının istenen yönde oluşturulması için yapılan etraflı planlama sürecidir (Varış, 1978 : s. 17).

Eğitim Programı : Bir eğitim programının amaçları doğrultusunda düzenlenmiş “planlı” eğitim faaliyetlerinin tümüdür (Erden, 1993 : s. 2).

Öğretim Programı : Eğitim programı içinde yer alan ve öğretme-öğrenme süreçleri ile ilgili tüm etkinliklerdir (Varış, 1998 : s. 339).

Ders Programı : Öğretim programı içinde yer alan ve dersle ilgili olan eğitim faaliyetlerinin sistematik bir biçimde düzenlenmesidir (Varış, 1978 : s. 338).

Program Geliştirme : Gerek okul içinde ve gerekse okul dışında Milli Eğitimin ve okulun amaçlarını etkinlikle geliştirmek ve gerçekleştirmek üzere düzenlenen muhteva ve faaliyetlerin, uygun yöntem ve teknik, araç ve gereçlerle geliştirilmesine yönelmiş koordine çabalarının tümüdür (Varış, 1978 : s. 20).

Program Değerlendirme : Gözlem ve çeşitli ölçme araçlarıyla eğitim programlarının etkinliği hakkında veri toplama, elde edilen verileri programın etkinliğinin işaretleri olan ölçütlerle karşılaştırıp yorumlama ve programın etkinliği hakkında karar verme sürecidir (Erden, 1993 : s. 9).

İçeriğin lojik yapısı, bilimsel doğruluğunu psikolojik yapısı ise öğrencinin gelişim düzeyine uygunluğunu gösterir.

Öğretim Süreçleri :

- Öğretmen-öğrenci etkileşimini
- Kullanılan eğitim yöntemlerini
- Kullanılan araç-gereçleri

- Zamanlamayı, özet olarak öğretme-öğretim durumunu etkileyen tüm değişkenleri kapsar.

Sonuç değerlendirme, öğretim süreci sonunda bir eğitim öğretim veya ders programının başlıca amaçlarını ne ölçüde gerçekleştirdiğini belirler.

Kriter : Olay olgu ve objeleri birbirinden ayırmak için yargılarımızın dayandığı temel ilke, ölçüttür.

Taksanomi : Belli kavramlara dayanan bir sınıflama sistemi.

Kavram : Çoğu zaman bir sözcük sembolüne yüklenen, bir ya da daha çok özellikleri paylaşan olaylar, maddeler, fikirler ya da bireyler kategorisi.

Geçerlilik : Bir ölçme aracının ölçmesi gereken ölçebilme derecesi.

Güvenirlilik : Bir ölçme aracının maddeler ve zamanlama yönünden tutarlı olması ve çeşitli uygulamalarda bütününe ya da bir kesimin benzer puan getirmesi.

Duyuş : Değer, tutum, duygu ya da eğilim.

Duyuşsal alan : Dikkat, yanıtlanma ya da değerlendirme işlemlerinde duygulanmaya götüren etkinlikler ve süreçler.

Bilişsel alan : Bilme, anlama, uygulama, analiz etme, sentezleme ya da değerlendirme işlemlerinde düşünme gerektiren etkinlikler ve süreçler.

Psiko – motor alan : Bilişsel ve duygusal davranış alanlarından farklı olarak motor işlevler ve nöro-musküler yeterlilikler gerektiren etkinlik ve süreçler.

Amaç : Yetiştirilen insanda bulunması uygun görülen eğitim yoluyla kazandırılabilir nitelikte istenilen özelliklerdir (Ertürk, 1994, s. 28).

İçerik : Olguların ve olayların ezberlenmek üzere bir araya getirilmesi değil, yaşama alanlarının anlam taşıyan bölümlerinin aktif bir çabayla düzenlenmesidir

(Varış, 1996, s. 114). Bir öğretim programında, üzerinde durulması ya da işlenmesi istenen etkinlikler, üniteler ya da konulardır (Oğuzkan, 1993, s. 70).

Öğretme-Öğrenme Süreçleri : Bir ders ya da konu alanı için belirlenen davranışsal amaçların her bir öğrenciye nasıl ve ne yolla kazandırılacağı belirlenmesidir (Sönmez, 1993, s. 104).

10. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Coğrafya eğitimi üzerine yapılmış olan araştırmalar alanın yeni olmasından dolayı fazla değildir. Yapılan araştırmaların ise büyük bir çoğunluğu teorik çalışmadır. Uygulamaya yönelik çalışma çok azdır. Programın boyutlarından birisi olan öğrenim süreçleri üzerine coğrafya alanında ülkemizde yapılmış uygulamalı çalışma yoktur. Ancak farklı alanlarda böyle çalışmalar yapılmıştır. Aşağıda yerli ve yabancı olmak üzere coğrafya eğitiminden ve diğer alanlardan çalışmamıza paralel olan araştırmalara yer verilmektedir.

ATALAY ve DİĞERLERİ (1991) Lisans tamamlama programı için hazırlanmış olan çalışmada coğrafya biliminin kapsam ve niteliği, gelişimi, diğer bilimadamları ile ilişkisi, coğrafya öğretiminde öğretmen ve öğrenci, coğrafya öğretiminin ortaöğretimdeki yeri ve işlevi, coğrafya öğretiminde bilimsel süreçler ve bilgi edinme yolları, coğrafya dersinde ölçme ve değerlendirme konuları ele alınmıştır. Teorik olarak hazırlanan çalışmada her üniteye ait amaçlar ve öneriler ünitenin başında sunulurken, ünitelerin sonunda ise anlatılanların özeti verilmekte ve değerlendirme soruları sorulmaktadır.

DOĞANAY (1993). Çalışma teorik olarak hazırlanmıştır. Metod, araştırma metodları, coğrafi metodolojinin esasları, coğrafyada özel öğretim metodları, coğrafya öğretiminin araç ve gereçleri, coğrafya öğretimin temel sorunları gibi çeşitli konulara değinilmiştir. Konuları örneklerle zenginleştirerek coğrafya öğretmenlerine bir bakış açısı sağlanmıştır.

GÜMÜŞ (1993) “Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi” adlı çalışmada coğrafya öğretim programlarına değinilmiştir. Ayrıca coğrafya öğretimi ile ilgili öğrenci ve öğretmenlere anket uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlardan bazıları şu şekildedir :

a. Öğretmenlerin, ortaöğretim coğrafya öğretim programlarının geliştirilmesi konusunda bir bilgiye sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır.

b. Öğretmen ve öğrenciler tarafından, ders kitaplarında yer alan, şekil, harita ve diğer yardımcı öğretim unsurlarının da amaca uygun olmadığı belirtilmiştir.

c. Öğretmenler, alan ve pedagojik formasyon bilgisi yönünden eksik olduklarını ve mesleki yönden geliştirilmeleri için zorunlu hizmet içi kurslara taraftar olduklarını belirtmişlerdir.

GÜNGÖRDÜ (1999) Coğrafya öğretmenlerine ve coğrafya öğretmen adaylarına özel öğretim (coğrafya öğretimi) ile ilgili yol gösterici bir çalışmadır. Coğrafya öğretiminde konuların öğretiminde yapılması gereken işler, orta dereceli okullarda coğrafya öğretiminin amaçları, yurt savunmasında coğrafya, ülke yönetiminde coğrafya, coğrafya öğretiminde kullanılan öğretim yöntemleri, araç ve gereç kullanımı, öğretimde planlama, ölçme ve değerlendirme vb. gibi birçok konuya değinilmiş olan çalışma teorik olarak hazırlanmıştır.

GÜRSOY (1992) Araştırmada, öğrencilere anket uygulanarak coğrafya öğretimi ile ilgili sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak; araştırmada ortaöğretim kurumlarında coğrafya öğretimi ve sorunlarının çok geniş bir alanı kapladığı ve her bir konunun bir bilimsel alan genişliğinde olduğu ifade edilmiştir.

KOLUKISA (1996) Eğitim, öğretim, öğrenme, öğretim yöntemleri, ders araçları ve yardımcı şekiller, sınıf içi genel etkinlikler ve coğrafya etkinlikleri konuları çerçevesinde teorik olarak hazırlanmış bir çalışmadır. Çalışmada ders içi ne gibi etkinlikler yapılabilir, bu etkinlikler şekil ve grafiklerle desteklenerek anlatılmıştır.

TAŞLI (1997) Araştırmada, alansal (survey) ve deneysel çalışmayı bir arada yürüterek öğrenci merkezli yöntemlerle coğrafya öğretimi nasıl yapılabilir, bu sorunun cevabı aranmıştır. Yapılan araştırmada varılan sonuç; öğrenci merkezli aktif yöntemlerin coğrafya öğretimi için son derece elverişli olduğu, coğrafyanın içeriğinin bir bakıma bu yöntemleri zorunlu kıldığı ve öğretmen merkezli yöntemler ise olgu seviyesinde kalarak bir ezber dersi olmaktan ileriye geçemediği ifade edilmiştir.

SÖNMEZ (1994); İlköğretimde sosyal bilgiler alanına dönük çalışmada ilgisi dolayısı ile coğrafya öğretimi de yer almış tarihi bir süreç içinde coğrafya dersinin amaç ve içerik yönünden gelişme sürecine değinilmiştir.

Daha sonra strateji, kuram ve yöntemlerle öğretim teknikleri üzerinde durularak yapılacak etkinliklerin değerlendirilmesi geniş bir bölüm halinde sunulmuştur

11. MAKEDONYA CUMHURİYETİNDE İLKÖĞRETİM 5. 6. 7. VE 8. SINIF COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Temelde bir yer bilimi olmakla birlikte araştırma merkezinde insan yani toplum vardır. Onun için coğrafya topluma dönük bütün konularda söz sahibidir. Çevresinin merakı içinde olan insan, bunu ancak coğrafyayla tatmin edebilir.

Aydın insan Dünya'yı algılama içindedir. Bunu en çok eğitim yoluyla kazanacağı genel coğrafya kültürü ile mümkündür.

Zaten coğrafyanın popüler kitlelere hitap eden bir bilim olması bu fonksiyondan ileri gelir.

Coğrafya bilimi bir ülkedeki gençlerin; ülkesini tanımasını, savunmasını, sevilmesini sağladığı için Makedonya'da olan diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi ilköğretimden başlayarak öğrencilere köklü bir coğrafya eğitimi verilmektedir.

İlköğretimin I. sınıfından dördüncü sınıfına kadar Doğayı ve Toplumu tanıyalım dersiyle başlayarak V. sınıfta Coğrafya dersi yer alarak fiziki coğrafya

konularının öğretimi VI. sınıfta Avrupa kıtasının genel coğrafi özellikleri ile tüm Avrupa ülkelerinin fiziki, beşeri ve ekonomik özellikleri yer almaktadır. VIII. sınıf programındaki konularla Asya, Afrika, Kuzey, Güney Amerika ve Avustralya kıtalarının genel coğrafi özellikleri ve bu kıtaların bölgelerinden iki veya üç ülke örnek alınarak bu ülkelerin fiziki, beşeri ve ekonomik özellikleri ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. VIII. sınıf ders programında ise Makedonya'nın doğal coğrafi, beşeri ve ekonomik özellikleri ayrıntılı bir şekilde yer almıştır.

Makedonya'nın ilköğretim coğrafya programlarının tarihsel gelişiminde 1953 yılından bu yana değişiklikler yapılmıştır fakat geliştirilmesine az yer verilmiştir.

Makedonya'da coğrafya öğretiminin temel amacı öğrencilere doğal, toplumsal, ekonomik çevreleri tanımak ve çevreyle sağlıklı uyum kurmak gücünü kazandırmaktadır.

11.1. İlköğretimde Coğrafya Öğretiminin Amaçları

1. Evren, Güneş Sistemi ve Dünya'nın özelliklerini tanıtmak.
2. Dünya'nın taşküre, havaküre, suküre ve canlılar küresi (biyosfer) kavramlarını kavratmak.
3. Doğal coğrafi ortamın insan ve toplum ile ilişkisini, insan hayatı üzerindeki etkisini ve yeryüzünde meydana gelen doğal olayların özelliklerini kavratmak,
4. Ülkemizin fiziki, beşeri ve ekonomik özelliklerini tanıtmak ve yurt sevgisini geliştirmek.
5. Komşu ve uzak bölge ve ülkelerin de fiziki, beşeri ve ekonomik özelliklerini tanıtarak uluslararası birlik ve beraberlik duygusunu geliştirmek.
6. Öğrencilerin kazanmış olduğu bilgi ve becerilerin hayatta uygulanmasını sağlamak.

7. Öğrenciye coğrafi bilgi ve becerileri (haritayı, atlası kullanmak, coğrafya ders ve yardımcı kitapları ve diğer kaynaklardan faydalanmayı) kazandırmak.

11.2. İlköğretim Coğrafya Öğretim Programlarının Tarihsel Gelişimi, Değişiklikleri ve Düzenlemesi

İkinci Dünya Savaşından sonra Sosyalist Federal Cumhuriyeti Yugoslavya içerisinde olan Makedonya Cumhuriyeti'nde coğrafya öğretimi, ilköğretimin üçüncü sınıfından başlayarak okul programlarında coğrafya dersi ile yer almıştır.

1953 yılında ilköğretim programlarında yeni düzenlemeler yapılarak Coğrafya dersi üçüncü ve dördüncü sınıflardan kaldırılarak yerine coğrafya konularını da içeren Doğayı ve Toplumu Tanıyalım dersi okutulmaya başlamıştır.

1958 yılında dördüncü ve beşinci sınıflarda Toplumu Tanıyalım dersine ağırlık verilmesiyle ilköğretim programında Coğrafyanın haftalık ders saati azaltılmıştır.

1958 yılına kadar ilköğretim programları, ilköğretim programı hazırlama ilkeleri ve dayanakları iyi hazırlanmamıştır. Bu nedenle gelecek dönem için ilköğretim eğitim ve öğretim programlarında köklü değişmelere – reform yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

— Yapılan değişiklik ve düzenlemelerle ilköğretim programlarının beşinci sınıfında tekrar coğrafya dersi haftada bir ders saati, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflarda ise ikişer ders saati ile okutulması öngörülmüştür.

— İlköğretim programındaki bu, değişmeler Makedonya Cumhuriyeti Pedagoji Konseyi'nin 29.06.1992 tarihli kararıyla ilköğretim programlarındaki yapılan düzenlemelerin uygulanmasına karar verilmiştir.

İlköğretim programlarında Coğrafya dersi **1972** yılından itibaren yeni değişikliklere uğramıştır. Coğrafya öğretim programlarında **1980, 1984, 1988 ve 1992** yıllarında değişiklik ve düzenlemeler yapılmıştır.

Pedagoji Konseyi'nin 28.05.1992 tarihli kararıyla **1992** yılı coğrafya öğretim programlarının uygulanmasına Makedonya Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı tarafından izin verilmiştir.

Bu coğrafya öğretim programı, 1988 yılı coğrafya öğretim programlarının amaç ve görevleri ile 5. 6. 7. ve 8. sınıf coğrafya konularında yapılan değişiklikleri kapsamaktadır.

5. sınıf coğrafya öğretim programında yer alan konularda ilk defa 23 yıl sonra yapılmış olan değişiklikler; Dünya'mız nüfusu ve ırk grupları üniteleri programa eklenmiştir.

6. sınıf coğrafya öğretim programındaki genel coğrafya konularından :

1. Yönler ünitesini (2 ders saati) oluşturur :

- Yönler, ufuk ve ufuk çizgisi,
- Yönleri bulma; Güneş, Kutup yıldızı, yosunlar, yapılar (klise, cami) ve yönleri bulmaya yardımcı olan araçlar (saat ve pusula)

2. Dünya'da nüfus ve yerleşim birimleri (2 ders saati)

- Nüfus : Ekümen, Dünya nüfusu; Nüfus yoğunluğu, nüfusun doğal artışı, göçler ve ırk grupları.
- Yerleşim birimleri (yerleri) : Kent ve köy yerleşim yerleri, fonksiyonel özelliği olan yerleşim yerleri.

3. Coğrafya ortamı – çevre ve insan etkinlikleri (2 ders saati)

- Doğal coğrafi ortam. Coğrafi ortamı çevreyi etkileyen ve değiştiren insan ve etkinlikleri; üretim faaliyetleri.

6. sınıf coğrafya öğretim programında değişiklik yapılırken program içeriğinden bazı konular çıkarılmıştır :

- Enerji kaynakları ve maden zenginliği (1 ders saati)
- Avrupa'da akarsu ve göllerin ekonomik önemi (1 ders saati)
- Sovyetler Birliği (5 ders saati) ünitesi programdan alınmış yerine Doğu Avrupa (3 ders saati) ünitesini kapsayan konular konmuştur.
- Doğu Avrupa'nın coğrafi durumu ve siyasi bölgesel ayrılığı;
- Bağımsız Ülkeler Topluluğu : doğal özellikleri, nüfus ekonomik özellikleri.

Programda yapılmış olan bu değişiklikler 6. sınıf coğrafya öğretim programının coğrafi öğretimi düzeyini daha uygun bir duruma gelmesini sağlamıştır.

7. sınıf coğrafya öğretim programı ise daha önce içerikte yer alan güneybatı Asya ünitesine Türkiye komşusu ve Orta Asya ünitesi eklenmiş, Orta Amerika'dan örnek ülke olarak verilmiş bulunan Küba ve Asya, Afrika, Kuzey ve Güney Amerika'da akarsular ve göllerin ekonomik önemi konuları programdan alınmıştır.

Eski Sosyalist Federal Cumhuriyeti olan Yugoslavya'nın dağılmasıyla yeni devletler arasında 1991 yılında Makedonya Cumhuriyeti bağımsızlığını ve egemenliğini ilan etmiştir.

Bu durum ilköğretim programlarına da yansımıştır. Öyle ki 1992 yılında öğretim programlarında yapılan değişmeler arasında 7. sınıf coğrafya öğretim programı içeriğindeki Yugoslavya Coğrafyası konuları çıkarılmış yerine Makedonya Coğrafyası konuları üç bölümde oluşturularak programda yer almıştır.

1. Makedonya'nın doğal-coğrafi özellikleri (20 yeni ders + 10 tekrar).
2. Makedonya'da nüfus ve yerleşme (7 + 4) ve
3. Makedonya'nın ekonomik özellikleri.

Mevcut programın eksikliği 1992 yılına kadar ki dönemde Makedonya Pedagoji Kurumu tarafından Coğrafya öğretim plan ve programları ve bunların

uygulanmasına ilişkin genel değerlendirmeler yapılmamıştır. Fakat bu konuda bazı görüşler vardır:

Genel olarak coğrafya öğretiminde konuların daha fazla ezbere yönelik, problem çözme yöntemini kullanarak konuların işlenmemesi, konuların mekaniksel bir şekilde analizi, sentezi yapılmada öğretildiği bilinmektedir.

Bunun nedeni coğrafya öğretim programlarındaki konuların haftalık ders saatlerine göre fazla ve geniş olmasından kaynaklanmaktadır. Özellikle bu durumda 5. ve 7. sınıf coğrafya öğretim programlarının uygulanmasında görülmektedir.

Programdaki konuların düzenlenmesi de söz konusudur. İçerik coğrafya öğretim ilke ve yöntemlerine dayanarak düzenlenmemiştir. Örneğin 5. sınıf coğrafya yönetim programlarının içeriği düzenlenirken yakından uzağa, kolaydan zora, bilinenen bilinmeyene ve somuttan soyuta ilkeleri gözönünde bulundurulmadan soyut ilkeleri gözönünde bulundurulmadan, uzay ve gök cisimleri konuların başında verilmiştir.

Programın içeriğini oluşturan çoğu konuların soyut olması ve 5. sınıfta öğrencinin 11 yaş seviyesine uygun seçilmemesi, özellikle uygulamada haftada 1 ders saati ile gerçekleşmesi program içeriğindeki konuların öğretilmesini başarıya olumsuz şekilde etkilemektedir. Onun için bu programdaki eksikliklerin tamamlanması ve düzenlenmesi için tekrar ele alınması gerekliliğini göstermektedir.

6. sınıflarda Avrupa coğrafyası okutulmakta, Avrupa'nın farklı bölgelerinden örnek ülkeler alınarak programa konulması daha uygun olarak değil, tüm Avrupa ülkelerinin öğretimi için konular programa alınmıştır.

Bu durum ise konularla ilgili çoğu bilgilerin tekrarlanmasına yol açmaktadır. Çünkü ülkeler coğrafyasından önce kıtanın doğal-coğrafi özellikleri : Güney, Batı, Kuzey, Orta ve Doğu Avrupa olarak verilerek gerek görülmeden çoğu bilgiler tekrarlanıp programın içeriğinde yer almıştır.

7. sınıf coğrafya öğretim programı, Asya, Afrika, Amerika ve Avustralya (Okyanusya) Coğrafyası konularını içeren, ilköğretim öğrencileri için ağır ve yoğun bir program sayılır.

Avrupa dışında tüm diğer kıtaların önce doğal coğrafi özellikleri, daha sonra bölgelerin doğal coğrafi özellikleri ve kıtalardan örnek ülkeler seçilerek verilmiştir.

Bu programda da 6. sınıf programında olduğu gibi çoğu bilgilerin tekrarlanması görülmektedir.

Kıtaların iklimini etkileyen faktörler ve iklim tipleri, daha önce 6.sınıfta Avrupa'nın da ikliminin etkileyen faktörler özellikleri görüldüğü için bu konular programın uygulanmasında öğrenci ilgisinin yetersiz, konu öğrencilere çabuk ve sıkıcı gelmesi, programdan tekrarlanan konuların çıkarılması ve düzenlenmesi gerekmektedir.

7. sınıf coğrafya öğretim programı, Asya, Afrika, Amerika ve Avustralya (Okyanusya) Coğrafyası konularını içeren, ilköğretim öğrencileri için ağır ve yoğun bir program sayılır.

Avrupa dışında tüm diğer kıtaların önce doğal coğrafi özellikleri daha sonra bölgelerin doğal coğrafi özellikleri ve kıtalardan örnek ülkeler seçilerek verilmiştir.

Bu programda da 6. sınıf programında olduğu gibi çoğu bilgilerin tekrarlanması görülmektedir.

Kıtaların iklimini etkileyen faktörler ve iklim tipleri, daha önce 6. sınıfta Avrupa'nın da iklimini etkileyen faktörler özellikleri görüldüğü için bu konular programın uygulanmasında öğrenci bilgisinin yetersiz, konuların öğrencilere ağır ve sıkıcı gelmesi, programdan tekrarlanan konuların çıkarılması ve düzenlenmesi gerekmektedir.

8.sınıf coğrafya öğretim programı 5. 6. ve 7. sınıf programlarına göre daha yeni hazırlanmış programdır. Onun için değiştirilmesi ve düzenlenmesine pek fazla

gerek duyulmamaktadır. Ancak programın 8. sınıftan 6. sınıfa aktarılması daha uygun olacak şekilde yakından uzağa ilkesine dayanarak; öğrencinin önce kendi yurdunu daha sonra komşu ve diğer ülkeleri tanınmasını sağlayacak biçimde programların sınıflara göre düzenlemesine yol açacaktır.

Coğrafya öğretimini olumsuz yönde etkileyen sadece coğrafya öğretim programlarının içeriğinin ağır ve yoğun olması değildir. Başka faktörlerin de etkisi vardır. Bunların arasında :

— 6 ve 7. sınıf coğrafya kitaplarında sayılara ve istatistiksel bilgilere çok yer verilmesi 7. sınıf kitapların içeriğinde (konularda) değişiklik yapılarak önemli ve gerekli olmayan yer verilmemelidir. Programdaki yeni düzenlemelere göre yeniden 5. sınıf coğrafya kitabının hazırlanması gerekmektedir.

— Kitaplarda konuları açıklayıcı, yorumlayıcı, tamamlayıcı nitelikte plan, harita, şekil, grafik, renkli fotoğrafların, kitap metninde ilgili olan yerlerine konulmaması ve altlarında gerekli ve kısa açıklamaların bulunmaması, öğrencilerde bilginin kalıcı olmasını sağlamaz.

— Coğrafya okuma kitapları, yardımcı kitaplar, iş defterleri ve kitapların yeterli sayıda yayınlanmaması da öğretimi, öğretmeni ve öğrenci başarısını etkiler.

— Coğrafya derslerinin uygulanması için gerekli ortamın – dersliklerin, coğrafya odasının okullarda bulunmaması,

— Okullarda yetersiz sayıda coğrafya dersine ait araç ve gereçlerin bulunmaması,

— Öğretim kadrosunu – öğretmenlerin pedagojik formasyon açısından yetersizliği de coğrafya öğretimini olumsuz etkilemekte ve öğrencilerin öğrenmesinde güçlük yaratmaktadır.

— Genel olarak eğitim kadrosunun, coğrafya öğretmenlerinin de maddî durumu ve olanakları da öğretimi olumsuz etkilemektedir.

Mevcut öğretim programlarında verilmiş olan açıklamalar bölümü çok yetersizdir. Öğretmenlerin konuları işlerken, hangi yöntem ve araç gereçleri kullanmaları gerektiği verilmemiştir.

Hazırlanacak veya değişiklikler yapılacak olan coğrafya öğretim programlarında, yıllık, ünite planları ve ders planı hazırlıkları örneklerin programa girmesi, ünite değerlendirme testlerinin de programlarda bulunması gerekmektedir.

Coğrafya dersi öğretim programlarında gelişmeye değil, değişikliğe önem verildiği söylenebilir. Bu programlarda amaçlardan ziyade konularda daha fazla değişikliğe gidilmiştir. Bu değişiklikler, bazı konuların programa eklenmesi, bazı konularını programdan çekilmesi şeklinde olmuştur.

Programların Düzenlenmesi

5. Sınıf Coğrafya Öğretim Programındaki içerik 7 ünite altında toplanmıştır. Bazı konuların içerikten alınması ile konuların mantıklı bir düzenleme ile 3 üniteye düzenlenmesi daha uygundur.

Bu üniteler :

1. Uzay ve gök cisimleri
2. Harita bilgisi
3. Dünya'nın katmanları (litosfer, hidrosfer, atmosfer ve biyosfer)

5. sınıf programında bu düzenlemeler yapılırken şu konuların çıkarılması uygun görülmektedir.

- Coğrafyaya giriş;
- Güneş Sistemi'nin oluşumu; Kant La Plas ve Şmit Hipotezi;
- Ay ve Ay'ın safhaları

— Zamanın hesaplanması (takvim) : gün, ay ve yıl. Zaman dilimleri. Tarih değiştirme çizgisi.

— Atmosferin tanımı. Atmosferin kalınlığı.

— Hava sıcaklığının ölçülmesi. Ortalama günlük, aylık ve yıllık sıcaklık. Atmosfer basıncının ölçülmesi.

— Bulutlar, Hava durumu ve İklim. Başlıca iklim tipleri.

Bu şekilde programdan birinci ve beşinci ünite çıkarılmıştır. Birinci ünite : Coğrafya'ya giriş, beşinci ünite ise : Zamanın hesaplanması, (takvim).

Yapılacak değişmelerle program, içerik açısından sadeleştirilmiş, eski programdan ise harita bilgisi ünitesi içerisinde yer alan konular iki ders saati yerine (4 + 4), 4 ders saati konuların işlenişine ve 4 ders saati ile uygulama derslerinde; haritayı okuma, alan gezileri yapılarak öğrencilerin pusula ve harita ile yönleri bulma uygulamaları öngörülmektedir.

Dünya'nın katmanları (litosfer, hidrosfer, atmosfer ve hiyosfer) ünite konuların işleniş 13 ders saatinde" 11 ders saati ile gerçekleşmesi daha önce görmüş olduğunuz bu üniteden çıkarılacak olan konular bu olanağı sağlayacaktır.

Harita bilgisi ünitesinin gerçekleşmesi için artan ders saatleri ile öğrencilerde kartografya – harita bilgisi ve becerileri kazandırılmaya ve alanda uygulama yapılması mümkün olacaktır.

Uygulamalı derslerde elde edilen bilgi ve becerilerle öğrenciler orta öğretime daha hazırlıklı ve alt yapısı oluşturulmuş şekilde devam edeceklerdir. Çünkü şu ana kadar yapılan incelemelerde, orta öğretim gören öğrencilerin kartografya bilgisinin yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır.

5. sınıf coğrafya öğretim programındaki değişikliklerle, içerikteki konularda önceki programa göre, ders konusu saatleri (22:15), 22'ye azaltılmış, (27:10) uygulama ders saatleri ise 15 ders saatine çıkarılacak. Bu şekilde ders konu

saatlerinin 27'den 22'ye indirilmesiyle, öğretim yılı içerisinde, haftada bir ders saati olmak üzere konuların hepsinin işlenmesi sağlanacaktır.

6. Sınıf Coğrafya Öğretim Programında, toplam yıllık ders saatlerinin %55'i veya 41 ders saati konuların işlenişine ayrılmıştır. Bu da programdan, daha önce bahsettiğimiz gibi Avrupa bölge ve ülkelerinin doğal coğrafi özelliklerini konulardan çıkarılarak gerçekleştirilebilir. Bu şekilde bölgelerin özellikleri yerine tüm Avrupa ülkeleri coğrafyasına içerikte olay yer verilecektir. Ayrıca, öngörülen daha 5 konuyu kapsayacak yeni bir ünitenin programa girmesi olanaklı olacaktır.

1. Avrupa'daki bölgelerin ekonomik özellikleri ve gelişmesi.
2. Avrupa'da ulaşımın coğrafi önemi.
3. Kıtanın çevre sorunları.
4. Avrupa Birliği.
5. Avrupa Birliğinin Dünya'daki yeri ve önemi.

Bu konuların 6. sınıf programına girmesiyle Avrupa kıtası ile ilgili edinilecek bilgilerin gerçekleşmesini sağlayacaktır. Ders konularının işleniş için 44 ders saati veya toplam ders saatinin (yıllık 72) %60'ını kapsayacak şekilde, öğrenciler için fazla yüklü olmayacaktır.

7. Sınıf Coğrafya Öğretim Programında, Avrupa kıtası hariç tüm diğer kıtaların coğrafyası okutulmaktadır. Bunun için konuların öğretimine ait programda planlaştırılmış ders saatleri fazladır. Bu programın da içeriğinden alınması gereken konular mevcuttur.

Programda önce kıtaların doğal coğrafi özellikleri daha sonra bölgelerin doğal coğrafi özellikleri ve her bölgeden örnek ülke seçilerek program içeriğinde verilmiştir.

Mevcut programda kıtaların iklim özellikleri verilirken, iklim faktörleri de ayrı ders saatlerinde okutulmaktadır.

Bu programda yapılması gereken değişiklikler arasında; iklimi etkileyen faktörlerin daha önce 6. sınıf Avrupa coğrafyasında görüldüğü için, burada sadece hatırlatılması gereklidir. Aynı şekilde kıtaların iklim tipleri ve bitki örtüsü daha önce görüldüğü için (Avrupa coğrafyası) burada hatırlatılması iklim ve bitki örtüsünün ise coğrafi dağılımı verilmesi uygundur. İklim tiplerinden muson, ekvatorial ve tropikal iklim ve bitki örtüsünün özellikleri verilmesi gerekmektedir.

6. sınıf coğrafya öğretim programı içeriğinde, iklim tiplerinden, kutup, subkutup (tundra) Atlas, ılıman karasal, karasal ve Akdeniz iklimi ve bitki örtüsü özellikleri verilmiştir.

Kıtaların iklim ve bitki örtüsü konuları işlenirken, iklim ve bitki örtüsünün dikey sıralanması konusunda Avrupa'nın Alp dağlarındakinden farklı özellikleri bahsetmek gerekmektedir.

Asya kıtasının coğrafyası, daha doğrusu bölgelerin coğrafyası işlenirken Orta Asya'ya değinmek gerekli görülmektedir. Fakat, Orta Asya'nın doğal coğrafi özelliklerinin büyük bir kısmı Çin Halk Cumhuriyeti'nin coğrafi özellikleri ve 6. sınıfta Rusya'nın coğrafi özellikleri işlenirken; öğrenciler aynı zamanda Orta Asya'nın da özelliklerini tanıyabilmektedirler. Özellikle Çin'in coğrafi özellikleri işlenirken, çünkü alanının en büyük kısmı Orta Asya bölgesinde bulunmaktadır.

Afrika coğrafyası konularından çıkarılması gereken konular; kıtanın, bölgelerin ve ülkelerin coğrafi özellikleri verilirken aynı bilgilerin tekrarlanmaması gerekir. Daha önce görülen iklim tiplerinin ve bitki örtüsünün özelliklerinden bazı bilgilerin tekrar verilmemesi için bu konuların çıkarılması gerekmektedir. Dünyadaki gelişmeleri takip ederek en uygun ülkelerin coğrafyasının programa girmesi önemli görülmektedir.

Amerika coğrafyası konularında da değişiklikler yapılmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Programdan çıkarılması gereken konulardan bazıları : Amerika'nın keşfedilmesi, işgal edilmesi ve yerlilerin (Kızılderililerin) tepki vermesi gibi konular, çünkü tarih derslerinde de coğrafi keşifleri, Amerika karasında eski uygarlıklar konuları olarak okutulmaktadır.

Sonuç olarak, Amerika kıtasının doğal coğrafi özelliklerinin dokuz ders saati ile okutulması bölgelerin ve örnek ülkelerin coğrafyası oluşturulurken aynı bilgiler tekrarlanmaması sağlanacaktır.

7. sınıf programında yeni bir ünitenin eklenmesi de uygun görülmektedir. Bu ünite Dünya'nın Küreselleşmesi ve Evrensel Dünya ile adlandırılarak 4 ders saat ile işlenerek, 6. ve 7. sınıflarda Kıtalar Coğrafyası görüldükten sonra Dünya'ya genel bir bakış oluşturacaktır.

7. sınıf coğrafya öğretim program içeriğindeki konularda yapılması gereken değişikliklerle, ders konularının işleniş ve ders tekrarı saatleri arasındaki orantı 44:30 olarak, yıllık ders fonunun %60'ı ders konuların işlenişine, 30 ders saati ise ders tekrarına verilmiştir. Mevcut programda ise ders konuların işlenişine 55 ders saati verilmiştir. Bu değişmelerle program içeriğinden 11 ders konusu veya %14 ile hafifleştirilip programın uygulanması kolaylaştırılacaktır.

8. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı, Makedonya Cumhuriyeti'nin ilânından sonra 1992 yılında Makedonya Pedagoji Kurumu tarafından getirilmiştir.

Bu programda Makedonya Coğrafyası konularına yer verilmiştir.

Programın genel değerlendirilmesi yapılırken, çok fazla değişikliğe uğramasına gerek duyulmamaktadır. Sadece rölyefin, iklimin, akarsuların, toprakların, bitki örtüsü ve hayvan toplulukların ekonomik önemi konularının çıkarılması uygun görülmüştür.

Ders konularının işlenmesi ve tekrar için planlaştırılmış (43:31) oranı ile toplam ders saatlerinin %58'i konuların işlenişine ayrılmıştır.

Aşağıdaki tabloda program içeriğinden çıkarılan konular ile ders konuları saatlerinin ve ders tekrarı saatlerinin oranının değiştiğini görebiliriz. Bu durum programın hafiflemesini sağlayacaktır. Aşağıda Tablo 1’de de görüldüğü gibi.

Tablo 1. Ders Konularının Gerçekleşmesine Ait Ders Saatlerinin Yüzdeliği

Sınıf	Mevcut programda ders konularının gerçekleşmesine ait ders saatlerinin yüzdeliği	Alternatif programda ders konularının gerçekleşmesine ait ders saatlerinin yüzdeliği	Ders konularının gerçekleşmesi için ders saatlerinin azalması ve artırılması yüzdeleriyle hesaplanmıştır
Beşinci	%73 (27:10)	%60 (22:15)	-%13
Altıncı	%55 (41:33)	%60 (44:30)	+%5
Yedinci	%74 (55+19)	%60 (44:30)	-%14
Sekizinci	(%61 (45:29)	%58 (43:31)	-%3

Coğrafya öğretim programların içeriğindeki değişiklikleri, programın amaçlarına da yansımaktadır. Özellikle coğrafya öğretiminin genel amaçları şu şekilde ifade edilmiştir; öğrencilere uzay ve gök cisimlerini kavratmak; ülkemizin ve diğer ülkelerin coğrafi özellikleri ile ilgili bilgiler kazandırmak; yurt sevgisini geliştirmek ve milletler arası birlik ve işbirliğini güçlendirmek.

Coğrafya öğretiminin amaçları :

Mevcut coğrafya öğretim programlarındaki amaçlarda öngörülen değişimlerle amaçlar şu şekilde ifade edilebilir :

1 Amaç : Uzayın tanımı ve uzayda hüküm süren konuları öğrencilere kavratmak.

2 Amaç : Uzayda bir gök cisimi olarak yer alan Dünya'nın özelliklerini tanıtmak ve kavratmak.

3. Amaç : Dünya katmanlarının (litosfer, hidrosfer, atmosfer ve biyosfer) temel özellikleri hakkında bilgi kazandırmak.

4. Amaç : Harita bilgisini; çeşitli harita ve atlasları okuma ve yorumlama yeteneğini geliştirilmek; harita kullanma becerisini geliştirmek ve hayatta uygulanmasını öğretmek.

5 ve 6. Amaç : değişikliğe uğramamıştır.

7. ve 8. amaçların yerine şu amaç uygun görülmüştür : Coğrafya öğretiminde devamlı güncel konuların dile getirilmesini, öğrencilerin sürekli dünyadan ve ülkesinden coğrafi olaylarını takip etmesini teşvik etmek; öğrencinin kendi başına farklı coğrafi olayları öğrenmesi ve takip etmesi ve kendisini coğrafya alanında yetiştirmesini sağlamak.

Programın içeriğinde yapılması gereken değişikliklerle beraber, içerikten çıkarılacak konuların özel amaçları da kaldırılmalıdır.

Programdaki yapılacak değişikliklerle ilgili beklentiler nelerdir :

Genel olarak, ilköğretim coğrafya öğretim programlarındaki değişmelerle, program içeriğindeki konuların azalması, programın ağır olmaktan, uygun hale gelmesi (içerikten konuların %6 oranı ile hafiflemesi) öğrencilerin daha kolay ve verimli bir şekilde, konuların mantıki bir sıra ile kavramaları beklenmektedir.

Programlardaki değişmelere uygun ve kitap yazma ilkelerini gözönünde bulundurarak coğrafya kitaplarının da hazırlanması gerekmektedir.

Özellikle 5. sınıflara ait yeni kitabın hazırlanması gerekir. 6. sınıf kitaplarında programa uygun bazı konuların çıkarılıp, bazılarının da eklenmesi şeklinde yazılması gerekir. Aynı şekilde 7. sınıf kitapları da düzenlenmelidir.

Hazırlanacak olan coğrafya kitaplarındaki konuların; problem çözme yöntemiyle işlenebilmesine uygun, konuları tamamlayacak şekilde; grafikler, renkli resimler, şekiller ve kitaplarda kullanılacak kağıt ise kaliteli olmalıdır.

Öğretmenler, eğitimleri sırasında programlarda verilmiş Makedonya Coğrafyası konularını çok fazla görmeden veya başka derslerde Yugoslavya Coğrafyası gibi dersinde ayrıntılı bir şekilde görmedikleri için, öğretmenlere; seminerlerde bu konuların öğretimini daha kaliteli ve başarılı yapabilmeleri için bilgi verilmelidir. Aynı zamanda öğretmenlerin eğitim psikolojisi, öğretim ve öğretim süreçleri alanında eğitilmeleri ve geliştirilmelerine gidilmeli ve seminer ile kurslar düzenlenmelidir.

Öğretmenlerin coğrafya öğretiminde, öğretim yöntemleri ve araç-kullanarak aktif ve başarılı bir coğrafya öğretimi gerçekleştirmeleri beklenmektedir.

Programın uygulamada daha verimli olabilmesi ve amaçlara ulaşabilmesi için coğrafya yayınları konusunda; coğrafya okuma kitapları, öğrenciler için iş defterleri, öğretmen kılavuzu vb. hazırlanması ve kullanılması programın uygulamada daha kolay gerçekleşmesini sağlayacaktır. Öğrencilerde ise bilgilerin kalıcı, becerilerin gelişmesini, konuların ezbere dayalı değil, mantıksal düşünmeyi geliştirecek ve öğrencinin kendi başına çalışmasını sağlayacak biçimde faydalı olacaktır.

İlköğretim 5. 6. 7. ve 8. Coğrafya Dersi Öğretim Programları

Amaç ve Görevleri

İlköğretim okullarında coğrafya öğretiminin **genel** amaçları

Öğrencilere

— Uzay ve gök cisimleri; ülkemizin, komşu ve diğer ülkelerin coğrafi özellikleri hakkında bilgi kazandırmak, yurt sevgisini geliştirmek ve uluslararası birlik ve beraberlik duygusunu ve işbirliğini güçlendirmek.

İlköğretim okullarında coğrafya öğretiminin (görevleri) **özel** amaçları :

Öğrencilere

1. Uzayın tanımını kavratmak.

2. Uzayda, gök cisimi olarak yer alan Dünya'nın özelliklerini tanıtmak ve kavratmak.

3. Dünya katmanlarının (Litosfer, hidrosfer, atmosfer ve biyosfer) temel özelliklerini öğretmek.

4. Harita bilgisi; çeşitli harita ve atlasların okunması ve yorum yapılması, bunlardan yararlanabilmek için haritayı kullanma becerisini geliştirmek ve hayatta uygulamasını sağlamak.

5. İnsanın ve toplumun doğal coğrafi ortamla çevreyle ilişkisini kavratmak; bunların aralarındaki etkileşimi ve bunun sonucunda ortaya çıkan değişimleri ve gelişmeler kavratmak.

6. Ülkemizin doğal coğrafi ve ekonomik özellikleri ile Dünya'nın farklı bölge ve ülkelerinin doğal coğrafi ve ekonomik özellikleri ile ilgili bilgilerini kazandırmak, yurt sevgisini geliştirmek, dünyada sulh ve barış ve dünyadaki gelişmelerin olumlu yönde sürdürülmesi için milletler arası anlayışın, birlik ve beraberliği, hoşgörü ve yardımlaşma duygularını geliştirmek.

7. Coğrafya öğretiminde güncel konuların devamlı gündeme getirilmesiyle; öğrencinin sürekli dünyadan ve ülkesinden coğrafi olayları takip etmesi teşvik etmek. Öğrencinin kendi başına farklı coğrafi olayları keşfetmesi, öğrenmesi ve takip etmesi, kendisini coğrafya alanında yetiştirmesini sağlamak.

Tablo 2. Makedonya Cumhuriyeti İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Coğrafya Dersi Öğretim Programının Sınıflara Göre Haftalık Ders Saati Dağılımı

SINIF	5.SINIF	6.SINIF	7.SINIF	8.SINIF
COĞRAFYA	1 SAAT	2 SAAT	2 SAAT	2 SAAT

11.2.1. 5. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı

Haftada bir ders olmak üzere her sınıf için 36 haftada toplam 36 saatlik bir süre öngörülerek hazırlanmıştır.

5. Sınıf Haftalık 1Ders Saati – Yıllık 36 Ders Saati

GENEL (FİZİKİ) COĞRAFYA

Özel Amaçlar

İlköğretimin bu basamağında coğrafya dersi öğretim programının amaçları :

Öğrencilere :

1. Uzay ve uzay boşluğunun sonsuz olduğunu kavratmak.
2. Güneş Sistemi'nde gök cisimlerinin aralarında bir sıra izleyerek yer aldıklarını öğretmek,
3. Güneş sisteminde Dünya'nın yerini ve Güneş Sisteminde yer alan tüm gök cisimlerinin aynı maddeden oluştuğunu kavratmak,
4. Dünya'nın şekli ve büyüklüğü hakkında bilgi kazandırmak,
5. Gündüz ve gecenin, Dünya'nın günlük hareketi sonucu; mevsimlerin oluşum ve değişmesi ise Dünya'nın yıllık hareketi sonucu olarak ortaya çıkması olayını kavratmak,
6. Dünya'nın tamamının aynı ölçüde ısınmamasının nedenlerini ve coğrafya haritasında başlıca beş iklimi kuşağını ayırt edebilmek.
7. Ölçeğin tanımını ve kullanılmasını, yeryüzünde iki yer arasındaki gerçek uzunluğu harita üzerinde, ölçek kullanarak hesaplanmasını öğretmek.
8. Haritanın yönlerini kavratmak.

9. Harita ve topografya işaretlerini öğretmek ve haritanın okutulmasını kavratmak.

10. Coğrafya enlemi ve boylamı verilmiş olan noktaların, haritada coğrafi koordinatlarını belirledikten sonra, o yeri haritada bulabilme becerisini kazandırmak.

11. Renklendirme, eşyüksekti (izohips) yöntemiyle hazırlanmış haritalardan rölyefin okutulmasını öğretmek.

12. Ölçeklerine göre, plân, topoğrafya ve coğrafya haritalarının birbirinden farklı özellikleri ve ölçekleri olduğunu kavratmak. Harita içeriğine göre ise haritaları, fiziki, siyasi ve ekonomik haritalar olarak ayırt edebilme yeteneğini kazandırmak.

13. Haritalarda kıtaları ve okyanusları ayırt etmek, kavrayabilme ve gösterebilme becerisini geliştirmek.

14. Yeryüzünde büyük rölyef şekillerinin iç kuvvetlerin etkisiyle oluştuğunu kavratmak.

15. Volkan ve depremlerin doğal afetler olarak insanlara büyük maddî ve manevi zarar getirmesi ve bu konuda uluslararası yardımlaşmanın büyük önem taşıdığını ve yapılmasının gerektiği bilincini kazandırmak.

16. Hidrografik yapılarının ve içme suyunun insan hayatındaki önemini ve bunların arasındaki ilişkiyi örneklerle açıklayarak kavratmak.

17. Akarsu aşındırması, yeryüzünde rölyefin şekillendirilmesinde nasıl etkili olduğunu açıklamak.

18. Hava sıcaklığı, atmosfer – hava basıncı, rüzgâr, havanın nemi ve yağışların birbiriyle olan ilişkilerinin neden ve sonuçlarını kavratmak.

19. Dünya katmanlarının (litosfer, hidrosfer, atmosfer ve biyosfer) kirletici faktörlerden korunması, özellikle biyosferin canlı varlıkları arasında insanın da

yaşadığı doğal ortamın, insan ve toplum tarafından korunması ve sorumluluk duygusunu geliştirmek.

20. Dünyadaki nüfus ve ırk grupları hakkında bilgi kazandırmak.

KONULAR

1. Uzay ve Dünya (7 ders saati)

— Uzay (tanımı), uzay-gök cisimleri, yıldızlar, Galaksi (Samanyolu), Güneş ve Güneş Sistemi (gezegenler, küçük gezegenler, uydular, meteorlar ve kuyruklu yıldızlar) Güneş Sistemi'nde Dünya'nın yeri.

— Dünya'nın şekli ve boyutları : Dünya'nın küresel ve elipsoid şekli, yerküre, kutuplar, paralel ve meridyenler, coğrafya enlemi ve boylamı. Dünya'nın ekvator ve meridyen çemberinin yarıçapı ve çevre uzunluğu, yeryüzü (yüzölçümü).

— Dünya'nın hareketleri : Dünya'nın günlük hareketi. Dünya'nın günlük hareketi ve sonuçları; gündüz ve gecenin oluşması. Dünya'nın yıllık hareketi ve sonuçları; gündüz ve gece sürelerinin değişmesi, mevsimlerin oluşması ve değişmesi, iklim kuşakları.

2. Harita bilgisi (4 ders saati)

— Haritanın tanımı, ölçek ve ölçeklerine göre haritalar.

— Haritanın içeriği, harita işaretleri, mutlak ve bağıl yükselti. Haritada rölyefin renklendirme ve izohips yöntemiyle gösterilmesi, konusuna göre harita çeşitleri.

— Coğrafya ve topoğrafya haritalarının uygulanması, öğrencilere coğrafi alanda saat, pusula ve topoğrafya haritası yardımıyla yönlerini bulma becerisini kazandırmak (alanda uygulama yapmak).

3. Dünya'nın Katmanları (Litosfer, Hidrosfer, Atmosfer ve Biyosfer) (11 ders saati)

3.1. Yerkabuğu – Litosfer (4 ders saati)

— Yerkabuğu – litosferin yapısı : tortul, volkanik ve metamorfik (başkalaşmış) kayalar.

— Dünya'nın kara yüzeyi, karalın kıtalara ve adalara ayrılışı. Yarımkürelerde kara ve su yüzeylerinin dağılımı.

— Yeryüzünde rölyef şekilleri ve rölyefin önemi.

— Volkanlar ve depremler ve bunların coğrafi dağılışı.

3.2. Dünya'nın Su Küresi (Hidrosfer) (3 ders saati)

— Dünya'nın su yüzeyi (Dünya denizi), okyanusların yarım kürelere dağılımı. Deniz suyunun hareketleri; dalgalar, gelgit olayı ve deniz akıntıları.

— Karadaki sular; akarsular ve göller.

— Suların insan hayatındaki önemi ve suların korunması.

3.3. Dünya'nın Hava Küresi – Atmosfer (2 ders saati)

— Atmosferin yapısı ve katları. İklim elemanları ; hava sıcaklığı, hava – atmosfer basıncı, hava hareketleri, havanın nemi ve yağışlar.

— Hava kirleticileri ve korunması için alınması gereken önlemler.

3.4. Dünya'nın Canlı Küresi – Biyosfer (2 ders saati)

— Dünyada bitki örtüsü ve hayvan toplulukları, coğrafi dağılışı ve dağılışını etkileyen faktörler.

— Dünya'da nüfus ve ırk grupları.

11.2.2. 6. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı

Haftada ikişer ders saati olmak üzere, 36 haftada toplam 72 saatlik bir süre öngörülerek hazırlanmıştır.

AVRUPA COĞRAFYASI

İlköğretimin bu basamağında coğrafya dersi öğretim programının amaçları

Özel amaçlar

Öğrencilere :

1. Avrupa'nın coğrafi özelliklerini bir bütün olarak kavratmak.

2. Avrupa'nın coğrafi özelliklerini öğretirken, insan etkinliklerinin doğal ortamla etkileşimini kavratmak. Bölge ve ülkelerin coğrafi ortam ve özelliklerinin ne düzeyde gelişmiş olduğu konusunda, öğrencilerin sonuç çıkarabilme yeteneğini geliştirmek.

— Konuların çoğunda, doğal ortam, insan etkinlikleri ve üretim arasındaki etkileşimi birçok örneklerle açıklamak ve önemini vurgulamak.

— Aktif bir öğrenme için öğrencilerin; atlas, tematik haritalar, grafikler, diyagramlar ve çeşitli dergilerden faydalanabilme yeteneğini ve becerisini geliştirmek.

— Avrupa'da gelişen çağdaş olayları ve problemleri takip etme alışkanlığını kazandırmak, Dünya'da birçok sorunların çözümlenmesi; özellikle Avrupa'daki problemlere çözüm bulma gücünü ve ilgisini geliştirmek.

KONULAR

1. Avrupa'nın doğal-coğrafi özellikleri (12 ders saati)

— Adı, sınırları, büyüklüğü ve coğrafi durumu.

— Kıyıların girintiliği ve çıkıntılığı

— Rölyef : Avrupa'nın rölyef şekilleri, genç sıra dağlar ve plâtolar. Eski çöküş dağlar ve düzlükler.

— İklim ve bitki örtüsü özellikleri : İklim faktörleri, iklim ve bitki örtüsü bölgeleri : kutup, subkutup (tundra), Atlas, ılıman, karasal ve Akdeniz iklim bölgesi (iklim, bitki örtüsü, hayvan toplulukları ve toprak türleri arasındaki ilişkiler verilmiştir). İklim ve bitki örtüsünün dikey sıralanışı.

— Hidrografya : Akarsular ve göller

2. Avrupa'nın Nüfusu ve Bölgeleri (2 ders saati)

— Nüfus : Nüfus sayısı ve nüfusun yoğunluğu. Avrupa'da uluslar.

— Avrupa'nın bölgelere ayrılması. Bölgelerin coğrafi durumu.

3. Avrupa Ülkelerinin Coğrafyası (24 ders saati)

3.1. Güney Avrupa (9 ders saati)

— Balkan Yarımadası : Coğrafi durumu ve siyasi bölgesel ayrılışı, Slovenya, Hırvatistan, Bosna ve Hersek, Federal Yugoslavya Cumhuriyeti, Bulgaristan, Yunanistan ve Arnavutluk'un Coğrafyası.

— Apenin Yarımadası : Doğal özellikleri ve nüfusu İtalya'nın ekonomik özellikleri.

— Piriney – İber Yarımadası : Doğal özellikleri, nüfusu ve siyasi – bölgesel ayrılışı İspanya'nın ekonomik özellikleri.

3.2. Batı Avrupa (3 ders saati)

— Büyük Britanya : Doğal özellikleri, nüfusu ve ekonomik özellikleri.

— Fransa : Doğal özellikleri, nüfusu ve ekonomik özellikleri

— Benelüks : Doğal özellikleri, nüfusu ve ekonomik özellikleri.

3.3. Kuzey Avrupa (2 ders saati)

İskandinavya Yarımadası : Doğal özellikleri, nüfusu ve siyasi bölgesel ayrılığı. İsveç'in ekonomik özellikleri.

Finlandiya ve Danimarka : Doğal özellikleri nüfusu ve ekonomik özellikleri karşılaştırılarak verilmiştir.

3.4. Orta Avrupa (6 ders saati)

— Almanya : Doğal özellikleri, nüfusu ve ekonomisi.

— Polonya : Doğal özellikleri, nüfusu ve ekonomisi.

— Alp ülkeleri : (İsviçre ve Avusturya) : Doğal özellikleri, nüfusu ve ekonomisi.

— Çekya ve Slovakya – Doğal özellikleri, nüfusu ve ekonomik özellikleri.

— Macaristan : Doğal özellikleri, nüfusu ve ekonomisi.

— Romanya : Doğal özellikleri, nüfusu ve ekonomisi.

3.5. Doğu Avrupa (5 ders saati)

— Rusya : Doğal özellikleri, nüfusu ve ekonomisi.

— Beyaz Rusya : Doğal özellikleri, nüfusu ve ekonomisi.

4. Avrupa'nın Çağdaş Gelişiminin Temel Özellikleri ve Sorunları (5 ders saati)

— Avrupa bölgelerinin farklı ekonomik gelişimi ve özellikleri.

— Avrupa’da ulaşımın coğrafi açıdan önemi.

— Kıtanın çevre sorunları.

— Avrupa Birliği.

— Avrupa Birliğinin Dünya’daki yeri ve önemi.

11.2.3. 7. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı

Haftada ikişer ders olmak üzere, 36 haftada toplam 72 saatlik bir süre öngörülerek hazırlanmıştır.

AVRUPA DIŞI KITALARIN COĞRAFYASI : ASYA, AFRİKA, KUZHEY, GÜNEY AMERİKA VE AVUSTRALYA (OKYANUSYA) COĞRAFYASI.

İlköğretimin 7. sınıfında coğrafya dersi öğretim programının amaçları

Özel Amaçlar

1. Avrupa dışı kıtaların (Asya, Afrika, Kuzey ve Güney Amerika ve Avustralya (Okyanusya)’nın doğal ve ekonomik özellikleri hakkında bilgi kazandırmak. Dünya’da olagelen coğrafi, ekonomik ve toplum sorunlarını takip etme gerekliliği bilincini kazandırmak.

2. Coğrafi açıdan Dünya’yı algılama, yeni coğrafi kavram ve objeler ile ilgili bilgiler kazandırmak. Dünya Coğrafya Haritası üzerinde coğrafi düşünceleri ve genellemeleri yapabilme yeteneğini geliştirmek.

3. Bu kıtaların bölgelerinin (bölgesel) tipik coğrafi özelliklerini tanıtmak, ülkelerin gelişmesini halkın hayat şartları ve biçimi ile etkinliklerinin, genel olarak toplumun gelişmesine katkılarının yapılması bilincini kazandırmak.

4. Ülkelerin ve ulusların özelliklerini tanımak ve bu konuda bilgi edinmek, ulusların dünyanın ayrılmaz bir parçası olarak, birlik içinde yaşayan, bu birliğin,

beraberliğin sürdürülmesiyle ancak ayakta kalabilme imkanı olacağı bilincini kazandırmak.

5. Çağdaş dünyanın; mekân, ekonomik, kültür ve siyasi bir bütün olarak gelişmesi, çağdaş insanın gerek duyduğu coğrafi bilgileri kendisinin öğrenmesi yeteneğini geliştirmek.

6. Aktif öğrenme yollarıyla (yöntemiyle) öğrencilerin, atlas, harita, tematik haritalar, grafikler, diyagramlar ve dergilerden bilgi edinme yöntemlerini öğretmek.

KONULAR

I.ASYA COĞRAFYASI (11 ders saati)

1. Doğal – Coğrafi Özellikleri (4 ders saati)

— Adı, sınırları, büyüklüğü ve coğrafi durumu. Kıyıların girintiliği ve çıkıntılığı.

— Rölyef : Asya'nın makro-büyük rölyef şekilleri, genç sıra-zincir dağlar ve plâtolar, eski çökmüş dağlar ve düzlükler.

— İklim ve bitki örtüsü özellikleri : iklim etkenleri.

— İklim ve bitki örtüsü bölgeleri : Kutup, subkutup (tundra), karasal, çöl, Akdeniz, step-çöl, muson, tropikal ve ekvatorial iklim ve bitki örtüsü bölgeleri (iklim, toprak, bitki örtüsü ve hayvan toplulukları birbirleriyle ilişkili olarak verilmiştir.) İklim ve bitki örtüsünün dikey sıralanışı.

— Hidroğrafya : Akarsular, akarsu havzaları, göller.

2. Nüfusu ve Bölgeleri (1 ders saati)

— Nüfus ve nüfusun yoğunluğu. Irk grupları ve uluslar.

— Asya'nın bölgelere ayrılması.

3. Asya'nın Bölge ve Ülkelerin Coğrafi Özellikleri (6 ders saati)

3.1. Doğu Asya (2 ders saati)

- Coğrafi durumu ve siyasi – bölgesel ayrılığı.
- Çin Halk Cumhuriyeti; Doğal özellikleri, nüfusu ve ekonomisi.
- Japonya : Doğal özellikleri, nüfus ve ekonomisi.

3.2. Güneydoğu Asya (1 ders saati)

- Coğrafi durumu ve bölgelere ayrılması.
- Ada ülkeleri (Endonezya ve Filipinler) : Doğal özellikleri, nüfusu ve bölgenin siyasi ayrılığı, ekonomik özellikleri.
- Yarımada ülkeleri : Doğal özellikleri, nüfusu ve siyasi bölgesel ayrılığı. Ekonomik özellikleri.

3.3. Güney Asya (1 ders saati)

- Coğrafi durumu ve siyasi bölgelere ayrılığı.
- Hindistan'ın doğal özellikleri, nüfusu ve ekonomisi.

3.4. Güneybatı Asya (2 ders saati)

- Coğrafi durumu ve siyasi bölgelere ayrılığı.
- Türkiye : Doğal özellikleri, nüfusu ve ekonomik özellikleri

II. AFRIKA COĞRAFYASI (9 ders saati)

1. Doğal – Coğrafi özellikleri (4 ders saati)

- Adı, sınırları, büyüklüğü ve coğrafi durumu, kıyıların girintiliği ve çıkıntılığı,

— Afrika'nın rölyefi : genel özellikleri ve rölyef bölgelerine ayrılması. Alçak ve Yüksek Afrika. İklim ve bitki örtüsünün dikey sıralanışı.

— İklim ve bitki örtüsünün özellikleri : İklim etkenleri.

— İklim ve bitki örtüsü bölgeleri : ekvatorial, tropikal ve subtropikal.

— Hidrografya : Afrika'nın akarsuları ve gölleri.

2. Nüfus ve Bölgeleri

— Nüfusu ve nüfus yoğunluğu. Afrika'da uluslar. Afrika'nın bölgelere ayrılışı.

3. Bölgelerin ve Ülkelerin Coğrafyası (40 ders saati)

3.1. Kuzey Afrika : Coğrafi durumu, doğal özellikleri ve nüfusu. Siyasî bölgelere ayrılışı. Arap Mısır Cumhuriyeti'nin ekonomik özellikleri.

3.2. Doğu Afrika : Coğrafi durumu, doğal özellikleri ve nüfusu. Siyasi bölgelere ayrılışı. Etiyopya'nın ekonomik özellikleri.

3.3. Batı Afrika : Coğrafi durumu, doğal özellikleri nüfusu ve siyasi bölgesel ayrılışı. Zaire'nin ekonomik özellikleri.

3.4. Güney Afrika : Coğrafi durumu, doğal özellikleri, nüfusu ve siyasi bölgesel ayrılışı, Güney Afrika Cumhuriyeti'nin ekonomik özellikleri.

III. AMERİKA COĞRAFYASI (16 ders saati)

1. Coğrafi Durumu ve Bölünüşü (1 ders saati)

— Amerika kıtasının genel olarak coğrafi durumu. Amerika'nın bölünüşü : Kuzey, Orta ve Güney; Anglo Amerika ve Latin Amerika.

2. Kuzey Amerika (8 ders saati)

2.1. Doğal – Coğrafi özellikleri (3 ders saati)

— Coğrafi durumu, büyüklüğü ve sınırları, kıyıların girintiliği ve çıkıntılığı, rölyefin özellikleri.

— İklimin özellikleri : İklim etkenleri. İklim ve bitki örtüsü bölgeleri : subtropik, ılıman, karasal, çöl, subkutup ve kutup bölgesi iklim ve bitki örtüsünün dikey sıralanışı.

Hidrografik özellikleri : Akarsular, havzalar ve göller.

2.2. Nüfusu ve Siyasi Ayrılışı (1 ders saati)

— Nüfusu ve nüfus yoğunluğu, yerli halkı ve göçmenler.

— Siyasi bölgesel ayrılışı.

2.3. Ülkelerin Coğrafyası (4 ders saati)

—Kanada : Doğal coğrafi özelliği, nüfusu ve ekonomisi.

—ABD : Doğal coğrafi özelliği, nüfus ve ekonomisi.

—Meksika : Doğal coğrafi özellikleri, nüfusu ve ekonomisi

3. Orta Amerika (6 ders saati)

— Coğrafi durumu, doğal özellikleri, nüfusu ve ekonomik özellikleri.

— Siyasi bölgelere ayrılışı

4. Güney Amerika (6 ders saati)

4.1. Doğal – Coğrafi Özellikleri (3 ders saati)

— Coğrafi durumu, sınırları ve büyüklüğü kıyıların girintiliği ve çıkıntılığı : kuzey, doğu ve batı kıyıları. Rölyef : Batıda genç – sıra – zincir dağları ve plâto. Amazon ve Lapata düzlüğü ve Eski Çökmüş Dağlar Bölgesi.

— İklim ve bitki örtüsü özellikleri : İklim etkenleri, iklim ve bitki örtüsü bölgeleri : ekvatorial, tropikal, subtropikal, ılıman karasal ve çöl iklim bölgesi. (İklim, bitki örtüsü, toprak ve hayvan toplulukları birbirleriyle ilişkili olarak verilmiştir).

—Hidrografik özellikleri : Akarsular ve deniz havzaları. Atlas ve Pasifik Okyanusu havzası.

4.2. Nüfusu ve Siyasi Ayrılışı (1 ders saati)

— Nüfusu ve nüfus yoğunluğu. Yerli halk ve göçmenler. Irkların karışımı – melez grupları.

—Bölgenin Siyasi Ayrılışı

4.3. Ülkelerin Coğrafyası (2 ders saati)

— Brezilya : Doğal özellikleri, nüfusu ve ekonomisi.

— Arjantin : Doğal özellikleri, nüfusu ve ekonomisi.

IV. AVUSTRALYA VE OKYANUSYA (3 ders saati)

1. Avustralya (2 ders saati)

— Coğrafi durumu, sınırları ve büyüklüğü, kıyıların girintiliği. Rölyef ve doğal özellikleri, enerji kaynakları madenler ve bunların dağılışı. İklim ve bitki örtüsü özellikleri, hidrografik özellikleri. Nüfusu ve ekonomisi.

2. Okyanusya (1 ders saati)

Coğrafi durumu. Okyanusya'nın ada gruplarına ayrılması. Doğal özellikleri. Nüfusu ve ekonomisi.

V. Kutup Bölgeleri (1 ders saati)

— Arktik ve Antartika'nın coğrafi özellikleri ve bunların Dünya'da önemi.

VI. Küresel Dünya (4 ders saati)

Dünya'nın ekonomik yönden "Gelişmiş Kuzey ve "Gelişmiş Güney" Dünya sorunlarından birisi.

— Birleşmiş Milletler UNESCO ve FAO örgütlerinin Dünya'da ki önemi.

— Dünya'da çağdaş demografik artış. Dünya'da yoğun yerleşmenin sorunları.

— Nüfus yoğunluğu ve sanayi bölgelerinin coğrafi ortama – çevreye ekolojik açıdan olumsuz etkisi.

11.2.4. 8. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı

Haftada ikişer ders saati olmak üzere, 36 haftada toplam 72 saatlik bir süre öngörülerek hazırlanmıştır.

MAKEDONYA COĞRAFYASI

İlköğretimin 8. sınıfında coğrafya öğretim programının amaçları

Özel Amaçlar

Öğrencilere :

1. Makedonya'nın, Balkan Yarımadasında ve genel olarak Avrupa'da çok karmaşık ve önemli bir coğrafi durumuna sahip olması ve bu durumdan kaynaklanan ve ortaya çıkan sonuçları kavratmak.

2. Makedonya'nın rölyef – yer şekillerini öğrenmek; haritada Makedonya'nın önemli yer şekillerini (dağları ve ovaları) çabuk ve doğru gösterme yeteneğini kazandırmak.

3. Ülkemizde iklim tiplerinin özellikleri, hüküm sürdüğü bölgeleri öğretmek, havayı kirleten faktörlerden korunması için alınması gereken önlemleri hakkında bilgi kazandırmak.

4. Makedonya haritasında, daha önce öğrenilmiş akarsu ve göllerini doğru bulma ve gösterme becerisini kazandırmak.

5. Makedonya'nın akarsu ve göllerinin ekonomik önemini; bunların kirletilme tehlikesi ve korunması için önlemlerin alınmasını açıklamak ve suların korunmasının önemli olduğunun bilincini geliştirmek.

6. Ülkemizde bitki örtüsünün ve hayvan topluluklarının özelliklerini, coğrafi dağılışı ve bunların korunması gerektiğini kavratmak.

7. Toprak türlerini, toprakların ekonomik önemini, dağılışını ve kirletici faktörlerden korunması ile ilgili bilgileri kazandırmak.

8. Makedonya'da nüfusun doğal artışını, istatistiksel bilgilerin, ilk yapılan sayımlardan günümüze kadar yorumun yapmak. Nüfusun yapısını oluşturan öğelerin özellikleri ve değişiklikleri ile ilgili bilgi kazandırmak.

9. Göçler ve nedenlerini kavratmak. Makedonya sınırları dışında yerleşmiş Makedonya halkının (ulusun) dağılışını örneklerle açıklamak.

10. Kent ve köy yerleşim yerleri, bunların fonksiyonel özellikleri ve aralarındaki ilişki ve bağlantıları ile kentleşme sorunlarının getirdiği sonuçları kavratmak.

11. Ülkemizin doğal zenginliklerini tanıtmak ve bunların rasyonel ve ekonomik bir şekilde kullanılmasına dikkat etmek.

12. Ülkemizde ekonomi – iktisadî kollarının gelişmiş düzeyini ve genel olarak ekonominin gelişmesiyle ilgili bilgiler kazandırmak.

13. Dilsiz (yazısız) Makedonya haritasında, iktisadi tesislerinin doğru yerlere geçirilmesi becerisini kazandırmak.

14. İktisadi – ekonomik dallarının gelişmiş düzeyine ilişkin grafikleri hazırlamak ve yorumunu yapmak.

Çağdaş coğrafi olaylarını sürekli takip etmeye ve öğrenmeye teşvik etmek, öğrencilerin, kendileri bu alanda geliştirmeleri yeteneğini kazandırmak.

KONULAR

1. Doğal – Coğrafi Özellikleri (20 ders saati)

a) Coğrafi durumu, sınırları ve büyüklüğü (2 ders saati)

—Makedonya'nın, Balkan ve Avrupa ülkesi olarak coğrafi durumu, sınırları, sınır geçitleri ve büyüklüğü (yüzölçümü)

b. Rölyef (6 ders saati)

—Rölyefin genel özellikleri

—Rodop dağlık bölgesi. Doğu Vardar Grubu dağları ve vadileri.
Makedonya'nın Düzlük Bölgesi, Batı Vardar Grubu dağları ve vadileri.

—Şar Dağı Bölgesi : Doğu ve Batı Grubu dağları ve vadileri

c. İklim (3 ders saati)

—İklim İklim faktörleri (etkenleri).

—İklim tipleri.

—Havanın kirletilmesi ve korunması.

d. Hidrografya (3 ders saati)

—Akarsular ve akarsu havzaları.

—Göller : Doğal ve baraj gölleri.

—Suların kirletilmesi ve korunması.

e. Bitki örtüsü ve hayvan toplulukları (2 ders saati)

—Bitki örtüsü ve hayvan toplulukların coğrafi dağılışı

—Bitki örtüsü ve hayvanat dünyasının korunması.

f. Topraklar (2 ders saati)

—Toprak türleri ve dağılımı

—Toprakların kirletilmesi

2. Nüfus ve Yerleşim Yerleri (7 ders saati)

a. Nüfus (5 ders saati)

—Nüfus ve nüfus sayımları, doğal nüfus artışı. Nüfusun özellikleri : Nüfusun yaş gruplarına ve cinsiyete göre dağılımı, aktif nüfus, nüfusun eğitim durumu, nüfusun etnik yapısı. Nüfus hareketleri, iç ve dış göçler, Makedonya Cumhuriyeti sınırları dışında yaşayan Makedon halkı (ulusu).

b. Yerleşim yerleri (birimleri) (2 ders saati)

—Kent yerleşim yerlerinin fonksiyonel özellikleri

—Kır yerleşmeleri-köyler.

3. Makedonya'nın Ekonomik Coğrafyası (18 ders saati)

Makedonya'da ekonominin gelişmesi.

a. Tarım

— Tarımın gelişmesinde doğal koşullar. Tarımcılık kolları çiftçilik, havancılık, ormancılık, av ve balık avcılığı.

b. Enerji kaynakları ve dağılışı

c. Maden zenginliği ve madenlerin dağılışı

d. Sanayi : Sanayi kolları : Metalürji, metal işletme sanayii, elektrik sanayii, kimya sanayii, inşaat malzemeleri sanayii, tekstil sanayii, besin sanayii, deri, plastik ve ayakkabı sanayii, tütün sanayii.

e. Ulaşım : Ulaşımı etkileyen faktörler. Ulaşım çeşitleri ve ulaşımın önemi

f. Ticaret : İç ticaret ve dış ticaret.

g. Turizm : Turizmin gelişmesini etkileyen faktörler. Turistik merkezleri.

12. PROGRAMLARIN UYGULANMASI

“Programların hazırlanması kadar, ayrıca ondan daha önemli olan programın uygulanmasıdır. Bir program ne kadar iyi hazırlanırsa hazırlansın, eğer iyi uygulanamıyorsa başarısız olacaktır.”

Programın Uygulanmasını Etkileyen Etkenler Genel Olarak Şunlardır :

a. Öğretmen Yetiştirme

Programın başarı ile uygulanabilmesinde en önemli öge, öğretmendir. Çünkü programa ruh kazandıran, onu etkin hale getiren ve doğrudan doğruya öğrenciyi etkilemeyen onu bir takım maddeler olmaktan çıkaran öğretmendir. Bunun için de öğretmen mesleki, genel kültür ve dalında, programların uygulanmasında, amaçların belirlenmesinde, amaçların davranışlara çevrilmesinde, konuların seçilmesinde ve objektif değerlendirme yapabilmesinde çok iyi yetiştirilmesi gereklidir.

b. Yöneticilerin Anlayışı

Programın uygulanmasında yöneticiler çok duyarlı olmalıdırlar. Bu konuda yetişmiş olmaları gereklidir. Öğretmene rehberlik edebilmelidirler.

c. Öğretim Sistemleri

Programlarda öğretim sistemleri hakimdir. Programlar bu sistemlere göre yapılır ve uygulanır.

Ülkemizde uygulanmakta olan programlarda çeşitli sistemlere yer verilmektedir. Bunları her derecedeki okul programlarında görmekteyiz.

İlköğretim okulu programlarında özellikle toplu öğretim ve proje sistemlerine, bireysel, grup ve ünite çalışma yöntem ve tekniklerine ağırlıklı olarak yer verilmiştir. Bu sistemler kendi tekniklerine uygun olarak uygulanabiliyorsa, o program sistemlere uygun olarak uygulanıyor demektir. Bunun tersi bir uygulama, programın uygulanmasını engeller. Bu bakımdan programların uygulanmasında öğretim sistemlerinin çok büyük etkisi vardır.

ç. Öğretim yöntemleri

Programın başarıya ulaşması ve amaçlara varabilmek için çeşitli biçimde etkinliklere ihtiyaç vardır. Bu etkinlikler programın öngördüğü, ilke yöntem ve tekniklerin uygulanması ile gerçekleşebilir.

Öğretmen dersin ve konunun özelliğine göre öğrenme ve öğretme yöntemlerini seçecektir. O zaman öğretmen ve öğrencilerin aktivitesi ile program uygulanmaya başlanmış olacaktır.

d. Eğitim Teknolojisi

Öğretmen programı uygularken dersin ve konunun özelliğine göre en uygun ve çeşitli kaynak, araç ve gereçleri uygulamak durumundadır. Bunlar kullanılmadan programın normal uygulanması mümkün değildir.

Gerçek öğretmen, amaçları gerçekleştirmek için, kaynak araç ve gereçlerin büyük gücünden yararlanmalıdır.

e. Çevre Ayarlaması

Belirlenmiş amaçlar doğrultusunda gerekli ve geçerli yaşantıları meydana getirebilmek için, çevrede bazı önlemlerin alınması, değişikliklerin yapılması gereklidir.

Okul hayatın bir parçasıdır. Öğrenci orada doğal koşullar içinde yetişecektir. Eğitim, öğretim ve hayata hazırlanması için ne gerekiyorsa okulda o olmalıdır. Öğrenci yaparak ve yaşayarak yetişecektir. Okulun, dersin ve konuyu özelliğine göre, okul içi ve okul dışı gerektiği biçimde düzenlenmelidir. Böylece programın uygulanması gerçekleştirilmelidir.

f. Programların Çevre Koşullarına Uydurulması

Bugünkü öğretim programlarımız merkezde hazırlandığı için ve çerçeve program olmadığı için programın uygulanmasında esnekliğe yer verilmiştir.

Programdaki ders konuları, o çevrenin koşullarına göre uzatılıp veya kısalabilir. Çevrede daha geçerli bir ünite veya konu varsa, o ünite veya konu işlenebilir.

Ünite veya konular çevrenin iklimine ve mevsimlerine göre işlenebilir. Bu tür etkinlikler programının uygulanmasını olumlu yönde etkiler. Ve programın o okul için gerçek geçerliliğini sağlar.

g. Dersler ve Konular Arası Bağlantı

Dersler ve konular birbirleri ile bağlantılı olmalıdır. Her ders kendi içinde bir bağımsızlığa sahip ise de, aralarında ilişkiler kurulmalıdır.

Derslerin ve konuların bağlantılı olarak ve bir bütün halinde işlenmesi ve kazandırılması, belirlenen amaçların gerçekleşmesini sağlamış olur.

h. Bilgi ve Beceri Kazanılması

Dünyada ne kadar bilgi varsa kazandırılmak üzere programa konulmamalıdır. Çağımızda geçerli ve gerekli bilgiler öğrenilmek üzere okul ve öğrenci seviyesine

göre programa konulmalıdır. Öğrenciler bilgi, beceri ve alışkanlıklar kazanmalıdırlar. Her derse ait anahtar bilgilerin alınması gereklidir.

Konularla doldurulmuş, bilgi yığını haline sokulmuş bir öğretim programını uygulamak ve istenen başarının sağlanmasını mümkün değildir. Ve bu durum programın uygulanmasını zorlaştırır (Stavrevski 1996).

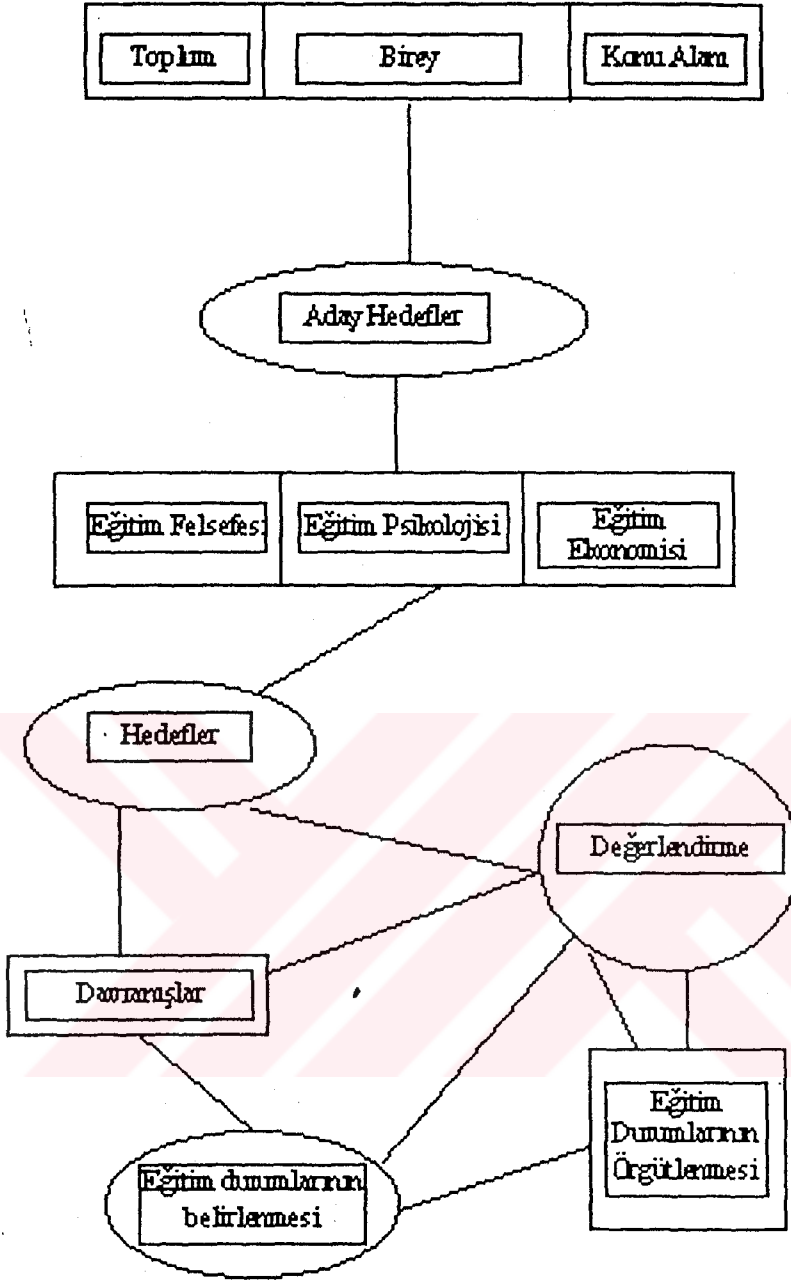
Eğitim programlarının hazırlanması bir uzmanlık, bilgi, beceri, işi olduğu gibi, programların uygulanması da dikkat, özen ve kabiliyet isteyen bir iştir. Programların uygulanmasında dikkat edilecek hususlar vardır. Bunlar şöyle sıralanabilir :

13. PROGRAM GELİŞTİRME

Varış'a göre, program geliştirme; "programın kapsadığı amaçların sağlıklı ve etkin bir şekilde belirlenmesi ve gerçekleşmesi için faydalanılan esasların, ilkelerin ve faaliyetlerin fonksiyonel olarak ele alınması çalışmasıdır". Bir baka deyişle, "gerek okul içinde, gerekse okul dışında eğitimin ve okulun amaçlarını etkili bir şekilde geliştirmek ve gerçekleştirmek üzere düzenlenen faaliyetlerin, uygun yöntem, teknik, araç ve gereçlerle geliştirilmesine yönelmiş koordine edilen çabaların bütünüdür.

Program Niçin Geliştirilir?

Hızla gelişen dünyamızda ve uzay çağında, her şeyin baş döndürücü bir hızla değiştiğini dünyada, programların olduğu gibi kalması, çağ dışında kalınması demektir. Çünkü programı oluşturan sosyal, ekonomik ve felsefi temellerde büyük değişiklikler olmaktadır. Birey bir önceki neslin yetiştirdiği birey olarak kalmakta, konu alanları son araştırma ve buluşlarla durmadan değişmekte ve gelişmektedir. Yani, programı oluşturan temellerde değişiklikler olmaktadır. Böyle olunca temellerdeki değişikliklere paralel olarak programın geliştirilmesi doğaldır. Hatta kaçınılmazdır.

Şekil 7. Eğitimde Program Geliştirme Modeli

Program Nasıl Geliştirilir?

Programın geliştirilmesi için bir takım hususların yerine getirilmesi gereklidir. Bunu şu şekilde belirtebiliriz.

Engelleyici Etmenler Kaldırılmalıdır.

Programın gelişmesini engelleyici etmenler vardır. Bu etmenler ortada durduğu sürece program geliştirilemez. Onun için ilk iş o etmenlerin ortadan kaldırılmasıdır. Bu etmenlerden şunları sayabiliriz.

Bazı çevrelerde geleneksel olanak muhteva bağıllık vardır. Gerek program geliştirmede görevli olanlar, gerek öğretmenler elde bulunan muhtevaya dokunmak istemezler. Muhteva üzerinde yapılacak olan bir değişiklik için bir hayli direnmeyle karşılaşılır. Çoğunluk muhtevanın aynen kalmasını gerekirse ekler yapılmasını savunurlar. Muhtevaya bu kadar çok bağıllık program geliştirmeyi güçleştirir.

Öğretmenlerin çoğunda geleneksel yöntemlere sıkı bir bağıllık vardır. Bildiği ve kendince beğendiği yöntemi bırakmak istemez. Halbuki ondan daha yararlı modern yöntemler vardır. Ama, öğretmen bu yöntemleri uygulamak istemez, kendi beğendiği o klasik yöntemi uyguladığı derecede istenen davranışlar elde edilmez. O halde öğretmeni belli yöntemlere aşırı bir biçimde bağıllıktan kurtarmak gereklidir.

Program geliştirmede görev alanların bir kısmında aşırı bireysellik görülüp program geliştirmede görev alınca herşeyi en iyi olarak kendinin bildiğini zanneder ve etrafın düşüncelerine fazla yer vermeden kendi düşüncelerini hakim kılar. Bu durum gerçek bir program geliştirmeyi engeller.

Öğretmenlerimizin bir kısmı program geliştirmeye karşı çok ilgisizdirler. Bir anket yapıldığında baştan savma cevaplar verirler programın aksak yanlarını söylemezler “Bana ne” felsefesiyle hareket ederler. Halbuki her öğretmenin fikri değerlidir. Mümkün oldukça her öğretmen program geliştirmeye katkıda bulunmalıdır. Bu ilgisizlikten geliştirmeyi önleyici etmenlerden biridir.

Program geliştirmede görev alanların yetenekli ve becerikli olması gerekir. Bu niteliklere sahip olmayan kişiler geliştirmede görev alırsa, bu da gerçek bir geliştirmeyi engelleyen bir etmen olur.

Ayrıca program geliştirmede görev alanların bilimsel bir anlayış kazanmış olması gerekir. Araştırmaların önemini benimsemiş ve çalışmanın araştırmalar üzerine oturmasına inanmış ve bu alanlarda yetişmiş elemanlara ihtiyaç vardır. Bir program ancak bu niteliklere sahip elemanlar tarafından geliştirilebilir.

İlgililer Ortak Bir Tutumda Olmalıdır

Program geliştirmede görev almış olanların, eğitim problemlerine birlikte eğilmeleri, problemlere karşı aynı yaklaşım içinde olmaları problemleri beraber görebilmeleri ve saptayabilmeleri gerekir. Bu birlik sağlanmadan program geliştirmeğe geçmek fazla yararlı olamaz.

Aynı zamanda ilgililerin elde bulunan programı beraber incelemeleri gerekir. bu inceleme herşeyden önce eldeki programı çok iyi bilmeyi sağlar. Eldeki program çok iyi bilinmelidir ki yenisi geliştirilebilsin.

Uygulamada ortaya çıkan problemler ilgililerce saptanmalıdır. Bu problemler bilinmedikçe hiçbir surette bir program geliştirmeden söz edilemez. Bu problemler ortaya çıkarılması için çözümler yolları aranmalı ve varsayımlar beraberce saptanmalıdır.

Öğretim Araç ve Gereçleriyle Yazılı Kaynaklar Geliştirilmelidir

Programın öngördüğü davranışların gerçekte gerçekleşebilmesi, bir derecede, ilgili öğretim araç ve gereçlerine ve yazılı kaynakların yeterliliğine bağlıdır. Bu yeterlilik hem sayısal olarak hem çeşit olarak, hem de kalite olarak sözkonusudur. Amaçlara paralel olarak araç-gereç ve kaynaklarda o oranda geliştirilmesi programın geliştirilmiş sayılması için kaçınılmazdır.

Programda neler geliştirilir?

Amaçlar : “Program öğelerinden “amaç” (hedef), (davranışlar) boyutundan” niçin, neden” eğitiyoruz sorularına cevap aranır. Eğitimin amaçlarını belirlemek örgün eğitimin etkinliklerinin kaynağıdır. Amaçlar ülkenin eğitim felsefesini de

ortaya koyar. Bir eğitim sisteminde, programın amaçları belirlendikten sonra bunların davranış yönünden de dile getirilmesi önemli görülmektedir. Programa konulan amaçlar davranışa dönüştürülmelidir. Aksi halde, programda bir süs olarak kalmaktadır.

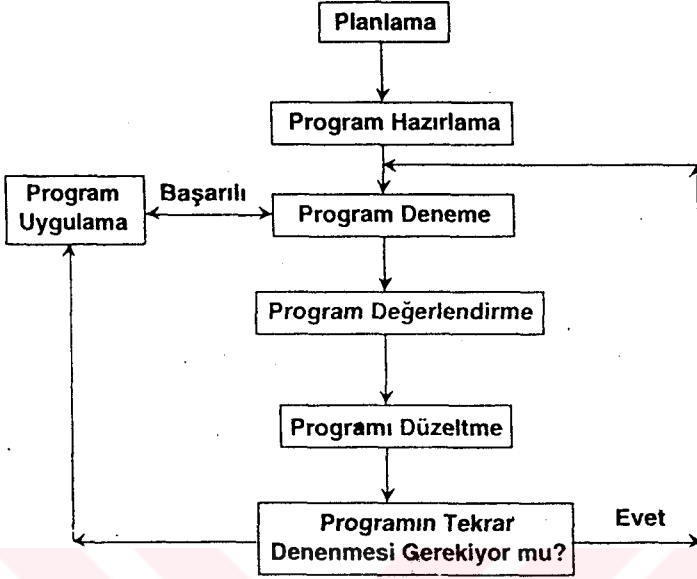
İçerik : Programın “içerik” boyutunda belirlenen amaçlara ulaşmak için “ne” öğretelim sorusuna cevap aranır. Büyük oranda da amaç-içerik ilişkisi kurularak amaca uygun bilgilerin (konuların) verilmesi, öğrenilmesi istenir.

Yöntem ve Teknikler (Eğitim Süreçleri) : Programın “süreç (öğrenme-öğretme, eğitim durumu) na ise “nasıl” sorusuna cevap aranır. Amaca uygun seçilen bilgi içeriğinin bireye öğretilmesi nasıl olmalıdır. Başka bir ifade ile nasıl öğretelim sorusuna cevap aranır. Bunun için de sınıftaki uygulamalarda hangi yöntem ve teknikleri uygulayalım? Hangi araç-gereçlerden yararlanalım sorularına cevap aranır.

Değerlendirme : Programın değerlendirme boyutunda ise, yapılan eğitimin, öğretimin kalite kontrolü yapılır. Değerlendirme sonuçları öğretim programının amaçlarına ne kadar ulaşmış ulaşmadığını ortaya koyar. Bir bakıma bu sonuçlar sisteme dönüt (geri bildirme) sağlar. “Alacağımız cevaba göre programla ilgili durum değerlendirilmesi yapılır.

“Eğitim yoluyla belirlediğimiz ideal insan tipini yetiştirebilmek için ideal ile gerçek arasındaki farkı mümkün olduğu kadar azaltabilmemiz program uygulamalarındaki başarımızı ortaya koyar. Fark arttıkça ideal insanımızı yetiştirmemiz bir hayal olur. Bu nedenle program geliştirme çabaları bir ülkenin geleceği için çok önemli olmakta ve gelişen, değişen koşullar karşısında bu etkinliklerin de sürekli yapılması zorunluluğu görülmektedir.”

Program geliştirme, uzmanlardan kurulu bir ekip işidir. Geliştirme sürecinin bilinçli araştırmaya dayalı bir iş olduğu unutulmamalıdır. Program geliştirme, programa ders koyup ders çıkarma işi değildir.

Şekil 8. Program Geliştirme Sürecindeki Aşamalar

Programın Hazırlanması

Program hazırlama, programı oluşturan öğeleri ve öğeler arası ilişkileri belirleme evresidir. Bu evre sırasıyla, hedeflerin belirlenmesi ve bunların çözümlenmesiyle hedef davranışlara dönüştürülmesi, bu davranışlarla öğrenciye kazandırıcı öğretme durumları ve bu davranışları öğrencinin kazanıp kazanmadığını gösteren ölçme (sınama) durumlarının belirlenmesini kapsar.

Bir öğretim programı hazırlanırken önce öğretimin hedefleri belirlenir. Öğretim hedefleri, eğitimin genel hedefleri, toplumun beklentileri, ihtiyaç ve imkanları, bireyden bekledikleri, konu alanının özellikleri, eğitilecek bireyin gelişim durumları ve eğitim ihtiyaçları incelenir.

14. PROGRAMIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Değerlendirme, program geliştirmenin son halkası ve eğitimin hedeflerinin gerçekleştirme derecesini tayin etme süreci olarak belirtilmiştir.

Program değerlendirmenin amacı, programın amaç ve hedeflerinin uygulanıp uygulanmadığını belirlemektir. Öğretim programını faydalılık ve etkililik bakımından değerlendirmede kritik davranışlara ilişkin ölçümlerden ve o duruşlarındaki süreç-ürün bağlantısına ilişkin verilerden yola çıkılır.

Program Düzeltme

Değerlendirme sonuçları ışığında, programı etkili ve sağlam kılabilmek için, programın hangi öğelerinde ne gibi değişiklikler yapılması gerektiğini kararlaştırma, kararlaştırılan değişiklikleri yapma ve böylece programa yeni ve verimli bir nitelik kazandırma evresidir. Program düzeltme, programın her bir ögesinde, öğeler arası ilişkilerinde ve bütününde gerekli soruları ekleme, çıkarma, yer değiştirme ve yeniden düzenlemelerin yapılmasını; bu işlemlerde verimli bir nitelik kazanan programın uygulamaya, gerekiyorsa yeniden denenmeye hazır duruma getirilmesini kapsar.(Büyükkaragöz, 1994 : 213-220)

İyi Bir Programın Özellikleri

İyi bir öğretim programının aşağıda açıklanan özelliklere sahip olması öngörülmektedir.

a. Program, konuları, yöntemleri, teknikleri, çeşitli dersleri, araçları ve değerlendirmeleri ile, ait olduğu ulusun milli eğitimin amaçlarını öğrenim süresi içinde gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.

b. Program, birinci derecede ait olduğu okulun öğrencilerinin ihtiyaç, ilgi, yetenek ve seviyeleri gözönüne alınarak hazırlanmalıdır.

Hangi derslerin okutulacağı, ne kadar zaman ve haftada kaç saat okutulacağı bu derslerde hangi ünite ve konuların öğrenileceği, yöntem, teknik, araç ve değerlendirmelerin neler olacağı rasyonel ve bilimsel biçimde düzenlenmelidir.

Amaçların, ilkelerin, derslerin ve konuların birbiri ile ilgili, birbirini tamamlayan ve bir bütün meydana getirecek biçimde düzenlenmelidir.

Programda yer alacak ilkelerin, derslerin, konuların, araçların ve değerlendirmelerin, belirlenen amaçları gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.

c. İyi bir program görevsellik (fonksiyonellik) özelliği tanıyacak nitelikte hazırlanmalıdır. Görevsellik özelliği taşıyacak program, konularını hayattan alır, çevre ve çevre konularına birinci derecede yer verir. Kazandıracığı bilgi, beceri ve alışkanlıklar işe yarayan cinsten olmalıdır. Bu bilgiler, çocuğun ve gencin bugünkü ve gelecekteki ihtiyaçlarını karşılamalı ve anahtar niteliğinde olmalıdır. İkinci, üçüncü..... derecede olan bilgiler, zamanın izin verdiği ölçüsünde, öğrencinin ihtiyaç, ilgi, yetenek ve seviyesine göre verilmelidir.

Bu bakımdan program, öğrencilere her dersle ilgili temel ve anahtar bilgiler kazandırmalıdır. Onlar ilgi ve ihtiyaç duydukları zaman diğer bilgileri de araştırma, inceleme ve akıl yürüterek çeşitli yer ve kaynaklardan elde edebilme beceri ve alışkanlığını kazanmalıdırlar.

Program ve öğretmen, gerçek öğretim için bu yolu izlemek durumundadır. Programın bu özelliği, yaparak ve yaşayarak öğrenmeye yer veren yöntemi esas alır.

ç. Programın esneklik özelliği olmalıdır. Bu özellik, programın gerek doğal ve gerekse sosyal çevre koşullarına göre değişikliklere izin veren bir anlayış özelliğidir. Bu özelliği taşıyan program, çevre koşullarına, zamana, öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerine öğretmenlerin görüşlerine yer verir. Kendi bünyesinde olan ünite ve konular, eğer uygulandığı çevreye uymuyorsa, konunun veya ünitenin bir bölümünün çıkarılmasına, gerekiyorsa o konunun atılmasına izin verir. Kendisinde yoksa, uygulandığı çevrede uygun ünite ve konular varsa onların kazanılmasına da yer verir.

Kısaca, esnek programın bünyesindeki konular, çevre koşullarına uydurulur. Bunlar birinci derecede kazandırılır. Programda yok da, çevrede ünite veya konu olması gerekenler varsa, bunlar ünite veya bir konu olarak ele alınır ve kazandırılır.

Programın esnek olmasını zorunlu kılan bazı önemli sebepler vardır. Örneğin, okulların buldukları yerlerdeki iklim ve ekonomik koşulların farklı oluşu, öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkların bulunuşu, bilim ve teknolojiye gün geçtikçe değişikliklerin meydana gelişi, programların bu özelliğine zorunluluk duyulmuştur. Bu bakımdan katı program devri artık geçmiştir.

Esnek programlarda ünite ve konular zamanla ilgili ise, zamanı gelince işlenecektir. Zamana görelilik ve aktüalite ilkesine gereği gibi yer verilecektir. Esnek programı başka bir örnekle de açıklayalım : Okul, içinde bulunduğu çevrenin özelliğine göre bazı konu ve üniteler üzerinde daha fazla durmak ihtiyacını duyar. O konu ve ünite, öğrenciler ve çevre için hayati bir önem taşıyorsa, sınıf seviyesine göre çalışmalar derinleştirilir.

d. Programların görevsellik ve esneklik özellikler yanında, bazı önemli değişmez ve genel esasları yerine getirecek nitelikte olması gereklidir.

Çocuklar büyüme ve gelişme bakımından gösterdikleri büyük farklılıklara karşın, büyüme ve gelişmenin niteliği ve seyir tarzı bütün çocuklarda geniş anlamı ile aynıdır. Temel ihtiyaçlar birbirine çok yakındır. Bu bakımdan bu ihtiyaçlara cevap verecek ortak bir eğitim ve öğretim tarzı uygulamak kaçınılmaz bir zorunluluktur. Ve program bu yönü önemle yerine getirmelidir.

Program aynı zamanda birliği ve bütünlüğü sağlamak ve ulus bilincine varabilmek için, milli kültürün ortaklaşa yaşanılması; konuşma, konuma, yazma birliğinin sağlanması; toplum içinde olumlu sosyal ilişkilerde bulunulması; başkaları ile işbirliği yapabilmesi; temel sağlık koşullarını kazanabilmesi; herkes için en az temel bilgi ve becerileri kazandırabilecek içeriğe sahip olmalıdır.

e. Program öğrencinin bir bütün halinde gelişmesini sağlamalıdır. Öğretim programlarının çok önemli özelliklerinden birisi de, öğrenci kişiliğinin bir bütün halinde gelişmesini sağlamaktır. Programa konulan dersler çocuğu bir bütün halinde geliştirmek içindir. Her öğretmen bu dersleri süresi içinde en uygun yöntem ve teknikleri kullanarak öğrencilerle birlikte işlemelidir.

Programa konulan derslerden biri diğerinden üstün tutulamaz. Bu ders önemlidir ve bu ders önemsizdir diye bir ayırım yapılamaz. Her ders zamanında gereği gibi değerlendirilmelidir. Öğrenciler bu biçimde en azından ortak noktalarda birleşirler. Bu derslerle öğrenciler, var olan yetenekleri derecesinde gelişme sağlayacaklar ve kişiliklerini kazanacaklardır. Ayrıca, özel yetenekli öğrenciler, çeşitli alanlarda daha fazla gelişme elde edeceklerdir.

Program, çeşitli derslerde öğrencileri, bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal bakımlardan geliştirecek nitelikte olmalıdır. Ve bir bütün halinde gelişmelerini sağlamalıdır.

Programda okul ve sınıf seviyesine göre, öğrencilerin bedensel ve zihinsel yeteneklerinin tümünü geliştirmek için hangi derslerin okutulması gerektiğini, bu derslerde hangi konuların kazandırılacağı bilimsel olarak saptanmalıdır.

f. Program bilimsel olmalıdır. Bilimsel program, bilimlerdeki gelişmeleri, yöntem ve teknikleri dikkate alır.

g. Program ekonomik olmalıdır. Program içindeki amaçlar, içerik, yöntem ve değerlendirme teknikleri bakımından ekonomik olmalıdır.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi üzerinde durulmuştur.

1. Araştırma Modeli

İlköğretim kurumlarında uygulanmakta olan Coğrafya öğretim programlarının öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirmeyi amaçlayan bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde survey modelinden yararlanılmıştır. Bu model çerçevesinde, ilköğretim 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda görevli bulunan öğretmenlerin görüş ve önerileri varolan duruma dayalı bir biçimde betimlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma yöntemi olarak survey (betimleme) yöntemi; olayların, objelerin varlıkların, kurumların, gruplarının ve çeşitli alanların “ne olduğunu betimlemeye açıklamaya çalışan incelemelerdir.” Bunlar nedir? sorusuna cevap bulmaya yöneliktirler. Bununla mevcut durumlar, şartlar, özellikler aynen ortaya konulmaya çalışılır (Kaptan, 1981 : 63).

Eğitim ve öğretim süresini oluşturan öğeleri içeren betimsel niteliği olan ve belli zaman kesiti içinde yapılan araştırmalar “okul araştırması” adını alır. Bu öğeler okul adını verdiğimiz bu çevre içinde olup insan unsuruna ağırlık veren öğelerdir. Bir başka deyişle öğretim hizmetleri veren kişiler, öğretim hizmetlerini alan kişiler “okul araştırması” yönteminin veri kaynaklarını oluştururlar (Arsever, 1993 : 14, 15).

2. Evren ve Örneklem

Bu araştırma bir alan araştırması niteliğindedir. Makedonya'daki ilköğretim kurumlarında görev yapan öğretmenler bu araştırmanın evrenini oluşturmaktadır

Evrenin çok büyük olması, bu evrene ulaşmanın hem olanaksız, hem de gereksiz olması nedeniyle örneklem alma yoluna gidilmiştir.

Örnekleme evreni en iyi şekilde temsil edecek şekilde Makedonya'nın farklı bölgelerinin toplam 10 ilinden 34 ilköğretim okulu seçilmiştir. Bu illerdeki ilköğretim okullarının 5, 6, 7 ve 8. sınıflarında görev yapan 50 öğretmen örnekleme alınmıştır. Örnekleme oluşturan ilköğretim okulları ve öğretmenlerin okullara göre dağılımı alfabetik sıraya göre Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3.

Örnekleme Alınan Kurumların ve Kurumlara Göre Öğretmenlerin Dağılımı

Okulun Adı	Öğretmen	Toplam Sayıya
	Sayısı	Göre Oranı
	F	%
Bratstvo İlköğretim Okulu – Kalkandelen (Tetovo)	1	2
Cvetan Dimov İlköğretim Okulu – Üsküp (Skopye)	2	4
Dame Gruev İlköğretim Okulu – Üsküp (Skopye)	2	4
Dimitar Miladinov İlköğretim Okulu – Üsküp (Skopye)	2	4
Elpida Karamandi İlköğretim Okulu – Kalkandelen (Tetovo)	1	2
Elpida Karamandi İlköğretim Okulu – Manastır (Bitola)	1	2
Goce Delçev İlköğretim Okulu – Gostivar	1	2
Goce Delçev İlköğretim Okulu – Gostivar	1	2
Goce Delçev İlköğretim Okulu – Prilep	2	4
Goce Delçev İlköğretim Okulu – İştıp	1	2
Goce Delçev İlköğretim Okulu – Manastır (Bitola)	1	2
Hristo Uzunov İlköğretim Okulu – Ohri	2	4
İstigbal İlköğretim Okulu – Kalkandelen (Tetovo)	1	2
Kole Nedelkovski İlköğretim Okulu – Üsküp (Skopye)	2	4
Kole Nedelkovski İlköğretim Okulu – Manastır (Bitola)	2	4
Krste Misirkov İlköğretim Okulu – Kumanova	2	4
Kuzman Yosifovski Pitu İlköğretim Okulu – Üsküp (Skopye)	2	4
Liriya İlköğretim Okulu - Kalkandelen (Tetovo)	1	2
Liriya İlköğretim Okulu – Üsküp (Skopye)	2	4
Marşal Tito İlköğretim Okulu – Strumitsa	1	2
Moşa Piyade İlköğretim Okulu – Strumitsa	1	2
Naim Frateri İlköğretim Okulu Kalkandelen (Tetovo)	1	2
Nikola Vapcarov İlköğretim Okulu – Üsküp (Skopye)	1	2
Panayot Ginovski İlköğretim Okulu – Üsküp (Skopye)	2	4
Petar Zdravkovski-Penko İlköğretim Okulu – Üsküp (Skopye)	2	4
Rayko Jinzifov İlköğretim Okulu – Üsküp (Skopye)	2	4
Sande Masev İlköğretim Okulu – Strumitsa	1	2
Strašo Pincur İlköğretim Okulu – İştıp	1	2
Tefeyyüz İlköğretim Okulu – Üsküp (Skopye)	2	4
Tošo Arsenov İlköğretim Okulu – İştıp	1	2
Vanço Prke İlköğretim Okulu – İştıp	1	2
Vasil Glavinov İlköğretim Okulu – Üsküp (Skopye)	2	4
Vlado Kantarciev İlköğretim Okulu – Gevgeli	1	2
Yohan Pestaloci İlköğretim Okulu – Üsküp (Skopye)	2	4
Toplam	50	100.00

3. Veri Toplama Teknikleri

Bu çalışmada araştırmamanın amacına uygun veriler, öncelikle konu ile ilgili kaynakların taranması yapılarak ve ilgili kişi ve kurumlarla görüşülerek, daha sonra bu bilgiler ışığında hazırlanan anket ile elde edilmiştir. Bilgi toplamak amacıyla Makedonya Cumhuriyeti Eğitimi-Öğretimi Geliştirme Kurumu (Üsküp)'ndan ve üniversite kütüphanelerinden yararlanılmıştır.

Bu araştırmada, veri toplama aracı olarak kullanılan anketin düzeni, ifadesi, gibi, soruların amaca uyum ve yeterli olma durumu hakkında, Gazi Üniversitesi – Eğitim Bilimleri Enstitüsü öğretim üyelerinin ve uzmanların görüşleri alınmıştır.

Bilgi toplama aracı olarak geliştirilmiş anket formu 3 bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde öğretmenlere ait kişisel bilgileri elde etmeye yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümünde öğretmenlerin programın (amaç ve muhteva) coğrafya öğretiminde öğretim süreçleri ve değerlendirme öğelerine ilişkin görüşlerini belirlemek üzere 26 soru yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise öğretmenlerin coğrafya öğretim programıyla ilgili olarak, geleceğe yönelik önerilerini belirleyici “katılıyorum”, “kısmen katılıyorum” ve “katılmıyorum” seçeneklerinin bulunduğu 16 önermeye yer verilmiştir.

Anketin geçerliliğini sağlamak için, anket uzman görüşlerine sunulmuş, alınan eleştiriler doğrultusunda düzeltilerek geliştirilmiş, danışman öğretim üyesiyle birlikte gerekli düzeltmeler yapılmış ve uygulamaya hazır duruma getirilmiştir.

4. Uygulama

Anket formları yeterli sayıda çoğaldıktan sonra anketin okullardaki ilgili öğretmenlere uygulanmasına izin almak için Eğitim Bölümleri Enstitüsünün bir yazısı ile Makedonya Cumhuriyeti Eğitim Başkanlığına bağlı olan Eğitimi ve Öğretimi Geliştirme Kurumuna başvurulmuş ve anketin uygulanması için gerekli izin onayı alınmıştır. (Ek)

2000 – 2001 öğretim yılının ikinci dönemi olan Mayıs ayının ilk haftasında okul yöneticilerine anket hakkında bilgi verilmiş, M.C.Eğitim Bakanlığına bağlı olan Eğitimi ve Öğretimi Geliştirme Kurumundan alınan izin onay belgesi sunulmuş ve araştırmaya ilişkin anketlerin ilgili öğretmenlere dağıtılması ve toplanmasının yöneticilerce yapılması ve belirlenen günde araştırmacı tarafından anketlerin toplu olarak alınması, okulların bir bölümünden ise anketlerin yöneticiler tarafından araştırmaya gönderilmesi uygun görülmüştür. Uygulanan anketlerde geri dönüş birkaç okulun haricinde tümüyle gerçekleştirilmiştir.

5. Verilerin Çözümlemesi

Araştırma için kullanılan anket formları toplandıktan sonra, anketlere verilen cevaplar teker teker kontrol edilerek “SPSS” istatistiksel programı gereği rakamsal olarak kodlanmış ve bilgisayara yüklenmiştir. Daha sonra istatistiki işlemlerinden geçirilmiş, frekans ve % değerleri bulunmuştur.

Öğretmenlerin coğrafya öğretim programı ve öğretimi ile ilgili hazırlanan anketteki değerlendirme sistemine ilişkin görüşleri “Evet” “Kısmen” “Hayır” seçenekleri, önerileri ise “Katılmıyorum” “Kısmen Katılıyorum” ve “Katılmıyorum” seçenekleri ile derecelendirilmiştir.

Veriler istatistiksel tekniklerle yorumlanıp, sonuçlar ve öneriler sunulmuştur.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUMLAR

1. ARAŞTIRMADA KİŞİSEL BİLGİLER İLE İLGİLİ BULGULAR

Tablo 4.1.1.

Ankete Katılan Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okulların İllere Göre Sayısı

İller	F	%
Üsküp	21	42
Kalkandelen	5	10
Gostivar	4	8
Ohri	2	4
Manastır	4	8
Prilep	1	2
Gevgeli	2	4
İştıp	5	10
Strumitsa	4	8
Kumanova	2	4
Toplam	50	100

Tablo 4.1.'den de görüldüğü gibi anket uygulamasına katılan öğretmenlerin yaklaşık yarısı (%42) Üsküp'te görev yapmaktadır. Anket uygulamasına katılan öğretmenlerden diğerleri ise hemen hemen eşit oranda olup sayıları %4 ile %8 arasında değişmektedir. Ankete Prilev İlköğretim okulundan 1 öğretmen katılmış olup toplam içindeki oranı sadece %2'dir.

Tablo 4.1.2.
Ankete Katılan Öğretmenlerin Okutmakta Olduğu Sınıflar

Sınıflar	Evet		Hayır		Toplam	
	F	%	F	%	F	%
5.sınıf	41	82	9	18	50	100
6. sınıf	40	80	10	20	50	100
7. Sınıf	41	82	8	16	50	100
8. Sınıf	43	86	7	14	50	100

Tablo 4.2.den de görüldüğü gibi ankete katılan öğretmenler ilköğretimin 5, 6, 7 ve 8. sınıflarının çoğunda derse girmektedir. Öğretmenlerin hiçbirinde bu sınıflarda derse girme oranının % 80'nin altında olmadığı görülmektedir.

Tablo 4.1.3.
Ankete Katılan Öğretmenlerin Meslekteki Hizmet Süreleri

Meslekteki Hizmet Süresi	F	%
1-10 Yıl	12	24
10-20	11	22
20 ve üzeri	27	54
Toplam	50	100

Tablo 4.1.3. incelendiğinde anket uygulamasına katılan öğretmenlerin % 24'ü 1-10 yıl arası, %22'si 10-20 yıl arası ve % 54 'ü ise 20 ve daha fazla yıl öğretmenlik yapmaktadırlar.

Tablo 4.1.4.**Ankete Katılan Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakülte veya Okul Türü**

Öğrenim durumu	F	%
Yüksekokul / Pedagoji Akademisi Tarih-Coğrafya Bölümü	28	56
Matematik-Fen Fakültesi Coğrafya Bölümü	22	44
Toplam	50	100

Tablo 4.1.4'den görüldüğü gibi anket uygulamasına katılan öğretmenlerin %56'sı Yüksek okul, %44'ü ise Matematik-Fen Fakültesi mezunudur.

Tablo 4.1.5.**Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Haftalık Ders Yüğü**

Haftalık ders yüğü	F	%
10-15	5	10
15-20	13	26
20-25	31	62
25 ve üzeri	1	2

Tablo 4.1.5.'den görüldüğü gibi anket uygulamasına katılan öğretmenlerin çoğunluğu (%62) haftada 20-25 saat arasında derse girmektedir. Bundan sonraki diğer önemli grup ise haftada 15-20 saat derse giren öğretmenler olup oranı ise %26'dır.

Tablo 4.1.6.

**Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Lisans Eğitimi Esnasında
Coğrafya Öğretim Programı Hakkında Bilgilendirmeyi Yeterli Bulma Oranları**

	F	%
Evet	31	62
Kısmen	16	32
Hayır	3	6
Toplam	50	100

Tablo 4.1.6'da da görüldüğü gibi anket uygulamasına katılan öğretmenlerin %62'si lisans eğitimi esnasında coğrafya öğretim programı hakkında bilgilendirmeyi yeterli bulurlarken, %32'si kısmen yeterli bulmaktadır. Anket uygulanmasına katılan öğretmenlerin sadece %6 sı lisans eğitimi esnasında coğrafya öğretim programı hakkında bilgilendirmeyi yeterli bulmamaktadırlar.

Tablo 4.1.7.

Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Seminere Katılma Durumları

Seminere katıldım	F	%
Evet	45	90
Hayır	5	10
Toplam	50	100

Tablo 4.1.7'de incelendiğinde anket uygulamasına katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%90) seminerlere katıldıkları görülmektedir.

2. PROGRAMDAKİ AMAÇLARA VE İÇERİĞE AİT BULGULAR

2.1. Amaçlara İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo.4.2.1.

Ankete Katılan Öğretmenler Coğrafya Öğretim Programını Genel Olarak Yararlı Ve Uygun Buluyorlar Mı?

Programı genelde yararlı ve uygun buluyor musunuz?	F	%
Evet	40	80
Kısmen	10	20
Hayır	-	-
Toplam	50	100

Tablo 4.2.1.'den de görüldüğü gibi ankete katılan coğrafya öğretmenlerinin çoğunluğu (%80) mevcut coğrafya programının yararlı ve uygun olduğunu düşünürken, %20 si programı kısmen uygun olduğunu belirtmiştir. Anket uygulamasına katılan öğretmenlerin hiç biri ise programın uygun ve faydalı olmadığını söylememektedirler.

Tablo.4.2.2.

Ankete Katılan Öğretmenler Coğrafya Programının Amaçlarını, Toplumun Gereksinimlerinin Karşılacak Nitelikte Buluyorlar Mı?

Programın amaçları toplum gereksinimlerini karşılayacak nitelikte midir?	F	%
Evet	36	72
Kısmen	14	28
Hayır	-	-
Toplam	50	100

Tablo 4.2.2.'den anlaşılacağı üzere ankete katılan öğretmenlerin %72'si coğrafya programının amaçlarını toplumun gereksinimlerini karşılayacak nitelikte görürken, %28'si ise kısmen yeterli görmektedir. Ankete katılan hiç bir öğretmen coğrafya programının toplumun gereksinimlerini karşılamaktan uzak olduğunu düşünmemektedirler.

Tablo.4.2.3.

Ankete Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Programdaki Amaçların Açık Ve Anlaşılır Olmasına İlişkin Görüşleri

Programdaki amaçlar açık ve anlaşılır nitelikte	F	%
Evet	31	62
Kısmen	18	36
Hayır	1	2
Toplam	50	100

Tablo 4.2.3.'den görüldüğü gibi ankete katılan öğretmenlerin %62'si coğrafya programdaki amaçların açık ve anlaşılır olduğunu , %36'sı ise kısmen açık ve anlaşılır olduğunu düşünmektedirler. Bu durumda ankete katılan öğretmenlerin çoğunluğunun coğrafya programındaki amaçları açık ve anlaşılır bulunduğunu söyleyebiliriz.

Tablo.4.2.4.

Ankete Katılan Öğretmenlerin Programın Amaçlarını, Öğrencilerin İhtiyaçlarını Karşılamada Yeterli Görme Oranları

Programın amaçları, öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamada yeterli midir?	F	%
Evet	24	48
Kısmen	26	52
Hayır	-	-
Toplam	50	100

Ankete katılan öğretmenlerin %48'i coğrafya programının amaçlarını öğrenci ihtiyaçlarını karşılamada yeterli görürken, %52'si ise kısmen yeterli görmektedirler.

Tablo.4.2.5.

Ankete Katılan Öğretmenlerin Programın Amaçlarının Konulara Uygun Verilmesine İlişkin Görüşleri

Programın amaçları konulara uygun verilmiş mi?	F	%
Evet	35	70
Kısmen	15	30
Hayır	-	-
Toplam	50	100

Ankete katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%70) coğrafya programının amaçlarının konulara uygun verildiğini düşündüklerini görüyoruz. Anket uygulamasına katılan öğretmenlerin hiç biri programın konulara uygun olmadığını düşünmemektedirler.

Tablo.4.2.6.

Ankete Katılan Öğretmenlerin Programın Amaçlarını Konuların İşlenişinde Gerçekleştirilir Bulma Oranları

Programın amaçları konuların işlenişinde gerçekleştirilebilir midir?	F	%
Evet	27	54
Kısmen	22	44
Hayır	1	2
Toplam	50	100

Tablo 4.2.6 incelendiğinde öğretmenlerin yarından fazlasının (%54) coğrafya programının amaçlarını konuların işlenişinde gerçekleştirilebilir olarak gördüklerini

söyleyebiliriz. Öğretmenlerin % 44'ü ise kısmen programın amaçlarının konuların işlenişinde gerçekleştirilebilir gördüklerini görüyoruz.

Genel olarak yukarıdaki tablolardan anket uygulamasına katılan öğretmenlerin çoğunluğunun coğrafya programını yeterli gördükleri söylenebilir.

2.2. İçeriğe İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 4.2.7.

Ankete Katılan Öğretmenlere Göre Coğrafya Ders Programları Hangi İlkelere Dayanarak Hazırlanmıştır

Ders programları hangi ilkelere dayanarak hazırlanmıştır ?	F	%
Bilinenden bilinmeyene	26	52
Yakından uzağa	15	30
Somuttan soyuta	2	4
Öğrenene görelilik	7	14
Toplam	50	100

Tablo 4.2.7 incelendiğinde anket uygulamasına katılan öğretmenlerin %52'sine göre öğretim programları bilinenden bilinmeyene, %30'u yakından uzağa, %14'ü öğrenene görelilik, % 4'üne göre ise program somuttan soyuta ilkesine göre hazırlanmıştır.

Tablo.4.2.8.

Ankete Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Konularını Öğrencinin Fiziksel Ve Zihinsel Seviyesine Uygun Bulma Oranları

Konular öğrencilerin fiziksel ve zihinsel seviyesine uygun mu?	F	%
Evet	27	54
Kısmen	21	42
Hayır	2	4
Toplam	50	100

Ankete katılan öğretmenlerin % 54'ü coğrafya konularının öğrencilerin fiziksel ve zihinsel seviyesine uygun olduğunu düşündüklerini görmekteyiz.

Öğretmenlerin %42'si konuların kısmen öğrencilerin fiziksel ve zihinsel özelliklerine uygun olduğunu düşündüklerini öğretmenlerin sadece % 4'ün ise konuların öğrencilerin zihinsel ve bedensel özelliklerine uygun olduğunu düşünmediklerini görmekteyiz.

Tablo.4.2.9.

Ankete Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Programlarının Genel Ve Özel Amaçlara Ulaşılabilir Nitelikte Görme Oranları

Konular coğrafya programının genel ve özel amaçlarına ulaşılabilir nitelikte mi?	F	%
Evet	27	54
Kısmen	22	44
Hayır	1	2
Toplam	50	100

Tablo 4.2.9 incelendiğinde Ankete katılan öğretmenlerin % 54'nün coğrafya programlarının genel ve özel amaçlara ulaşılabilir nitelikte olduğunu düşündüğünü görmekteyiz. Öğretmenlerin %44'ü ise konuların kısmen coğrafya programlarının genel ve özel amaçlara ulaşılabilir nitelikte olduğunu düşündüğünü görmekteyiz. Öğretmenlerin sadece %2'si konuların coğrafya programlarının genel ve özel amaçlara ulaşılabilir nitelikte olmadığını düşündüğünü görmekteyiz.

Tablo.4.2.10.

**Ankete Katılan Öğretmenlerin İlköğretim Coğrafya Programlarındaki
Konuların Temel Bilgiler Açısından Öğrencinin Orta Öğretime Devam Etmesi
İçin Yeterli Olmasına İlişkin Görüşleri**

İlköğretim coğrafya programındaki konular temel bilgiler açısından öğrencinin orta öğretime devam etmesi için yeterli mi?	F	%
Evet	43	86
Kısmen	-	-
Hayır	7	14
Toplam	50	100

Tablo 4.2.10. danda görüldüğü gibi öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%86) ilköğretim coğrafya programındaki konuların temel bilgiler açısından öğrencinin orta öğretime devam etmesi için yeterli görmektedirler. Öğretmenlerin sadece %14 konuların temel bilgiler açısından orta öğretime devam etmek için yeterli olmadığı görüşündedirler.

Tablo 4.2.11.

**Ankete Katılan Öğretmenlere Göre 5., 6., 7., 8., Sınıf Öğrencileri Programdaki
Konuları Zor Kavramakta Mıdır?**

Öğrenciler 5. Sınıf konularını zor mu kavramaktadırlar	F	%
Evet	38	76
Hayır	12	24
Toplam	50	100
Öğrenciler 6. Sınıf konularını zor mu kavramaktadırlar	F	%
Evet	19	38
Hayır	31	62
Toplam	50	100
Öğrenciler 7. Sınıf konularını zor mu kavramaktadırlar	F	%
Evet	20	40
Hayır	30	60
Toplam	50	100
Öğrenciler 8. Sınıf konularını zor mu kavramaktadırlar	F	%
Evet	19	38
Hayır	36	72
Toplam	50	100

Tablo 4.2.11.'de de görüldüğü gibi öğretmenlerin çoğunluğunu (%76) öğrencilerin 5. sınıf konularını daha zor kavradığını düşünmektedirler. Öğretmenlere hangi konuların 5. sınıfta kavranmasının güç olduğuna dair sorulduğunda öğretmenler; Dünya'nın hareketleri ve harita bilgisi konularının bu sınıflarda zor kavrandığını söylediklerini gördük. Öğretmenlerin diğer sınıf (6.,7.,8.) konularının ise kavranmasının % 60 oranında daha kolay olduğunu düşündüğünü görmekteyiz. Öğretmenlerin ancak % 30'u bu sınıflarda konuları kavranmanın güç olduğunu düşündükleri görülmektedir. Bu öğretmenlere hangi konuların güç kavrandığı sorulduğunda 6. sınıfta Avrupa'nın iklim ve bitki örtüsü özellikleri ve Avrupa ülkelerinin ekonomik özellikleri konularının, 7. sınıfta Avrupa dışı kıtaların iklimi ve bitki örtüsü ve Avrupa dışı kıtalardan örnek ülkelerin ekonomik özellikleri konularını, 8. sınıfta sanayi konuları ve nüfus konularının zor kavrandığını düşündüğünü görüyoruz.

Tablo.4.2.12.

Ankete Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Programında Yer Alan İçeriğin Yaşamla Bağlantı Kurmasına Olanak Tanımasına İlişkin Görüşleri

Coğrafya programındaki içerik yaşamla bağlantı kurmaya olanak tanıyor mu?	F	%
Evet	39	78
Kısmen	11	22
Hayır	-	-
Toplam	50	100

Ankete katılan öğretmenlerin yine büyük çoğunluğu (%78) coğrafya programında yer alan içeriğin yaşamla bağlantı kurmaya olanak tanıdığını düşündüğünü görmekteyiz. Ankete katılan öğretmenlerin %22'si ise coğrafya programında yer alan içeriğin yaşamla bağlantı kurmaya kısmen elverişli olduğunu düşündüğünü görmekteyiz.

Tablo.4.2.13.

**Ankete Katılan Öğretmenlerin Öğrencilerin Coğrafya Dersine Karşı
Tutumlarının Olumlu Olup Olmadığına İlişkin Görüşleri**

Öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumları olumlumu dur?	F	%
Evet	15	30
Kısmen	28	56
Hayır	7	14
Toplam	50	100

Tablo 4.2.13 incelendiğinde öğretmenlerin % 30'unun öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumlarının olumlu olduğunu söyledikleri, %56'sının kısmen olumlu olduğunu söyledikleri, sadece %14 'ünün ise olumsuz olduğunu söyledikleri görülmektedir.

Tablo 4.2.14.

**Ankete Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Programının İçeriğinin Sınıflara Göre
Dağılımlarının Nasıl Olmasına İlişkin Görüşleri**

Sınıf	Dağılım	F	%
5. sınıf	Genel coğrafya	25	50
6.sınıf	Makedonya coğrafyası		
7. sınıf	Avrupa kıtası ve ülkeleri corafyası		
8. sınıf	Avrupa dışı kıta ve örnek ülkeler coğrafyası		

Tablo 4.2.14 incelendiğinde ankete katılan öğretmenlerin %50'sinin mevcut coğrafya programdaki içeriğin sınıflara göre dağılımının aynen devam etmesini istedikleri, % 50'sinin ise mevcut programdaki içeriği uygun bulmayarak içeriğin5. sınıflarda Genel coğrafya, 6. sınıflarda Makedonya coğrafyası, 7. sınıflarda Avrupa

kıtası ve ülkeleri coğrafyası, 8. sınıf da ise Avrupa dışı kıtalar ve örnek ülkeler coğrafyası konularının bulunmasını istediğini görmekteyiz.

3. ÖĞRETİM SÜREÇLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

(Yöntem Ve Teknikler, Araç-Gereçler, Süre)

Tablo 4.3.1.

Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri ve Tekniklere İlişkin Bulgular

Yöntemler	Evet		Hayır		Toplam	
	F	%	F	%	F	%
Anlatım	45	90	5	10	50	100
Soru-cevap	41	82	9	18	50	100
Gösteri	15	30	35	70	50	100
Problem çözme	9	18	41	82	50	100
Gezi-gözlem	8	16	42	84	50	100

Tablo 4.2.3 ye göre anket uygulamasına katılan öğretmenlerin en fazla (% 90) anlatım yöntemini kullanırken, yine soru-cevap yöntemini de (%82) oldukça kullandıklarını söylemektedirler. Öğretmenlerin gösteri (%30), problem çözme(%18) ve gezi-gözlem (%16) yöntemlerini kullanma oranları ise çok azdır.

Tablo 4.3.1 yi genel olarak incelediğimizde öğretmenlerin coğrafya derslerinde anlatım ve soru-cevap yöntemine ağırlık verdiklerini problem çözme ve gezi-gözlem yöntemini ise fazla uygulamadıkları görülmektedir. Halbuki coğrafya derslerinde gezi-gözlem yöntemi uygulanması en gerekli yöntemlerden biridir. Öğretmenlerin okul imkanlarının azlığına da bağlı olarak bu yöntemi ancak %16 oranında kullanmaları düşündürücüdür.

Tablo 4.3.2.

**Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Derslerinde Araç-Gereç
Kullanım Durumları**

Araç-gereç	Evet		Hayır		Toplam	
	F	%	F	%	F	%
Ders kitabı	47	94	3	6	50	100
Yazı Tahtası	41	82	9	18	50	100
Harita, atlas, küre	50	100	-	-	50	100
Slayt, Film, Tepegöz	36	72	14	28	50	100
Fotoğraflar, grafikler	36	72	14	28	50	100
T.v ve video	14	28	36	72	50	100
Bilgisayar	3	6	47	94	50	100
Başka	3	6	47	94	50	100

Tablo 4.3.2'ye göz attığımızda öğretmenlerin coğrafya derslerinde en çok kullandıkları araç gereçlerin ders kitabı (%74 evet, %20 kısmen), yazı tahtası (%72 evet, %18 kısmen), harita, küre ve atlaslar (%50 evet, %40 kısmen) ve fotoğraflar, grafikler (%60 evet, %30 kısmen) olduğunu söyleyebiliriz. Öğretmenlerin slayt, film. tepegöz (% 32 evet, %48 hayır), t.v. ve video (%8 evet, %72 hayır) ve bilgisayar (%4 evet, %90 hayır) gibi araç-gereçleri kullanım oranları ise çok azdır.

Tablo 4.3.3.

**Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Derslerini İşledikleri
Derslik Türüne İlişkin Bulgular**

Derslik Türü	Evet	
	F	%
Klasik derslikler	35	70
Özel düzenlemiş dersliklerde	8	16
Coğrafya odalarında	7	14
Toplam	50	100

Tablo 4.3.3.'de de görüldüğü gibi coğrafya öğretmenlerinin büyük çoğunluğu derslerini klasik dersliklerde işlerken (%70), özel düzenlenmiş dersliklerde (%16) ve coğrafya odalarında (%14) ders işleyen öğretmen oranları yeterli değildir. Coğrafya derslerinin özellikle coğrafya odalarında işlenmesi hem derslerinin daha zevkli geçmesini sağlayacaktır. Hem de konuların kavranmasını kolaylaştıracaktır.

Tablo 4.3.4.

**Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okullarda
Bulunan Araç-Gereçler**

Araç-gereç	Evet		Hayır		Toplam	
	F	%	F	%	F	%
Kıtaların fiziki haritası	50	100	-	-	50	100
Kıtaların siyasi haritası	18	76	12	24	50	100
Makedonya haritaları (tematik)	24	40	30	60	50	100
Slayt	12	24	38	76	50	100
Tepegöz	34	68	16	32	50	100
Televizyon	15	30	35	70	50	100
Video	12	24	38	76	50	100
Bilgisayar	3	6	47	94	50	100

Anket uygulamasına katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okullarda bulunan araç-gereçlere tablo 4.5.4.'den göz attığımızda, bütün okullarda sadece kıtaların fiziki haritasının (%100) bulunduğunu, diğer araç-gereçlerin ise kıtaların siyasi haritaları ile Makedonya'ya özel haritalarında (%40) dahil olmak üzere yetersiz seviyede olduğunu görüyoruz. Okullarda özellikle görsel ve işitsel araç-gereçlerden slayt(%24), tepegöz (%68), televizyon (%30), video(%24) ve bilgisayarın (%6) ise hemen hemen hiç bulunmamasının öğretmenlerin bu araç-gereçleri kullanma oranlarını da düşürdüğüne tablo 4.3.2.'de değinmiştik

Tablo.4.3.5.

**Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Öğretimine Ayrılan
Haftalık Ders Saatinin Yeterli Olup-Olmadığına İlişkin Görüşleri**

Coğrafya derslerine ayrılan haftalık ders saati yeterli mi?	F	%
Evet	4	8
Kısmen	31	62
Hayır	15	30
Toplam	50	100

Anket uygulamasına katılan öğretmenlerden sadece % 8'i coğrafya derslerine ayrılan sürenin tamamen uygun oğlunu düşündüğünü, % 62 ise kısmen uygun bulduklarını %30'unun ise coğrafya derslerine ayrılan ders saatinin uygun olmadığını düşündüklerini tablo 4.3.5.'den görmekteyiz.

Tablo 4.3.6.

**Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Ders Programlarının
İçeriğinin Sınıflara Göre Gerçekleşmesi İçin Haftalık Kaç Ders Saatine İhtiyaç
Olduğuna İlişkin Görüşleri**

Haftalık kaç ders saatine ihtiyaç var	2 saat		3 saat		4 saat		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
V. SINIF	45	90	5	10	-	-	50	100
VI. SINIF	43	86	7	14	-	-	50	100
VII. SINIF	40	80	9	18	1	2	50	100
VIII. SINIF	40	80	8	16	2	4	50	100

Öğretmenlerin coğrafya ders programlarının içeriğinin sınıflara göre gerçekleşmesi için haftalık kaç saat olması gerektiğine ilişkin öğretmenlerin görüşlerini tablo 4.3.6'dan incelediğimizde; öğretmenlerin büyük çoğunluğunun

coğrafya derslerinin haftalık 2 saat (V. Sınıf %90, VI. Sınıf %86, VII. Sınıf %80 ve VIII. Sınıf %80) olmasının içeriğin gerçekleşmesi için yeterli olacağı görüşünde birleştiklerini görmekteyiz. Yine öğretmenlerden bir kısmının coğrafya ders programlarının içeriğinin sınıflara göre gerçekleşmesi için haftalık 3 saat (V. Sınıf %10, VI. Sınıf %14, VII. Sınıf %18 ve VIII. Sınıf %16) olması gerektiği fikrinde birleştiklerini görmekteyiz. Öğretmenlerin haftalık 4 saat coğrafya dersini ise içeriğin gerçekleşmesi için fazla bulduklarını söyleyebiliriz.

Tablo.4.3.7.

Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Coğrafya Öğretimine Ayrılan Haftalık Ders Saatinin Gezi-Gözlem Ve Araştırma Yapmak İçin Yeterli Olup Olmamasına İlişkin Görüşleri

Coğrafya derslerine ayrılan haftalık ders saati gezi-gözlem ve araştırma yapmak için yeterli mi?	F	%
Evet	5	10
Kısmen	21	42
Hayır	24	48
Toplam	50	100

Tablo 4.3.7.'den de görüldüğü gibi öğretmenlerin %10'u coğrafya derslerine ayrılan sürenin gezi-gözlem ve araştırma yapmak için tamamen yeterli olduğunu düşünürlerken, %42'si bu süreyi kısmen yeterli görmektedirler. Öğretmenlerin yaklaşık yarısı (548) ise coğrafya derslerine ayrılan süreyi gezi-gözlem ve araştırma yapmak için yeterli görmemektedirler.

Tablo 4.3.8.

**Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Öğretim Yaptıkları Sınıflarda
Ortalama Bulunan Öğrenci Sayıları**

Öğretim yaptığınız sınıflarda öğrenci mevcutu ne kadardır?	F	%
25-30	42	84
31-36	8	16
Toplam	50	100

Tablo 4.3.8.'den de görüldüğü gibi öğretmenlerin öğretim yaptıkları sınıflardaki öğrenci sayıları etkili bir öğretim için oldukça yeterlidir (25-30 öğrenci %84, 31-36 öğrenci%16).

4. ÖLÇME -DEĞERLENDİRMEYE AİT BULGULAR

Tablo 4.4.1.

**Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Öğrenci Başarısını
Değerlendirmede Kullandıkları Ölçme-Değerlendirme Teknikleri**

Ölçme-değerlendirme teknikleri	Evet		Hayır		Toplam	
	F	%	F	%	F	%
Yazılı sınav	27	54	23	46	50	100
Sözlü sınav	44	88	6	12	50	100
Kısa yanıtli test	32	64	18	36	50	100
Çoktan seçmeli test	10	20	40	80	50	100
Gözlem	37	74	13	26	50	100

Anket uygulamasına katılan öğretmenlerin öğrenci başarılarını ölçmek için uyguladıkları ölçme-değerlendirme tekniklerine göz attığımız zaman öğretmenlerin

genel olarak ölçme değerlendirme yolu olarak en çok sözlü yoklama (%88) daha sonra sırasıyla gözlem (%74), kısa yanıtli test (%64), yazılı yoklama (%54) ve çoktan seçmeli testlere (20) yer verdiklerini görüyoruz.

Genel olarak öğretmenlerin daha çok öğrenci başarısı ölçme ve değerlendirmesinde sözlü yoklama, gözlem, kısa yanıtli test ve yazılı yoklamaya başvurdukları görülmektedir. Öğretmenlerin çok azı çoktan seçmeli test kullanmaktadır.

Tablo 4.4.2.

Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin Öğrenci Ölçme-Değerlendirmesinde Kullandıkları Soruları Hangi Yöntemle Hazırladıklarına İlişkin Görüşleri

Soru hazırlama şekli	F	%
Kendim hazırlıyorum	46	92
Zümre öğretmenleri ile birlikte	4	8
Toplam	50	100

Tablo 4.4.2'den de görüldüğü gibi öğretmenlerin neredeyse tamamı (%92) öğrenci başarısını ölçmek için kullandıkları soruları kendilerinin hazırladıklarını belirtmişlerdir. Soruları zümre öğretmenleriyle hazırlayanların oranı ise sadece %8'dir.

Tablo 4.4.2. Anket Uygulamasına Katılan Öğretmenlerin 5'lik Not Sisteminin Öğrenci Başarısını Değerlendirmede Yeterli Olup Olmadığına İlişkin Görüşleri

5'lik not sistemi öğrenci başarısını değerlendirmede uygun mu?	F	%
Evet	36	72
Kısmen	12	24
Hayır	2	4
Toplam	50	100

Öğretmenlerin öğrenci başarısını değerlendirmek için 5’li not sisteminin uygun olup olmadığına ilişkin görüşlerine tablo 4.4.2’den göz attığımızda; öğretmenleri %72 gibi büyük çoğunluğunun bu not sistemini öğrenci başarısını ölçmede yeterli görürken, %24’ünün ise bu not sistemini öğrenci başarısını ölçmede kısmen yeterli gördüklerini görüyoruz. Öğretmenlerin %4 gibi çok az bir kısmı ise bu not sisteminin öğrenci başarısını ölçmede yetersiz kaldığını düşündüğünü görmekteyiz.

Genel olarak öğretmenlerin 5’lik not sistemini öğrenci başarısını ölçmede yeterli gördükleri tablo 4.4.2.’ye göre söylenebilir.

Öğretmenlerin Coğrafya Programına İlişkin Geleceğe Yönelik Önerileri

Bu bölümde bilgi toplama aracının üçüncü bölümünde yer alan sorular çerçevesinde, ilköğretim beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflar Coğrafya Programına ilişkin olarak, öğretmenlerin geleceğe yönelik eğilimlerini ortaya koyan bulgular yer verilmiştir. Öğretmenlerin ”katılıyorum “, ”kısmen katılıyorum” , ”katılmıyorum” seçenekleri doğrultusunda verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular yüzdelerine göre yorumlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 5’deki amaçlarla ilgili bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin tamamına yakının (%96), “Amaçlar gözlenebilir öğrenci davranışları bakımından ifade edilmelidir” görüşüne yine öğretmenlerin tamamına yakını (%90) katılırken, bu görüşe katılmadığını belirten hiçbir öğretmen olmamıştır. Öğretmenlerin %94’ü amaçların eğitim yoluyla kazandırılabilir bir özelliği belirtmesi gerektiği önerisine katılırken, %6’sı bu öneriye kısmen katılmıştır.

Tablo 5’deki programın içerik ögesi ile ilgili bulgulara bakıldığında, öğretmenlerin %86’sının, “İçerik öğrencilere yakın çevrelerindeki ortam ile ilgili olayları gözleme ve inceleme olanağı sağlamalıdır” görüşünü benimsediği, %14’ü ise bu görüşü benimsemediği görülmektedir.

Tablo 5
Öğretmenlerin Programa İlişkin Geleceğe Yönelik Önerileri

Öneriler	Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%
Coğrafya Programında Amaçlar								
1. Birbiri ile tutarlı olmalıdır.	48	96	2	4	-	-	50	100
2. Gözlenebilir öğrenci davranışları bakımından ifade edilmelidir.	45	90	5	10	-	-	50	100
3. Eğitim yoluyla kazandırılabilir bir özelliği belirtmelidir.	47	94	3	6	-	-	50	100
Coğrafya Programında İçerik:								
4. Öğrencilere yakın çevrelerindeki ortam ile olayları gözleme ve inceleme olanağı sağlamalıdır.	43	86	7	14	-	-	50	100
5. Öğrencilere araştırma yapma isteği uyandırmalıdır.	42	84	8	6	-	-	50	100
6. Öğrencilerde eleştirel, mantıksal yaratıcı düşünme becerileri geliştirmelidir.	48	96	2	4	-	-	50	100
7. Coğrafya kitapları, konulara uygun harita, grafik, renkli resim ve şekillerle zenginleştirilip öğrenci ilgisini çekecek şekilde hazırlanmalıdır.	43	36	7	14	-	-	50	100
8. Kuramsal bilgilerin, günlük yaşamda kullanılmasına olanak vermelidir.	46	92	4	8	-	-	50	100
Başarılı Bir Eğitim-Öğretim Etkinliği İçin:								
9. Sınıflardaki öğrenci sayısı 35'i geçmemelidir.	47	94	3	6	-	-	50	100
10. İçeriği öğrencilere aktaracak uygun yöntemler seçilmeli ve öğretim sırasında birden fazla yöntem kullanılmalıdır.	47	94	-	-	3	6	50	100
11. Öğretim, öğrencilerin ilgi ve güdülenmelerini artıracak araç-gereçlerle desteklenmelidir.	49	98	1	2	-	-	50	100

12. Öğretmen programların hazırlanması ve geliştirilmesi sürecine her aşamada doğrudan ve etkin biçimde katılmalıdır.	46	92	-	-	4	8	50	100
13. Öğrenciler ezbercilikten kurtarılmalı, öğrencilere araştırma süreçleri kazandırılmalıdır.	49	98	1	2	-	-	50	100
Öğretmenlerin Seminerlere katılması için:								
14. İhtiyaç duyulan alanlarda Eğitim Bakanlığı tarafından daha sık seminer programları düzenlenmeli, öğretmen kılavuz kitapları hazırlanıp öğretmenlere ulaştırılmalıdır.	48	96	2	4	-	-	50	100
Coğrafya Programında Başarılı Bir Değerlendirme İçin:								
15. Ölçme araçlarının geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmalıdır.	46	92	4	8	-	-	50	100
16. İllerde uzmanlardan ve alan öğretmenlerinden oluşan, test üretim merkezleri kurulmalı, tüm öğretmenlerin bu merkezden yararlanmaları sağlanmalıdır.	47	94	3	6	-	-	50	100

Yine, “İçerik öğrencilere araştırma yapma isteği uyandırmalıdır” önerisi %84’lük bir oranla destek görürken, öğretmenlerin sadece %16’sı bu öneriyi desteklememiştir. Öğretmenlerin %96’sı içerik öğrencilere eleştirel, mantıksal, yaratıcı düşünme becerileri geliştirmelidir düşüncesini paylaşmaktadır. Kitaplarda konulara uygun harita grafik renkli resim ve şekillerle zenginleştirilip hazırlanması ile ilgili görüşü ise öğretmenlerin %86’sı tarafından kabul görmektedir. Öğretmenlerin %92’si “İçerik, kuramsal bilgilerin, günlük yaşamda kullanılmasına olanak vermelidir” görüşünü desteklerken, %8’i kısmen bu görüşü desteklemiştir.

Tablo 5’deki başarılı bir eğitim-öğretim etkinliği için “ Sınıflardaki öğrenci sayısı 35’i geçmemelidir” önerisine öğretmenlerin %94’ü katılmış, %6’sı ise katılmamıştır. Öğretmenler, “İçeriği öğrencilere aktaracak uygun yöntemler seçilmeli ve öğretim sırasında birden fazla yöntem kullanılmalıdır” görüşüne %94 oranında destek verirken, öğretmenlerin %6’sı bu görüşe katılmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenler,”Öğretim, öğrencilerin ilgi ve güdülenmelerini artıracak araç-gereçlerle desteklenmelidir” görüşüne ise %98 oranında katılmışlardır. “Öğretmen, programların hazırlanması ve geliştirilmesi sürecine her aşamada doğrudan ve etkin biçimde katılmalıdır” görüşü %92 oranında kabul edilirken,- öğretmenlerin%8’i bu görüşü kabul etmemişlerdir. Öğretmenlerin % 99 oranıyla tamamına yakını, “Öğrenciler ezbercilikten kurtarılmalı, öğrencilere araştırma süreçleri kazandırılmalıdır” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 5’deki öğretmenlerin seminerlere katılması için yapılması gerekenlerle ilgili bulgulara bakıldığında, öğretmenlerin %98’inin “İhtiyaç duyulan alanlarda eğitim bakanlığı tarafından seminer programların düzenlemeli, öğretmen klavuz kitapları hazırlanıp öğretmenlere ulaştırılmalıdır” görüşüne katıldığı görülmektedir.

Tablo 5’de de görüldüğü gibi “Coğrafya Programında Başarılı Bir Değerlendirme İçin Sunulan Ölçme Araçlarının Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışmaları Yapılmalıdır” önerisi öğretmenlerin %92’si tarafından benimsenmektedir. Yine öğretmenlerin %94’ünün “İllerde Uzmanlardan ve Alan Öğretmenlerinden Oluşan Test Üretim Merkezleri Kurulmalı, Tüm Öğretmenlerin Bu Merkezlerden Yararlanmaları Sağlanmalıdır.” görüşünü paylaştığı görülmektedir.

BÖLÜM IV

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

İlköğretim okullarının 5. 6. 7. ve 8. sınıflarında uygulanan Coğrafya Öğretim Programlarına ilişkin olarak bu sınıflardan ders yapan öğretmenlerin görüş ve önerilerinin saptanmasına çalışıldığı araştırmanın bu bölümünde öğretmenlerden elde edilen bulgular ışığında, sonuçlar ortaya konmuş ve ilgililere katkı sağlayacağı düşünülen kimi öneriler geliştirilmiştir.

1. SONUÇLAR

Araştırmada elde edilen sonuçlar “Coğrafya Öğretim Programları ve Uygulanışına İlişkin Sonuçlar” ile “Geleceğe Yönelik Önerilerle İlgili Sonuçlar” olarak iki başlıkta sunulmuştur.

1.1. Coğrafya Öğretim Programı ve Uygulanışına İlişkin Sonuçlar

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu 5. 6. 7. ve 8. sınıflardan derse girmektedir. Bu sınıflara öğretmenlerin derse girme oranı %80'in altında değildir. Mesleki hizmet süresi açısından ise öğretmenlerin yarısından fazlası (%54) yirmi yılın üzerinde öğretmenlik görevini yapmaktadırlar. Bu durum programın değerlendirilmesine etkili olmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin hemen hemen eşit oranda yüksek okul ve üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin 5/4'ü (%80), Coğrafya Programını uygun ve yararlı bulmaktadır. Uygulanan programı kısmen yararlı ve uygun bulan öğretmenler ise araştırmaya katılan öğretmenlerin 5/1'ini (%20) oluşturmaktadır. Yararlı ve uygun bulmadıklarını araştırmaya katılan öğretmenler ifade etmemişlerdir.

- Öğretmelerin yarısından fazlası (%72) Coğrafya Programının amaçlarını toplumun gereksinimlerini karşılayacak nitelikte olduğunu belirtmektedir. Öğretmenlerin %28'i kısmen yeterli görmektedir. Hiçbir öğretmen coğrafya

programının toplumun gereksinimlerini karşılamaktan uzak olduğunu düşünmemektedir.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin 3/1'i (%36) amaçların kısmen açık ve anlaşılır olduğunu düşünürken öğretmenlerin çoğu – yarıdan fazlası (%62) coğrafya programındaki amaçların açık ve anlaşılır olduğunu belirtmektedir.

- Öğretmenlerin yarısından fazlası (%52) coğrafya programının amaçları öğrenci ihtiyaçlarını karşılamadan yeterli bulmaktadır, %48'i ise kısmen yeterli olduğunu düşünmektedir.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%70) coğrafya programı amaçlarının konulara uygun verildiğini öğretmenlerin sadece %30'u kısmen uygun verildiğini belirtmektedir.

- Öğretmenlerin yarısı (%54) programının amaçlarını konuların işlenişinde gerçekleştirilebilir nitelikte olduğunu, öğretmenlerin 5/2'si ise (%44) kısmen gerçekleştirilebilir nitelikte olduğunu belirtmektedir.

- Genel olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun coğrafya programının yeterli gördükleri söylenebilir.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlası (%52) coğrafya programının bilinenden bilinmeyene ilkesine dayanarak hazırlandığını, 3/1'i (%30) yakından uzağa, %14'ü öğrene görelilik ve öğretmenlerin çok az bir kısmı %4'üne göre program somuttan soyuta ilkesine göre hazırlandığını belirtmektedir.

- Öğretmenlerin yarısından fazlası (%54), coğrafya konularının öğrencilerin fiziksel ve zihinsel seviyesine uygun olduğunu 5/2'si (%42), konuların kısmen öğrencilerin fiziksel ve zihinsel özelliklerine uygun olduğunu ve sadece öğretmenlerin %4'ü uygun olmadığını belirtmektedir.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlası (%54) coğrafya programının genel ve özel amaçlara ulaşabilecek nitelikte olduğunu belirtirken,

%44'ü konuların kısmen ulaşılabilecek nitelikte ve öğretmenlerin sadece %2'si konuların amaçlara ulaşılabilecek nitelikte olmadığını belirtmektedir.

- Öğretmenlerin 5/4'ten fazlası (%86) ilköğretim coğrafya programı konularının temel bilgiler açısından öğrencinin orta öğretime devam etmesi için yeterli olduğu belirtmektedir. Öğretmenlerin sadece %14'ü yeterli olmadığı görüşündedir.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin 5. 6. 7. ve 8. sınıf coğrafya programındaki program konularının öğrenciler tarafından zor kavramaları ile ilgili görüşleri :

- 5. sınıflarda öğretmenler çoğunluğu, yaklaşık 5/4'ü (%76) konuların öğrenci tarafından zor kavrandığını ve bu konuların genellikle; Dünya'nın hareketleri ve harita bilgisi konuları olduğunu belirtmektedirler.

- 6. sınıflarda ise öğretmenlerin %38'i öğrencilerin zor kavradıklarını ve bu konuların genellikle; Avrupa'nın iklim ve bitki örtüsü bölgeleri ile ülkelerin ekonomik özellikleri konuları olduğunu belirtmektedirler.

- 7. sınıflarda öğretmenlerin 5/2'si (%40) konuların zor kavrandığını belirtmektedir, 7. sınıf konularından; Avrupa dışı kıtaların iklim ve bitki örtüsü özellikleri ve ekonomik özellikleri konuları olduğunu belirtmişlerdir.

- 8. sınıflarda ise öğretmenlerin yaklaşık 5/2'si (%38) konuların zor kavrandığını düşünmekte ve bu konuların; Makedonya'da nüfus ve sanayi konuları olduğunu belirtmektedir.

- Öğretmenlerin çoğunluğu (%78) coğrafya programında yer alan içeriğin yaşamla bağlantı kurmaya olanak tanıdığını belirtmekte, 5/1'i (%22) ise kısmen elverişli olduğunu belirtmektedir.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlası (%56) öğrencilerin kısmen coğrafya dersinin tutumlarının olumlu olduğunu belirtmektedir.

- Öğretmenlerin yarısı (%50) mevcut coğrafya programın içeriğinin sınıflara dağılımı aynen devam etmesini belirtirken, öğretmenlerin diğer yarısı (%50) ise program içeriğinin sınıflara dağılımını uygun bulmayarak programın sınıflara göre dağılımı şu şekilde bulunmasını istemektedir : 5. sınıf Genel Coğrafya 6. sınıf Makedonya Coğrafyası, 7. sınıf Avrupa Coğrafyası, 8. sınıf Avrupa dışı kıta ve örnek ülkeler coğrafyası. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yöntemlerle ilgili görüşleri ise şu şekilde sıralanabilir : Öğretmenlerin çoğunluğu (%86) anlatım, (%82) soru cevap, (%30)'u gösteri, (%18)'i problem çözme ve (%6)'sı gezi gözlem yöntemlerini kullandıklarını belirtmektedir. Buradan da görüldüğü gibi öğretmenlerin çok az bir kısmı problem çözme ile gezi gözlem yöntemlerini bulamamaktadırlar.

- Öğretmenlerin coğrafya derslerinde kullandıkları araç ve gereçlerle ilgili görüşleri : Öğretmenlerin çoğunluğu ders kitabı (%74) ve yazı tahtası (%72), (%50) harita atlas ve küre, televizyon ve video sadece %8'i bilgisayar ise öğretmenlerin sadece %4'ü kullandıklarını belirtmektedir. Bu durum öğretmenlerin belli araç ve gereçlerle ders yapma alışkanlığından, çoğu okullarda ise video bilgisayar gibi araçların bulunmamasından kaynaklanmaktadır.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu (%70) klasik dersliklerden, sadece (%14)'ü coğrafya odalarında ders yaptıklarını belirtmektedir. Bu durum okul şartlarına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

- Öğretmenlerin görev yaptıkları okullarda hangi araç ve gereçlerin bulunduğu konusunda; okulların çoğunda haritalar (%100), SLAYT (%24), Televizyon (%20), Video (%24) oranında bulunduğu görülmektedir. Öğretimin zenginleştirme ve başarılı bir öğretim gerçekleştirebilmek için her okulda tepegöz ve bilgisayar, video gibi araçların bulunması gerekmektedir.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin coğrafya öğretimine ayrılan haftalık ders saatine ilişkin öğretmenlerin yarısından fazlası (%62)'si kısmen, (%8) yeterli, (30)'u ise yetersiz bulunduğunu belirtmektedir. Öğretmenlerin çoğun 5. sınıflardan 2 saat olması gerektiğini (%90) belirtmektedir. Çünkü mevcut programda 5. sınıflarda

coğrafya programı haftada bir ders ile gerçekleştirilmektedir. 6.sınıflarda öğretmenlerin çoğu 2 ders saatini yeterli bulurken (%86), 7. sınıflardan (%18)'i 8. sınıflarda (%16)'sı ise üç saate çıkmasını belirtmektedir.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin coğrafya öğretimine ayrılan haftalık ders saatlerin gezi gözlem ve araştırma yapmak için (%48) yaklaşık yarısı yeterli bulmamaktadır.

- Öğretmenlerin çoğu (%86) coğrafya dersini yaptıkları sınıfların çoğunda öğrenci sayısı 25-30 arasında olduğunu; öğretmenlerin (%16)'sı ise öğrenci sayısı 31-36 arasında değişen sınıflarda ders yaptıklarını belirtmektedir. Bu durum etkili bir öğretim için uygun görülmektedir.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenci başarısını değerlendirmede en fazla (%80)'i sözlü sınav, (%16)'sı kısa yanıtli test, (%64)'ü yazılı sınav, (%20)'si çoktan seçmeli test kullandıklarını belirtmektedir.

- Öğretmenlerin çoğu (%92) soruları kendileri (%8)'i ise zümre öğretmenleri ile beraber hazırladıklarını belirtmektedir.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenci başarısının değerlendirilmede 5'lik not sisteminin yeterli olup olmadığına ilişkin görüşleri öğretmenlerin %72'si yeterli ve uygun bulunduğunu belirtmektedir.

1.2. Geleceğe Yönelik Önerilerle İlgili Sonuçlar

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakını (%96), “Amaçlar birbirleriyle tutarlı olmalıdır” görüşünü katılmalıdır.

- “Amaçlar gözlenebilir öğrenci davranışları bakımından ifade edilmelidir” görüşünden öğretmenlerin tamamına yakını (%90) birleşmişlerdir.

- Öğretmenlerin (%94)'ü “Amaçların eğitim yoluyla kazandırılabilir bir özelliği belirtmesi” gerektiği önerisine katılmaktadır.

- Öğretmenlerin tamamına yakını (%86) “İçerik öğrencilere yakın çevrelerindeki ortam ile ilgili olayları gözleme ve inceleme olanağı sağlamalıdır.” görüşünü benimsemektedir.

- “İçerik öğrencilerde araştırma yapma isteği uyandırılmalıdır” görüşü öğretmenler tarafından %84'lük bir oranla destek görmektedir.

- Öğretmenlerin tamamına yakını (%96) “İçerik öğrencilerde eleştirel, mantıksal, yaratıcı düşünme becerileri geliştirmelidir” düşüncesini paylaşmaktadır.

- “Coğrafya kitaplarında konulara uygun harita, grafik, renkli resim ve şekillerle zenginleştirilip öğrenci ilgisini çekecek şekilde hazırlanmalı” görüşü öğretmenlerin tamamına yakını (%86) tarafından kabul görmektedir.

- Öğretmenlerin önemli bir çoğunluğu (%92), “İçerik kuramsal bilgilerin günlük yaşamda kullanılmasına olanak vermelidir” görüşünü desteklemektedir.

- Başarılı bir eğitim – öğretim etkinliği için sunulan “Sınıflardaki öğrenci sayısı 35'i geçmemelidir.” önerisine öğretmenlerin (%94)'ü katılmıştır.

- Öğretmenler, “İçeriği öğrencilere aktaracak uygun yöntemler seçilmeli ve öğretim sırasında birden fazla yöntem kullanılmalıdır” görüşünü (%94) oranında destek vermişlerdir.

- Öğretmenlerin tamamına yakını (%98), “Öğretim, öğrencilerin ilgi ve güdülenmelerini arttıracak araç gereçlerle desteklenmelidir” görüşüne katıldıklarını belirtmişlerdir.

- Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (%92), “Öğretmen, programların hazırlanması ve geliştirilmesi sürecine her aşamada doğrudan ve etkin biçimde katılmalıdır.” görüşünü kabul etmektedir.

- Öğretmenlerin (%98) oranıyla tamamına yakını “Öğrenciler ezbercilikten kurtarılmalı, öğrencilere araştırma süreçleri kazandırılmalıdır” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

- Öğretmenlerin (%96)’sı “İhtiyaç duyulan alanlarda eğitim bakanları tarafından daha sık seminer programları düzenlenmeli, öğretmen klavuz kitapları hazırlanıp, öğretmenlere ulaştırılmalıdır” görüşüne katılmışlardır.

- Coğrafya programında başarılı bir değerlendirme için sunulan “Ölçme araçlarının geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmalıdır” önerisi öğretmenlerin (%92)’si tarafından benimsenmektedir.

- Öğretmenlerin tamamına yakını (%94) “İllerde, uzmanlardan ve alan öğretmenlerinden oluşan test üretim merkezleri kurulmalı, tüm öğretmenlerin bu merkezlerden yararlanmaları sağlanmalıdır.” görüşünü paylaşmaktadır.

Araştırmada elde edilen öğretmen görüşlerine dayalı olarak, ilköğretim okullarının 5. 6. 7. ve 8. sınıflarında uygulanan Coğrafya Programının öğeleri olan amaç içerik coğrafya öğretiminde öğretme – öğrenme süreçleri ve değerlendirme açısından yeterli ölçüde etkili olmadığı söylenebilir.

2. ÖNERİLER

Bu araştırmanın bulgularına dayalı olarak, var olan durumun daha iyi hale getirilmesi amacıyla geliştirilen öneriler şunlardır :

- Araştırmaya katılan öğretmenler tarafından genel ve kısmen yararlı ve uygun bulunan 5. 6. 7. ve 8. sınıf coğrafya programı, program geliştirme ekibi tarafından tüm boyutları yönünden sürekli geliştirilmeli ve bu çalışmaların sürekliliği sağlanmalıdır.

- Programın amaçları gözlenebilir öğrenci davranışları bakımından ifade edilmeli, gerçekleştirilebilir ve eğitim yoluyla kazandırılabilir bir özelliği belirtmelidir.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu tarafından içerikte yeralan tüm konuların önemli olmadığı, öğrencilerin ilgisini çekmediği belirtilmektedir. Bu durumda içerik yeniden gözden geçirilmeli, sıkıcı ve ayrıntılı bilgiler içerikten çıkarılarak içerikteki kuramsal bilgilerin günlük yaşamda kullanılmasına olanak verecek düzenlemeler yapılmalıdır. İçerik öğrencilerin sadece bilgi aktarmamalı; öğrencilerde araştırma yapma isteği uyandırmalı, öğrencilerden eleştirel, mantıksal, yaratıcı düşünme becerileri geliştirmelidir. Ayrıca coğrafya kitapları, konulara uygun harita, grafik, renkli resim ve şekillerle zenginleştirilip öğrenci ilgisini çekecek şekilde hazırlanmalıdır. Programın içeriğinde yer alan bilgilerin geçerlik ve güvenilirliği de gözden geçirilmelidir.

- Coğrafya dersinin öğretimine ayrılan haftalık ders saati süresi artırılmalıdır. Haftalık ders saati süresi artırılarak dersin kapsamında gezi – gözlem ve inceleme etkinliklerine yer verilmelidir.

- Başarılı bir eğitim – öğretim etkinliği için sınıflardaki öğrenci sayısının 35'i geçmemesine dikkat edilmelidir. Böylece bireyi merkeze alan bireyin ilgi, istek ve gereksinimlerine göre öğretim ortamları sağlanmalı, bireysel öğretim yöntem ve teknikleri kullanılarak, içeriği öğrencilere aktarılacak uygun yöntemler seçilmeli ve öğretim sırasında birden fazla yöntem kullanılmalıdır. Dersin işlenişi sırasında öğrencilerin derse katılımını sağlayacak etkinlikler düzenlenerek, öğrencilerin ilgi ve güdülenme düzeyleri artırılmalıdır. Coğrafya dersinden öğretimin bireyselleştirilmesine özen göstererek öğrenciler ezbercilikten kurtarılmalı, öğrencilere bilimsel araştırma becerileri kazandırılmalıdır. Bu durumda öğrencilerin coğrafya dersine karşı olumlu tutuma sahip olma olasılığı da yükselecektir.

- Okullardaki coğrafya öğretimi ile ilgili araç ve gereçler gereksinimi karşılayacak nitelik ve niceliğe getirilmelidir.

- Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin öğrenci başarısının daha çok sözlü sınav ve kısa yanıtlı sorularla değerlendirdikleri, ölçme araçlarının geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını yeterli yapmadıkları görülmektedir. Öğretmenlere yönelik bu

alanlarla ilgili ve ihtiyaç duyulan başka alanlardan eğitim bakanlığı tarafından daha sık seminer programları düzenlenmeli, ğretmen klavuz kitapları hazırlanmalıdır.

- İllerden uzmanlardan ve alan öğretmenlerinden oluşan, test üretim merkezleri kurulmalı, tüm öğretmenlerin bu merkezlerden yararlanmaları sağlanmalıdır.

- Bu araştırmada öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak ilköğretim 5. 6. 7. ve 8. sınıf coğrafya ğretim programı değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

ANDONOVSKI, Tome, SELMANI, Aslan. (1999). **Coğrafya'da Metodoloji**. Üsküp : "Aziz Kiril ve Metodiy" Üniversitesi, Matematik-Fen Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Yayını.

ATALAY, İbrahim ve Diğerleri. (1991). **Coğrafya Öğretimi**. Eskişehir : Açık Öğretim Fak. Yay. No : 416,.

BAŞARAN Ethem İbrahim. (1994). **Eğitime Giriş**. Ankara : Yargıcı Matbaası.

BİNBAŞIOĞLU, Cavit. (1981). **Genel Öğretim Bilgisi**. Ankara : Binbaşioğlu Yayınları.

BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş, ÇİVİ, Cuma. (1994). **Genel Öğretim Metodları**. Konya : Atlas Yayınları.

DEMİREL, Özcan ve K. Ün. (1987). **Eğitim Terimleri Sözlüğü**. Ankara : Hacettepe Üniversitesi Yayını.

DOĞANAY, Hayati. (1991). **Coğrafya'da Metodoloji**. İstanbul : MEB Yay.,.

_____, (1989). **Coğrafya ve Liselerimizde Coğrafya Öğretim Programları**. Ankara : Türk Tarih Kurumu Basımevi.

ERTÜRK, Selahattin. (1972, 1984). **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara : Yelkentepe Yayınları.

ERDEN, Münire. (1995) **Eğitimde Program Değerlendirme**. Ankara : Pegem Yay.

FİDAN, Nurettin ve M. Erden. (1996). **Eğitim Bilimine Giriş** Ankara : Alkım Kitabevi.

GÜMÜŞ, Nevzat. (1993). **Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi**. İzmir : Dokuz Eylül Üniv. Sos. Bil. Ens. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

GÜNGÖRDÜ, Ersin. (1997). **Coğrafya'da Öğretim Metodu İlkeler ve Uygulamalar**. Ankara : İdeal Copy. Yay.

_____, (1997). **Coğrafya'da Veri Toplama ve Değerlendirme Metodu**. Ankara : İdeal Copy Matbaası.

_____, (1998). **İlköğretim Okullarında Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Ankara : Özcan Ofset.

_____, (1999). **Coğrafya'da Öğretim Metodu İlkeler ve Uygulamalar**. Ankara : Özcan Ofset.

GÜNDEN, Suat (1977-1978). **Genel Öğretim Bilgisi**. Ankara : Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu.

HESAPÇIOĞLU, Muhsin. (1994). **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. İstanbul : Beta Basım Yay.

İZBIRAK, Reşat. (1992). **Coğrafya Terimleri Sözlüğü**. İstanbul : MEB.

KAMBERSKİ, Kiro. (2000). **Makedonya'da Okul Öncesi ve İlköğretimin Durumu ve Gelişmesi**. Üsküp; "Aziz Kiril ve Metodiy" Üniversitesi, Felsefe Fakültesi Pedagoji Enstitüsü Yayını.

KAPTAN, Saim. (1997). **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri**. Ankara : Tekişik Web Ofset.

KARABAĞ, Servet. (1998). **"Coğrafya Öğretiminde Anahtar Sorular ve Kavramlar"**. Ankara : GEF Dergisi Cilt : 18 Sayı : 2 S : 25-40.

KARASAR, Niyazi. (1991). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara : Sanem Yayıncılık.

KARASAR, Niyazi. (1997). **Araştırmalarda Rapor Hazırlama**. Ankara : Nobel Yayın Dağıtım.

KEMERTAŞ, İsmet. (2001). **Uygulamalı Genel Öğretim Yöntemleri**. İstanbul Birsen Yayınevi.

KOLUKISA, E. Aydın. (1996). **Coğrafya Öğretimi**. Ankara : Yayınlanmamış Araştırma.

KOMİSYON – (1996) **İmla Klavuzu**. Türk Dil Kurumu Yayınları 525. Ankara Türk Dil Kurumu Basımevi.

KOMİSYON – (1998). **Türkçe Sözlük 1-2**. Türk Dil Kurumu Basımevi.

KÜÇÜKAHMET, Leyla. (1995). **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. Ankara : Gazi Büro Kitabevi.

_____, (1997). **Eğitim Programları ve Öğretim**. Ankara : Gazi Büro Kitabevi.

_____, (1977). **Eğitim Bilimine Giriş**. Ankara : Gazi Kitabevi Yayıncılık Ltd. Şti.

Makedonya Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı. Pedagoji Kurumu – Üsküp. **İlköğretim Kurumları Coğrafya Öğretim Programları**. 1953, 1972, 1980, 1988, 1992, 1995 y.

SANIR, Feruh. (2000). **Coğrafya Terimleri Sözlüğü**. Ankara : Gazi Kitabevi.

SÖNMEZ, Veysel. (1996). **Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Ankara : Pegem Yay.

STAVREVSKİ, Dragi. (1992). **Coğrafya Öğretiminde Değerlendirme**. Üsküp: Pedagoji Kurumu Yayın No. 12.

ŞAHİN, Cemalettin. (1986). **Ortaokullar İçin Milli Coğrafya Adlı Kitap Hakkında Düşünceler**. Ankara : Türk Kültürü Araş. Dergisi Sayı : 824.

_____, (1986). **Türkiye Coğrafyası I (Fiziki)**. İstanbul : Ders Kitapları A.Ş.

_____, (1988). **Coğrafyaya Giriş**. Ankara : Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

TAŞLI, İsmail. (1997). **Öğrenci Merkezli Yöntemlerle Coğrafya Öğretimi**. İzmir : Dokuz Eylül Üniv. Sosyal. Bil. Enst. Coğ. Eğt. A.B.D. Basılmamış Doktora Tezi.

TEMEL, Ali. (1987). **Lise Sosyal Bilimler Programlarında Öğretim Süreçleri ve Değerlendirme Bağıntısı**. Adana : Çukurova Üniv. Sos. Bil. Enst. Basılmamış Doktora Tezi.

VARIŞ, Fatma. (1978). **Eğitim Bilimine Giriş**. Ankara : Ankara Üniv. Eğt. Bil. Fak. Yay.

_____,(1988). **Program Geliştirme “Teori ve Teknikleri”**. Ankara : A.Ü. Eğt. Fak. Yay. No : 157. 4. Baskı.

_____, (1991). **Eğitim Bilimine Giriş**. Ankara : Ankara Üniv. Eğt. Bil. Fak. Yay.

DERS KİTAPLARI

APOSTOLOV, Apostol ve L. Milenkovski. (1996). **Coğrafya (İlköğretim V. Sınıf)** Üsküp : Prosvetno Delo.

PAVLOVSKİ, Görgi. (1997). **Coğrafya (İlköğretim VI. sınıf)**. Üsküp : Prosvetno Delo.

MİLENKOVSKİ, Lube. (1996). **Coğrafya (İlköğretim VIII. Sınıf)**. Üsküp : Prosvetno Delo.

STAVREVSKİ, Dragi. (1996) **Coğrafya (İlköğretim VII. sınıf)**. Üsküp : Prosvetno Delo.

MİLENKOVSKİ, Lube. (1996). **Coğrafya (İlköğretim VIII. Sınıf)**. Üsküp : Prosvetno Delo.

EKLER**EK 1****MAKEDONYA CUMHURİYETİ'NDE İLKÖĞRETİMDE UYGULANAN 5. 6.
7. VE 8. SINIF COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARINI
DEĞERLENDİRME ANKETİ**

Sayın Öğretmen,

Size sunulan bu anket İlköğretim Kurumlarında uygulanan coğrafya programların değerlendirilmesine ilişkin görüş ve önerilerinizi belirlemeyi amaçlayan bilimsel bir araştırma için düzenlenmiştir.

Uygulamanın doğrudan içinde bulunan kişiler olarak sizlerin görüş ve önerileri bu araştırmanın sonuçları bakımından büyük değer taşımaktadır.

Üç bölümden oluşan bu anket formunun birinci bölümünde kişisel bilgilere, ikinci bölümünde coğrafya programının varolan durumuna ilişkin sorulara, üçüncü bölümde ise önerilerinize yer verilmiştir.

Sizlerden istenen, ankette yer alan soruları dikkatle okunup, size en uygun gelen yanıtı belirlemenizdir.

Bu araştırmada elde edilecek bulguların geçerliliği, sizlerin anketi yanıtlamadaki içtenliğinize bağlıdır. Vereceğiniz bilgiler yalnızca bu araştırmada kullanılacaktır. Lütfen anket maddelerinden hiçbirini yanıtsız bırakmayınız.

Araştırmanın gerçekleşmesine katkıda bulunacağınız için teşekkür eder, saygılar sunarım.

Mübeccel AHMED

T.C. Gazi Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi ve

M.C. Üsküp, Tefeyyüz İlköğretim

Okulu Coğrafya Öğretmeni

I. BÖLÜM

A. KİŞİSEL BİLGİLER

Aşağıdaki sorularla ilgili seçeneklerden durumunuza uygun olanı (X) işareti ile belirtiniz.

1. Okulunuz.....

2. Okutmakta olduğunuz sınıflar :

() Beşinci () Altıncı () Yedinci () Sekizinci

3. Öğretmenlik mesleğinizdeki hizmet süreniz

() 1-10 yıl () 10-20 yıl () 20 ve üzeri

4. Öğrenim Durumunuz

() Yüksek okul / Pedagoji Akademisi Tarih-Coğrafya Bölümü

() Matematik – Fen Fakültesi Coğrafya Bölümü

5. Haftalık ders yükü

() 10-15 () 15-20 () 20-25 () 25 ve üzeri

6. Lisans eğitiminiz sırasında ilköğretim coğrafya programı hakkında bilgilendirmeyi yeterli buluyor musunuz?

() Evet () Kısmen () Hayır

7. Seminerlere katıldınız mı? Hangi konularda?

() Hayır () Evet

.....

II. BÖLÜM

A. COĞRAFYA ÖĞRETİM PROGRAMLARININ (Amaç ve İçerik Yönünden) VAROLAN DURUMUNA İLİŞKİN SORULAR

AMAÇLAR

1. Coğrafya programını genelde yararlı ve uygun buluyor musunuz?

() Evet () Kısmen () Hayır

2. Coğrafya programının amaçları, toplumun gereksinimlerini karşılayacak nitelikte midir?

() Evet () Kısmen () Hayır

3. Programdaki amaçlar açık ve anlaşılabilir nitelikte midir?

() Evet () Kısmen () Hayır

4. Programın amaçları, öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamada yeterli midir?

() Evet () Kısmen () Hayır

5. Programdaki amaçlar konulara uygun verilmiş midir?

() Evet () Kısmen () Hayır

6. Programın amaçları, konularını işlenişinde gerçekleştirilebilir nitelikte midir?

() Evet () Kısmen () Hayır

İÇERİK

7. Coğrafya programları hangi ilkelere dayanarak hazırlanmıştır?

	Evet	Kısmen	Hayır
a. Öğrenene görelilik ilkesi	()	()	()
b. Bilinenden bilinmeyene ilkesi	()	()	()
c. Somuttan soyuta ilkesi	()	()	()
d. Yakından uzağa ilkesi	()	()	()

8. Konular, öğrencinin fiziksel ve zihinsel seviyesine uygun mudur?

() Evet () Kısmen () Hayır

9. Konular, coğrafya programlarının genel ve özel amaçlarına ulaşılabilecek nitelikte midir?

() Evet () Kısmen () Hayır

10. Öğrenci, programdaki konulardan hangilerini zor kavramaktadır?

V. Sınıf.....

VI. Sınıf.....

VII. Sınıf.....

VIII. Sınıf.....

11. İlköğretim coğrafya programındaki konular temel bilgiler açısından öğrencinin orta öğretime devam etmesi için yeterli midir?

() Evet () Kısmen () Hayır

12. Programlarda yer alan içerik, yaşamla bağlantı kurmaya olanak tanıyor mu?

() Evet () Kısmen () Hayır

13. Öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumları olumlu mudur?

() Evet () Kısmen () Hayır

14. Sizce, programlardaki içeriğin sınıflara göre dağılımı nasıl olmalıdır?

V. Sınıf.....

VI. Sınıf.....

VII. Sınıf.....

VIII. Sınıf.....

B. COĞRAFYA ÖĞRETİMİNDE ÖĞRETİM SÜREÇLERİ:

YÖNTEM VE TEKNİKLER, ARAÇ -GEREÇLER VE SÜREYE İLİŞKİN SORULAR

1. Coğrafya dersi öğretiminde aşağıdaki yöntemlere yer veriyor musunuz?

	Evet	Kısmen	Hayır
a. Anlatım	()	()	()
b. Soru-cevap	()	()	()
c. Gösteri	()	()	()
d. Problem çözme	()	()	()
f. Gezi-gözlem	()	()	()

3. Coğrafya dersi konularını işlerken aşağıdaki araç ve gereçleri kullanıyor musunuz?

	Evet	Kısmen	Hayır
a. Ders kitabı, coğrafya okuma kitabı	()	()	()
b. Yazı tahtası	()	()	()
c. Harita, atlas, küre	()	()	()
d. Slayt, film, tepegöz	()	()	()
e. Fotoğraflar, grafikler	()	()	()
f. Radyo-televizyon programı, video	()	()	()
g. Bilgisayare. Başka "Belirtiniz".....			

4. Coğrafya derslerini aşağıda verilen dersliklerin hangisinde yapmaktasınız?

	Evet	Kısmen	Hayır
a. Klasik sınıf	()	()	()
b. Özel düzenlenmiş dersliklerde	()	()	()
c. Coğrafya odasında	()	()	()

5. Okulunuzda coğrafya dersi için gerekli olan araç-gereçlerden aşağıdakilerden hangileri mevcuttur?

	Evet	Kısmen	Hayır
a. Kıtaların fiziki haritaları	()	()	()
b. Kıtaların siyasi haritaları	()	()	()
c. Makedonya (Tematik haritaları)	()	()	()
d. Slayt	()	()	()
e. Tepegöz	()	()	()
f. Televizyon	()	()	()
g. Video	()	()	()
i. Bilgisayar	()	()	()

6. Coğrafya öğretimine ayrılan haftalık ders saati yeterli midir?

() Evet () Kısmen () Hayır

7. Coğrafya ders programlarının içeriğinin sınıflara a göre gerçekleşmesi için haftalık kaç ders saatine ihtiyaç vardır?

V. Sınıf.....

VI. Sınıf.....

VII. Sınıf.....

VIII. Sınıf.....

8. Coğrafya öğretimine ayrılan süre gezi, gözlem ve araştırma yapmak için yeterli midir?

() Evet () Kısmen () Hayır

9. Öğretim yaptığınız sınıflarda ortalama öğrenci mevcutu ne kadardır?

() 20-25 () 25-30 () 30-35 () 35'ten r

C. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. Coğrafya dersinde öğrenci başarısını değerlendirmede aşağıdaki ölçme tekniklerinden hangilerini uyguluyorsunuz?

	Evet	Kısmen	Hayır
a. Yazılı sınav	()	()	()
b. Sözlü sınav	()	()	()
c. Kısa yanıtli test	()	()	()
d. Çoktan seçmeli test	()	()	()
e. Gözlem	()	()	()

2. Soruları çalıştığınız okuldaki zümre öğretmenleri ile birlikte mi, yoksa kendiniz mi hazırlıyorsunuz?

() Kendimiz () Zümre öğretmenleri ile birlikte

3. 5'lik not sistemi öğrenci başarısını değerlendirmede uygun mudur?

() Evet () Kısmen () Hayır

III. BÖLÜM

A. GELECEĞE YÖNELİK ÖNERİLER

Aşağıda belirtilen görüşlere ne derece katıldığınızı belirtmek için ilgili yerlere (X) işareti koyunuz. Her madde için yalnızca bir seçenek işaretlenecektir. Lütfen yanıtız madde bırakmayınız.

Öneriler	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum
Coğrafya Programında Amaçlar			
1. Birbiri ile tutarlı olmalıdır.	()	()	()
2. Gözlenebilir öğrenci davranışları bakımından ifade edilmelidir.	()	()	()
3. Eğitim yoluyla kazandırılabilir bir özelliği belirtmelidir.	()	()	()
Coğrafya Programında İçerik:			
4. Öğrencilere yakın çevrelerindeki ortam ile olayları gözleme ve inceleme olanağı sağlamalıdır.	()	()	()
5. Öğrencilere araştırma yapma isteği uyandırmalıdır.	()	()	()
6. Öğrencilerde eleştirel, mantıksal yaratıcı düşünme becerileri geliştirmelidir.	()	()	()
7. Coğrafya kitapları, konulara uygun harita, grafik, renkli resim ve şekillerle zenginleştirilip öğrenci ilgisini çekecek şekilde hazırlanmalıdır.	()	()	()
8. Kuramsal bilgilerin, günlük yaşamda kullanılmasına olanak vermelidir.	()	()	()
Başarılı Bir Eğitim-Öğretim Etkinliği İçin:			
9. Sınıflardaki öğrenci sayısı 35'i geçmemelidir.	()	()	()
10. İçeriği öğrencilere aktaracak uygun yöntemler seçilmeli ve öğretim sırasında birden fazla yöntem kullanılmalıdır.	()	()	()
11. Öğretim, öğrencilerin ilgi ve güdülenmelerini artıracak araç-gereçlerle desteklenmelidir.	()	()	()
12. Öğretmen programların hazırlanması ve geliştirilmesi sürecine her aşamada doğrudan ve etkin biçimde katılmalıdır.	()	()	()
13. Öğrenciler ezbercilikten kurtarılmalı, öğrencilere araştırma süreçleri kazandırılmalıdır.	()	()	()
Öğretmenlerin Seminerlere katılması için:			
14. İhtiyaç duyulan alanlarda Eğitim Bakanlığı tarafından daha sık seminer programları düzenlenmeli, öğretmen kılavuz kitapları hazırlanıp öğretmenlere ulaştırılmalıdır.	()	()	()
Coğrafya Programında Başarılı Bir Değerlendirme İçin:			
15. Ölçme araçlarının geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmalıdır.	()	()	()
16. İllerde uzmanlardan ve alan öğretmenlerinden oluşan, test üretim merkezleri kurulmalı, tüm öğretmenlerin bu merkezden yararlanmaları sağlanmalıdır.	()	()	()

EK 2
T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SAYI : B.30.2.GÜN.0.F8.00.00 /

ANKARA

KONU :

...../...../ 2001

İLGİLİ MAKAMA

Enstitümüz Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Mübeccel AHMED “Makedonya Cumhuriyeti’nde İlköğretimde Uygulanan Coğrafya Dersi Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi“ adlı tezi ile ilgili anket çalışmalarını kurumunuzda uygulamak istemektedir.

Gereğini bilgilerinize saygılarımla arz / rica ederim.

Doç. Dr. Necdet HAYTA
Müdür Yardımcısı

Гази Универзитет

Институт за Педагошки Науки
Група – Географија
Насока – Наставна

До надлежните органи

беџел Ахмед, студент на постдипломски студии на нашиот институт за Педагошки
ки. Темата на истражувачката работа е вреднување на наставната програма по
графија во основното образование во Македонија заради кое е потребно истата да
рши анкетирање по основните училишта во Република Македонија.

Пом. Директор

потпис

Неџдет Хајта

/ Округли печат/

зводот од Турски на Македонски јазик е извршен правилно и точно
ди Судски преведувач Ирфан Јонзовски
а 02.06.2001 година
Скопје

J. Jonzovski

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА - БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE - BUREAU FOR DEVELOPMENT OF EDUCATION

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието

Бр. 03-2425

04.06 2001 год.
СКОПЈЕ 1

До

ОУ _____

Ве молиме на Ахмед Мубецел, проф. по географија во ОУ “Тефејуз” во Скопје и студент на постдипломски студии при Институтот за Педагошки науки при Универзитетот “ГАЗИ” во Анкара, Турција, да ѝ овозможите да се изврши анкетирање на наставниците по географија од вашето училиште заради учество во научно-истражувачкиот проект “Вреднување на наставните програми по географија во основните училишта во Република Македонија”.

Ви благодариме на соработката,

Директор,

Симеонка Гучева

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ОДДЕЛЕНИЕ ЗА ОЦЕНУВАЊЕ
ASSESSMENT UNIT